

ስምረት ምንቅስቃስ ኤርትራውያን
ንድሕነት ሃገር

إتحاد الحركة الإرترية لإنقاذ الوطن

Eritrean Solidarity Movement for National Salvation

ስለምታይ ኢና ንቃለስ ?

ብሓልዮት ዜናን ባህልን ስምረት ምንቅስቃስ ኤርትራውያን ንድሕነት ሃገር

ስለምንታይ ኢና ንቃለስ ?

ሓደ ህዝቢ ወይ ሕብረተሰብ ከቃለስ ክውስን እንከሎ : ይውሓድ ይብዛሕ ዓይነቱ ብዘየገድስ፡ መንቀሊ ኣለዎ። ሓደ ህዝቢ ወይ ሕብረተሰብ ንቃልሲ ካብ ባዶ፡ ንስለ ቃልሲ ኢሉ ዝቃለስ ኮቶ የልቦን። ዝኾነ ቃልሲ ንኹብገስ ምኽንያት ኣለዎ። ብፍላይ ንሓደ ፍታሓዊ ቃልሲ መንቀሊኡ እቲ ኣብ ልዕሊ እቲ ንቃልሲ ዝነቅል ዘሎ ሕብረተሰብ ገለ ዘይተመለሰ ሕቶ ብርግጽ ኣሎ ማለት ኢዩ። ደቂ ሰባት ንዘይጭበጥ ዕላማን፡ ዘይብጻሕ ሽቶን ኩሉ እቲ ኣሎ ዝብሃል ዋጋ ሂወትውን ዝኸፍሉሉ ምኽንያት ክህሉ ኣይክእልን ኢዩ። ብፍላይ ኣብ ኣብቲ ናይ ብሓቂ ወጽዓ ዘንቀሎ፤ ወይ መግዛእቲ ዝፈጠሮ ቃልሲ።

እምብኣርከስ ብመስረቱ መንቀሊ ሓደ ቃልሲ ወጽዓ ኢዩ ክንብል እንከሎና፤ ንምንታይ ንቃለስ ንዝብል ሕቶ መስረታዊ መልሱ ነቲ ጭቆና ንምስዓርን፡ ምልኪ ኣሊኻ፡ ዓወት ንምርካብን፡ ናብ ዝሓሸ ባይታ ንምስግጋር እዩ። ኣብ መስርሕ ጉዕዞ ቃልሲ እቲ ቀንዲ ዝዓበየ ጉዳይ፡ ጸላኢኻን ፈታዊኻን ብዝግባእ ምፍላጥን፡ መንቀሊ እቲ እንተካይዶ ዘልኻ ቃልሲ ብዝግባእ ምፍላጥን ምልላይን ይኸውን። ጸላኢካ ምልላይ ማለት ጠንቂ እቲ መስረት መቃለሲኻ ዝኾነ ወጽዓ ወይ ጭቆና ምፍላጥ ኢዩ። እዚ ናይ'ቲ መቃለሲ ዕላማ መወከሲ ስለዝኾነን፡ ናይ'ቲ ቃልሲ ስነ ሓሳብ ብምጻኑንዩ።

ቃልሲ ዝፍጠረሉ ቀንዲ ዓንዲ ርእሲ እምብኣር ወጽዓ'ዩ ክብሃል እንከሎ እቶም ኣብ ሓደ ሃገር ዘለው ሕብረተሰብ ኣብ ጉዳይ ሃገሮም ዝምልከት ጉዳያት ክሳተፉ ምስ ዘይክእሉ፡ ካብ'ቲ ሃገር ዘለዎ ጸጋታት ከም ሰባም ተጠቀምትን ተረባሕትን ምስዘይኮኑ፡ ኣብ ኩሉ መዳይ ንኸይሳተፉ ገደብ ምስ ዝግበረሎምን ምስ ዝዋሰኑን ቃልሲ ክንቅሉ፡ ንክብሮምን ህላውነቶምን ቀጻልነቶም ከውሕሱ ክቃለሱ እቲ ዘይተርፍ ምርጫ ኢዩ።

ንሕና ከም ህዝቢ ሎሚ ኮነ ትማሊ፡ ብፍላይ ከኣ ከም ስምረት ስለምንታይ ኢና ንቃለስ ዘሎና ንዝብል ሕቶ ብንጹር ክንምልሶ ግድንዩ ዝኸውን። ትማሊ ዝተቐለሰና ሕቶ መግዛእቲ ክንምልስ፡ ነቲ ኣብ ልዕሊ መሬትናን ርስትናን ጤሳናን ዝተገብረ ጎበጣ ንምስዓርን፡ ካብ ባዕዳዊ መግዛእቲ ነጻ ዝወጸት ሃገር ንምህናጽ ኢዩ።

ሎሚ'ኸ መንቀሊ ቃልሲ ስምረት ኮነ መላእ ህዝቢ ኤርትራ እንታይ'ዩ? ንዝብል ሕቶ፤ እቲ ናይ ሎሚ ድሕሪ ነጻ ሃገር ምውሓስና ክንቃለስ ዝቐሰና ወይ ክንቃለስ ዝደረኸና ጉዳይ ድኣ እንታይ'ዩ ዝብል ሕቶ ምምላስን ምፍታሽን ግድን ይኸውን። ስምረት ከም ስምረት ስለምንታይ እዩ ክቃለስ ዝውሰነን ንቃለስ ዝብል ዘሎን ?

ናይ ሎሚ መወከሲ ንቐሎ ቃልስና እቲ ኣብ ባይታ ኤርትራ ዘሎ ህልውን ውድዓውን ኩነታት እዩ። ሎሚ ኣብ ባይታ ኤርትራ እንታይ ኣሎ? ከም ህዝቢ ከመይ ኣሎና ? ሎሚ ኤርትራ ብኹሉ ሸነኻ ናብ ዘይምህላው ትኸይድ ምህላዎ ናይ ሓባር መረዳእታና ኢዩ። ስለምንታይ እያ ግን ናብ ዘይምህላው ትኸይድ ኣላ፡ እቲ ጠንቂ እንታይ ኢዩ ? ዝብል ሕቶ ብዝግባእ ምስ እንርዳእ ግን እቲ ኣብ ኤርትራ ኣጋጢሙ ዘሎ ኩነታት መንቀሊኡን መጠገሊኡን ብምልኣት ክንፍልጥ ንኸእል። ነዚ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ህግደፍ ዝፈጠሮ ንኤርትራ ኣብ ሓደጋ ዘእቱ፡ ከም ህዝቢ ናብ ምጽናትን ምብትታንን ዝመርሓና ዘሎ ኩነታት ክንጻጽፎን፡ ህግደፍን ኣተሓሳስቡን ክንስዕር እቲ ሓደን ሓደን ጉዳይ ምቅላስ ጥራይ ይኸውን።

ሎሚ ኣብ'ዚ ግዜ'ዚ ንቃለስ ክንብል እንከለና መንቀሊ ቃልስና እቲ ህግደፍ ኣብ ነፍሲ ወከፍና ዘውርዶ ዘሎ ሰፍ ዘይብል ቢደል ንምቕንጣጥን፡ ከም ህዝቢ መሰልናን ክብረትናን ክንመልስ እዩ። ትማሊ ነቲ ኣብ ልዕሊና ዝተበየነ ናይ መግዛእቲ ወራር፡ ናይ መግዛእቲ ባርነት ሲዒርና ዝወጻና ብቑልስናን መስዋእትናን እዩ። ተግደትና ከኣ!

ምኽንያቱ ወጽዓ ዘንቀሎ ቃልሲ፡ መስረቱ ሓቂ፡ ሰረቱ ሓፋሽ ስለዝኾነ። ሓፋሽ ኣብ ጎድኑ ዘሰለፈ ቃልሲ ዓውቱ ዘይተርፍ እዩ። ዓወት ዘይብሉ ሓቐኛ ቃልሲ የለን። ምኽንያቱ ንዘመናት ተምበርኪኹ ዝነበር ህዝቢ የልቦን። እዚ ኮይኑ እቲ ክውን ሓቂ፤ ዘየወውት ኣካይዳ ከም ዘሎ ግን ምርዳእ ግድን ይኸውን። ፍትሓዊ ስነሓሳብ ዘይውንን፡ ቅኑዕ ኣመራርሓ፡ ህዝባዊ መስመር እንተዘይተኸተለ ቃልሲ ግን ይትረፍ ክዕወት ቀጻልነቱ'ውን ውሑስ ኣይኮነን። ሓደ ቃልሲ ክዕወት ክንዩ ሓቐኛ መንቀሊ ወጽዓ፡ ገስጋሲ መሪሕ ባእታ፡ ሓቐኛ ቅኑዕ ህዝባዊ ሕቶታት ዝተሸከመ ዲሞክራሲያዊ መስመር ክግጥቕ የድሊ።

ካልእ ሓደ ቃልሲ ክዕወትን ነቲ ተሸኪምዎ ዘሎ ሕቶታት ኣብ ምዕራፉ ከበጽሖ፡ እቲ ቃልሲ ዝሓቶ ረጅሒታት፡ ንቃልሲ ዝኸውን ሓጋዚ ነገራት፡ ነቲ ቃልሲ ዝቐልሰ ንጹርን ጽፉፍን ስትራተጅን፡ ብሩህ ዘየሻሙ ራእይ ክህልዎ ኣለዎ።

ክንዮዚ ቃልሲ ክዕወት፡ እቲ ወጽዓ ከም ዘለዎ ኣሚኑ ክቃለስ ዝወሰነ ሕብረተሰብ ኮነ እቲ መሪሕ ኣካል፡ ነቲ መንቀሊ ቃልሱ ዝኾነ ወጽዓ ብዝግባእ ክፍልጦን፡ ንምምላሱ ዝኸውን ኣማራጺ ሰነ ሓሳብ፡ ባቲ ሰነ ሓሳብ ዝግራሕ መደብ ዕዩን ፖሊስታትን ክሕንጽጽ ግድን ይኸውን።

ብተወሳኺ እቲ ዝቃለስ ኣካል ነቲ ወጽዓ ብዝግብእ ክምልሽ ንቐሓት ክሰንቕ ኣለዎ። ነቲ ዝቃለሱ ዘሎ ዕላማ ብዝግባእ ክፈልጦን፡ ነቲ ጸላኢ ምንጫ ወጽዓ ዝኾነ ኣካል ምንባቡን ኣብ ምንታይ ተሓቢኡ ከምዝነበር ምልላይን ኣካል ናይ ቃልሲ እዩ።

ሰለዘ ቃልሲ ክዕወት፤ እቲ ሓደን ዋናን ቀንድን ጉዳይ ንምታይ ትቃለስ ከም ዘሎኻ ምፍላጥ እዩ። መስመር ወይ ሰነ ሓሳብ ቃልስኻ ምርዳእን ምፍላጥን ኢዩ።

ትርጉምን ኣድላይነት ቃልስን

ኣብዛ ዓለም ዝርከብ ባህርያዊ ጸጋታት ኣንጻር ድሌታትን ባህግታትን ህዝቢ ብውሑዳት ዝተገበተ እዩ። እምበኣርከስ እዚ ጸጋታት'ዚ ብዝግባእ ተመቓራሖ ክመሓደር ምስ ዘይክእል፡ ዓማጽን ተዓማጽን፡ ወራስን ተወራስን፡ ኣሕዳግን ተሓዳግን፡ ዘለዎ ዝምድናታት ኣብ ዝፍጠረሉ ኩነት ቃልሲ ክህሉ ናይ ግድን ኢዩ። ብተፈጥሯዊ ምርጫ እቲ ቀዳማይ ድሌት ደቂ ሰባት ብሰላም ክነብሩ እዩ። እቲ ወዲ ሰብ ዝብህጎን መተካእታ ዘይብሉን ጉዕዞ ሂወት ሰላም እዩ። እንተኾነ ብዙሓት ነቲ ተፈጥሮ ንኹልና ብማዕረ ዝዓደለትና ውህብቶ ናይ ባይኖም ብምግባር ክግብትዎ፤ ወትሩ ምስ ፈተኑን ምስ ሃቀኑን እዩም። በዚ ዘይመኹኹይ ስስዕ ዝዓበለሎ ዝምባለታት፡ ኣብዛ እንነበረላ ዘሎና ዓለም፤ ውሑዳት ነቲ ዝበዝሐ ባህርያዊ ጸጋታት ዓለም ባይኖም ክብሕትዎ፡ እቲ ዝበዝሐ ህዝቢ ኣብ ስእነትን ድኽነትን ክነበር ይቐሰብ። እዚ ኣብ መንጎ ዝያዳ ተረባሕን፡ እቲ ዝበዝሐ ካልእ ዝጉዳእ ዘሎ ኩነታት፡ እቲ ሓደ ጸጊቡ ዝሓድረሉ፡ እቲ ካልእ ዝጠምየሉ ኩነታት ኣብቲ ሕብረተሰብ ገፊሕ ናይ መነባብሮ ጋግ ይፈጥር። እዚ ዝፍጠር ዘምዕሩይን ዘይፍትሓውን ጸጋታት ናይ ምጥቃም ዝምድና ፡ እዚ ዘይምዕሩይ ምምቕራሕ ጸጋታት ናይ ረብሓ ግርጭት ይወልድ። እቲ ዝተፈጥረ ናይ ረብሓ ግርጭት ከኣ ቃልሲ ይወልድ። እዚ ናይ ረብሓ ግርጭት ናይ ዓማጽን ተዓማጽን ዝፍጠር ዘይንቡር ዝምድና፡ ብሰላማውን ሕጋውን መንገዲ እንተዘይተፈቲሑ፡ ኣብ መውዳእታ ናብ ቀጻሊ ረጽሚ ኣትዩ ናብ ህልም ዝበለ ቃልሲ የመርሕ፤ ስዒቡውን ናብ ቀጻሊ ኩናት የምርሕ። ኩናትን ደም ምፍሳስን የኸትል ።

ሰለዘ መንቀሊ ዝኾነ ይኹን ቃልሲ እቲ ኣብ ረብሓታት ዝፍጠር ፍልልይ፡ ብሂወት ናይ መንባር ሕቶ ኣብ ሓደጋ ምስ ዝኣቱ እዩ። ከምቲ ህይወት ኣብ ውሽጢ ተጻብኦታት ዝበቁል መስርሕ ጉዕዞ ወዲ ሰብ ዝኾነ፡ እቲ ሂወት ንባዕሉውን ቃልሲ ኢዩ። እቲ ዕውት ሂወት ዝብሃል እምበኣር ንተጻብኦታት ገጢሙ እንዳሰዓረ ምስ ዝኸይድ ጥራይ ዝኸውን። እቲ ሰብ ክነበር ክብል ዘካይዶ ኩሉ መዳያዊ ጸዕርታት፡ ማእከል ስሕበቱ ዝሓሸን ሰላማውን ጥጡሕ ህይወት ክመርሕ እዩ። እምበኣርከስ መፈጠር ሓደ ቃልሲ ፤ እቲ ኣብ መንጎ ሓደ ሕብረተሰብ ዝፍጠር ናይ ረብሓ ግርጭት ኢዩ። እዚ ዝፍጠር ናይ ረብሓ ግርጭት መበቐሉ እቲ ንዘሎ ባህርያዊ ጸጋታትን ንሱ ዝፈጥሮ ዕድላት ብምዕሩይን ፍትሓውን ኣገባብ ኣብ ምምቕራሕ ዝፍጠር ሕጽረታትን እዩ።

ከምቲ ኣቐዲሙ ዝተገልጸ፡ መንቀሊ ቃልሲ ኣብ ሕብረተሰብ ዝፍጠር ናይ ረብሓ ፍልልይ እዩ። እዚ ዘሎ ናይ ረብሓታት ፍልልይ፡ ንጸጋታት ብፍትሓዊ መዳዩ ዘይምጥቃም ዝፈጥሮ ግርጭት ኢዩ። ኣብዛ ንነበረላ ዘሎና ዓለም ናይ ዝኾነ ይኹን ፍጡር ምርጫ ብሰላም ምንባር እዩ። ቅሳነት ዘለዎ ሂወት ምምራሕ ኢዩ። ቃልሲ ዝነቐል እምበኣር፤ ዝኾነ ይኹን ነዚ ናይ ሂወት መቐረት፡ ብሰላም ናይ ምንባር ጉዳይ ኣብ ምልክት ሕቶ ምስዝኣቱ፡ ሂወት ብኳኪቶን ኩርኳሕን ምስ እትኸበብ፤ ነዚ ናይ ሂወት መሰናኸል ዝኾነ ጉዳይን ንምፍታሕ፤ ሰለማዊ ጥዕና ዘለዎ ሂወት ከተሕልፍ ተገዲድካ ትኣትዎ ናይ መውዳእታ ምርጫ እዩ። ሰለዘ እቲ ተፈጥሯዊ መስርሕ ጉዕዞ ሂወት ወዲ ሰብ ከም ዝምስክሮ ቃልሲ ህያዋን ምልክት ህያውነት እዩ።

ስነ ፍልጠታዊ ሐቂ ከም ዝምስክሮ፡ ወዲ ሰብ ብባህሪ ናይ ምግባት ዝምባለ ዘለዎ ፍጡር እዩ። እዚ ናይ ምግባት ወይ ናይ ምብሓት ዝምባለታት ዝደረገ ባህሪ ኩሉ ግዜ ወዲ ሰብ ኣብ ጸዕርን ናይ ሂወት ቃልስን ዝተጸምደ እዩ። ሰብ ከም ማሕበራዊ እንስሳ መጠን ነቲ ተጻይ ሓቢርካን ተማቕልካን፡ ተደጋጊፍካን ተሞራኺስካን ናይ ምንባር፡ ንምዕዋት ጸጋታት ብማዕረ ናይ ምጥቃም ዕድላት ንምውሓስ፡ እቲ ሓደን መተካእታን ዘይብሉ ምዕራይነት ምርግጋጽ እዩ። ማዕርነት ምውሓስ እዩ። እቲ ሓደን ሓደን ንምዕራይ ሂወት ዘውሕስ መንገዲ ፍትሓውን ርትዓውን ስርዓተ ሕግን ኣነባብራን ምቋምዮ፡ ፍትሓዊ ስርዓት ምሕደራ ምህናጽ እዩ። ጥዕና ዘለዎ ንኹሉ ብማዕረ ዘርኢ ስርዓት ሕጊ ምትካል ኢዩ።

ብመሰረቱ እቲ ሓቀኛ ዕላማን ሸቶን ሓደ ቃልሲ እምብኣር፡ ነቲ ውሑድ ዝኾነ ጸጋታት ብፍትሓውን ርትዓውን መንገዲ ምምቕራሕን፡ ኩሉ ኣካላት ሕብረተሰብ ብዘይ ኣድልዎን ዓመጽን ብማዕረ ዝርኣየሉን ኩነታት ምፍጣርን እዩ። ቃልሲ ዝካየድ ዓብላልን ተዓብላልን፡ ዓማጽን ተዓማጽን ዘይብሉ ማሕበራዊ ሂወት ንምፍጣር ኢዩ። **ብሓፈሻ ቃልሲ ማለት ንድሕሪት ምስ ዝውጥጠካን ከይትሰጉም ኣብ ቅድሚት ኮይኑ ምስ ዝዓግተካን ዝግበር ጥምጥም ማለት እዩ።**

ትማሊ ከም ህዝቢ ንምታይ ኢና ተቃሊስና?

ከምቲ ስነ ፍልጠታዊ ሐቂ ዝምስክሮ ዝኾነ ዝካየድ ቃልሲ መንቀሊኡ ጭቆና ኢዩ። ከም ህዝቢ ትማሊ ኮነ ሎሚ ዘቃልስና እቲ ሓደን ሓደን ምክንያት እቲ ኣብ ልዕሊና ዝወረደ ጭቆናን ዓመጽ፡ ግፍዕን በደልን ኢዩ። እቶም መሰረት ኤርትራዊ ሃገርነት ዝኾኑ ኣቦታት እቲ ቀንዲ ክቃለሱሉ ዝወሰኑሉ ጉዳይ እቲ ዝተነፍጎም ናይ ብናጽነትን ክብረትን ናይ ምንባር ዕድላት ኣልዮም ከም ህዝቢ ካብ ባዕዳዊ መግዛእቲ ሓራ ንምጃን እዩ።

ከምቲ መዛግብ ታሪኽ ህዝቢ ኤርትራ ዝመስክሮ፡ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ዘሓለፉ ክልተ ክፍለ ዘመን ግዳይ ዝተፈላለዩ ባዕዳዊ ወራርን ዝምታን፡ ጎበጣን ዓመጽን ኮይኑ እዩ። ነዚ ተበራራይ ሰንሰለታዊ ናይ ባዕዲ ወራራት ከይሰልከዮ፡ ኣላሽ ከይበለን ብዝተፈልላዩ መንገዲ ብእኩብን ተናጸልን ተቃሊስዎ እዩ።

ህዝቢ ኤርትራ እዚ ካብ 17 ክፍለ ዘመን ዝጀመረ መግዛእታዊ ጎበጣ ቱርኪ፡ ቀጺሉ ግብጺ፡ ጣልያን፡ እንግሊዝ፡ ድሒሩ ዝሰዓብ ዘይፍትሓዊ ጎበጣ መግዛእታዊ ሓይሊ ኢትዮጵያ ከይሰልከዮ፡ ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እምቢ ንምልክን ዓመጽን ጭቆናን ብምባል ንመሰሉን ክብረቱን ተቃሊሱን መስዋእቲ ከፊሉን እዩ።

ህዝቢ ኤርትራ በቲ ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ መድረኽ ብመድረኽ እናዋህለሎ ዝመጸ ናይ ቃልሲ ወርሻን ጥበብን፡ ኣይግዛእን ምባል፡ መልክዑን ዓይነቱን እንዳቐየረ፡ ኣወዳድብኡ እንዳሓጸፈ፡ ኣንጻር ምዕራባዊ መግዛእቲ መሳርዕ ተቐውምኡ ብሓያል፡ ደረጃ ንቐሓቱን ፍልጠቱን ክብ ብምባል፡ ከም ህዝቢ ተወዲሱ ነቲ ዱሩ ክሓዝእ፡ መሬቱ ክዘመት ካብ ሰግር ባሕሪ ዝመጸ ባዕዳዊ ጎበጣን ወራርን ንመሰሉን ክብረቱን ተሰሊፉ እዩ።

እዚ ኣብዛ ናይ ሎሚ ኤርትራ ተደኩኑ ዘሎ ህዝቢ ፈላሚ ተበግሶ ቃልሱ ኣንጻር ባዕዳዊ ወራር ኣብ ዘመን ቱርኪ ኢዩ። ኣብቲ ዘመንቲ ብኸባብያዊ ብራእስታት ዓይነት ኣወዳድባ ይምሓደር ብምንባሩ ፡ ብብኸባቢኡ ብምውዳብ፡ ኣብ ኣድላይ እዋናት ከኣ ናይ ክተት ኣዋጃት እናዳኣወጀ ንወራራት ቱርኪ፡ ቀጺሉ ንወራር ግብጺ መኪቱን ተቃሊሱንዮ። ንኣብነት ብራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎሞን ጸዓዘጋ ዝምራሕ ሓይሊ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋናት ኣንጻር ወራር ቱርኪን ግብጺን ነጢሙን ተቃሊሱን እዩ።

እዚ ብዝተፈላለዩ እንዳውን ዘባውን ምምሕዳራት እንዳተወደበ ዝተቐለሰ ህዝቢ፡ ነቲ ብቐጻሊ ንምሉእ ጎበጣ ዝተኸየደ ቅሉዕ ወራር ቱርኪን ግብጺን ብብዝተወገዎ እናዳመከተ ኣምኪንዎ እዩ። ብተመሳሳሊ ነቲ ብ18 ክፍለ ዘመን ኣብ ዝተፈላለዩ መድረኻት መልክዑ እንዳቀየረ ዝመጸእ ዝነበረ ወራራት ራእስታት ትግራይን ኣምሓራንን ወን ዘባውን ከባቢያውን ውደባታት ብምክያድ ክብረቱን ርስቱን ሓዚኡን እዩ። ንኣብነት ነቲ ኣብ ዝተፈላለዩ ምዕራፍ ዝመጸ ናይ ወራራት ኣምሓራን ትግራይን ኣብ ምምካት ህዝባዎ ወዲቦም ዝተቃለሱ ብዙሓት ሓርብኛታት ኣቦታት እኳ እንተኾኑ ገለ ካብኣቶም ራእሲ ተሰፋልኡል ኩዓቲት እዮም። እቲ ንመግዛእቲ ቱርኪን ግብጺን ከይተሓለለ ዝመከተ፡ ንወራራት ራእስታት ኢትዮጵያ ኣላሽ ዘበለ ህዝቢ፡ እግሩ ሰቢሩ እጅይ ከይበለ ፡ ኣብ ፈላሚ 19 ክፍለ ዘመን ምዕራባዊ መግዛእታዊ ወርራ ጣልያን እዩ ኣርኪብዎ። እዚ

ባዕዳዊ ወራር እግሩ ኣብ ኤርትራ ካብ ዝረገጸላ መዓልቲ ህዝቢ ኤርትራ ኣሜን ኢሉ ኣይተቐበሎን። የግዳስ ነቲ መሓውራቱ ብምስፋሕ ኣብ ትሕቲ ፍጹም ምቁጽጻር ንምእታው፡ መሬቱን ርስቱን ንምግባት ዘካይዶ ዝነበረ ቅሉዕ ዘመተ ካብ እዋን ናብ እዋን ተቓውሞ ብምውዳብ ንመሰሉን ክብረቱን ክቃለስ፡ ኣንጻር መግዛእቲ ጣልያን ብድፍረትን ትብዓትን ጠበንጃ ክልዕል ኮይኑ እዩ። ናይ'ዚ ኣብነት ዘማት ወዲ ኡኩድ፡ ዑስማን ቡሩ ሰባሪ ናኹራ፡ ባህታ ሓጎስ ኣባ ጥመር፡ ክጥቀስ ይከኣል እዩ። እቲ ኣቦታት ዘልዓለዎ ተቓውሞን፡ ዘቕንዕዎ ጠበንጃን ዋና ዕላምኡ፤ ነቲ ብመግዛቲ ጣልያን ዝካየድ ዝነበረ፡ ጎንጻዊ ዝምታ ስቡሕ መሬትን፡ ናይ ሕብረ ኣድልዎን፡ ሕሱር ክፍሊትን ዘይፍትሓዊ ባዕዳዊ ምምሓድን ኢዩ። መግዛእቲ ጣልያን ማእለያ ዘይብሉ ህዝቢ ካብ መሬቱ ኣፈናቂሉ፡ ንጥሙሕ ረብሓታት ከርዊ ዝገበሮ ፈተነታት ካብ ህዝቢ ኤርትራ ብዙሕ ተቓውሞታት ገጢምዎ እዩ። ነዚ ዘይፍትሓዊ ምንቅስቓሳት ንምትግባር ብዙሓት ዜጋታት ኣሲሩን ቀቲሉን ኢዩ። ነቲ ናይ ምግባት ሸውሃቱ ንምርዋይ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ከተማታት ኤርትራ ዓቢይቲ መዳኒህ ሸላታትን ቤት ማእሰርትን ሃኒጹ ዜጋታት ግዳይ ኩሉ ስቅያት ጌርዎም ኢዩ። በዚ ኸኣ ተቓውሞ ህዝቢ ኤርትራ ዝያዳ ክዓርግን ክሰፍሕን ኮይኑ ኢዩ።

እዚ ኣብ'የ ምዕራፉ፡ እናማዕበለ ዝመጸ፡ ውዳብ ናይ ተቃውሞ መንፈስ፡ እንዳበረኸን እንዳሓየለን፡ ኣብ ዘመነ መግዛእቲ ጣልያን ኣብ ዝልዓለ ጠርዙ በጺሑ። ድሕሪ ምዝዛም ካልኣይ ኩናት ዓለም ምፍሻል ናይ ፋሽሽት ሓይልታት፡ መግዛእቲ ጣልያን ካብ ኤርትራ ድሕሪ ምጽራጥ፡ እቲ ስዒቡ ንጣልያን ስዒሩ ዝመጸ፡ ኣብ ኤርትራ መሓውሩ ዝተሸለ ሓይሊ መግዛእቲ እንግሊዝ እዩ።

ምስ ምምጻእ ምምሕራር እንግሊዝ፡ ምዝዛም ካልኣይ ኩናት ዓለም፡ እቲ ኣብ መላእ ኣፍሪቃን ካልኣት ክፍሊ ዓለምን ወሓውራቱ ጸፍዮ ዝጸንሐ መግዛእቲ ሓይልታት፤ ብሓይል ተቓውሞ ጭቁን ህዝብታት ኣፍሪቃ ብቐሰበን ተገዲዱ መግዛእቲ ከብቅዕ ኮይኑ ኢዩ። ብተመሳሰሊ ህዝቢ ኤርትራ ድሕሪ ስዕረት መግዛእቲ ጣልያን፡ እቲ ንዕኡ ዝተከአ መግዛእቲ እንግሊዝ፤ ኣብቲ ዘቐሞ ምምሕር፡ ህዝቢ ኤርትራ ተወዲቡ ልክዕ ከም ኣልኣት ህዝባታት ኣፍሪቓ ናይ ናጽነት መሰሉ ክጎናጸፍ ውደባታቱ ክሕይል ዕድል ረኺቡ ኢዩ።

እዚ ንኣስታት ሓደ ክፍለ ዘመን ካብ ሰንሰለታዊ መግዛእትን ዝተፈላለዩ ወራራት ዘይዕረፈ፡ ግን ከኣ ርዒሙ ንመግዛእቲ ዘይተቐበለ፡ ኣንጻር ኩሎም ጎበጣታት ዝተቃለሰ ህዝቢ፡ ነቲ ኣብ ዘመነ ምምሕዳር እንግሊዝ ዝረኸበ ናይ ምውዳብ ዕድል ተጠቐሙ። ንምሉእ ናጽነትን ክብረትን፡ ካብ ባዕባዊ መግዛእቲ ሓራ ዝወጸት፡ ካብ ግፍዕን በደልን፡ ካብ ኣድልዎን፡ ጭቆናን ሓራ ዝወጸት ብሕግን ስርዓትን ትምሓደር ሃገር ንምህጽ ቃልሱ ብዝሓየለ ምልክው ቀጸለ።

እቲ ድሕሪ ምዝዛም ካልኣይ ኩናት ዓለም ብምምሕዳር እንግሊዝ ዝተተከአ ካልእ ምዕራፍ መግዛእቲ፡ መልክዑን ዓይነቱን ይቀየር እምበር መግዛእቲ እዩ። ከምኡ ከንዲ ዝኾነ ህዝቢ ኤርትራ ካብቲ ጭቆናን ኣድልዎን ሓራ ኣይወጹን፡ ከም ዜጋታትን ደቂ ሃገርን መጻኢ ዕድሎም ባዕሎም ክውስኑ ኣይከኣሉን። ምእንቲ'ዚ ካብ ጭቆናን በደልን ሓራ ክወጹ፡ መጻኢ ዕድሎም ከም ህዝቢ ባዕሎም ክውስኑ ዘይሕክኽ ተፈጥራዊ መሰሎም ብምጃኑ፡ ነዚ ንምውሓስ ክቃለሱ ግድን እዩ። ስለ'ዚ ኣብ ዘመነ ምምሕዳር እንግሊዚ'ውን እቲ ከም ህዝቢ ኣቐዲሙ ዝተላዕለ ናይ ከም ህዝቢ ልኡላውነት ሕቶ ብዘይምምላሱ ቃልሲ ክቕጽል ግድን'ዩ ነይሩ።

ኣብ ዘመነ ምምሕዳር እንግሊዝ፡ ብዙሓት ኣብ ትሕቲ መግዛእቲ ጣልያን ዝነበሩ ህዝብታት ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ድሕሪ ምዝዛም ካልኣይ ኩናት ዓለም ብዘካየድዎ ቃልሲ ናጽነቶም ከረኸቡ እንክለዉ፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ሕቶኡ ከም ኩሎም ኣብ ትሕቲ ባዕዲ ዝነበሩ ህዝብታት ናይ መግዛእቲ ክንሱ፡ ሕቶኡን ጥርዓኑን ተጎስቦ፡ መሰሉ ተጋሂሱ ብዘይ ሰናይ ድልየት ህዝቢ ኤርትራ ንምሉእ ናጽነት እንዳሓተተ፡ ሕቶኡ ተጎስቦ ብዘይ ፍቃዱን ምርጭኡን ናብ ፈደረሽን ምስ ኢትዮጵያ ክቐረን፡ ጸኒሑ'ውን ብዘይ ውሳኔኡ ኣብ ትሕቲ ሙሉእ ጎበጣ መግዛእቲ ሃይለ ሰላሰ ኢትዮጵያ ክኸውን ተፈርደ።

እምብኣርክስ እዚ ካብ ንግሆ መሰሉን ክብረቱን እንዳተጋህሰ፡ ብሓይልን ጎበጣን፤ ንመግዛእቲ ዝተፈርደ ህዝቢ፡ ንመሰሉን ክብረቱን ናጽነቱን ክቃለስ ግድን እዩ፤ እቲ ትማሊ ከም ህዝቢ ክንቃለስ ዝገበረና ቀንዲ ምክንያት እምብኣር፤ ከም ህዝቢ መሰልናን ክብረትናን ሰለዝተደፈረን፡ ርስትና ብሓይላት ሰለዝተገበተን ኢዩ። እዚ ተደራርቢ ሰንሰለታዊ መግዛእቲ ዝፈጠሮ ሕሰምን ውርደትን ጭቆናን ዝደረኸ ህዝቢ ኤርትራ ከም ህዝቢ ክቃለስ ግድን ኢዩ። እቲ ትማሊ ንቃለሲ ክንወፍር ቀንዲ ዝቐሰበና ዋና ምክንያት፡ ነቲ ከም ህዝቢ ተፈጥሮ ዝዓደለና ርስትናን ቤትናን ባዕልና ዋናታቱ ክንከውን ብዘይምክኣልና፡

ብሓይልን ዓመጽን ባዕዳውያን መሰልናን ክብረትና ገፊፎም፡ ናጽነትና መንዚያም ኣብ ትሕቲ ፍጹም ምሕረቶም ንምእታውና ስለ ዝደፍኡናን ኢዮ። ከም ህዝቢ ንጉሳት መጻኢ ዕድልና ክንከውን ስለዝተኸልከልናን ኢዮ። ስለ'ዚ ትማሊ ከም ህዝቢ ክንቃለስ ዝወሰና፡ ንሰለ ክንቃለስ ዘይኮነ ንሰለ ናጽነትና፡ ንሰለ ከም ህዝቢ ክብርና ከነውሕስ ኢዮ።

ቃልስና ድሕሪ ምዝዛም 2ይ ኩናት ዓለምን ስዕረት መግዛእቲ ጣልያንን ከመይ ቀጸሉ?

እቲ ተበራራዩ ሰንሰለታዊ መግዛእቲ ኣብ ዝተፈላለዩ ምዕራፋት፡ ኩሉ ክብርና ቀንጢጡ፡ ንባርነት ዝሸምም፡ ሓርነትና መንዚዑ፡ ናብ ኣርዑት ፍጹም መግዛእቲ ክንቁረን ዝፈርድዮ ነይሩ። እንተኾነ ወለዶታት ኤርትራ ነቲ ተፈጥሯዊ ህያብ ዝኾነ ሓርነቶም ምሕላውን፡ ርስቶምን ክብረተቶምን ንምውሓስ፡ ካብ ዝኾነ ባዕዳዊ መግዛእቲ ሓራ ንምጎጂን፡ ነቲ መልከውን ምስሉን ባህርያቱን እንዳቀየረ ዝመጽእ ወራራትን ዘመተን ዓይኖም ዓሚቶም ንሓንቲ መዓልቲኳ ስለም ኣየበሉን።

እቲ ንመግዛእቲ ቱርክን ግብጽን ንምምካንን ምምካትን ዝነቐለ፡ ንወራር ራእስታት ትግራይን ኣምሓራን ኣብ ምፍሻል ክይሰልከየ ዝዓጠቐ ኤርትራዊ ፤ ነቲ ስዒቡ ኣብ 19 ክፍለ ዘመን ዝመጸ መግዛእቲ ጣልያን፡ ዘመናዊ ኣጽዋርን ዕጥቅን ዝውንን ሓይሊ፡ ህዝቢ ኤርትራ ሕቶ ናጽነቱን ሓርነቱን ኣብ ምምላስ ካብ ምቕላስ ዓዲ ውዒሉ ኣይፍልጥን። ህዝቢ ኤርትራ ነቲ ብኹሉ መዳይ ዝተዓጸጸፎ መግዛእታዊ ሓይሊ ጣልያንውን ኣይነሓፎን። ነቲ ርስቱ ሓዚኡ ክብረቱ ከዋርድ ዝነቐለ ወፍሪ ዓሌታዊ ፖሊሲ መግዛእቲ እምቢ ብምባል፡ ኣንጻር እቲ ጨቋኒ ምሕደራ ፋሽሽቲ ጣልያን ደው በለ። ምስ ምምጻእ መግዛእቲ ጣልያን ኤርትራ ከም ሃገር ብምቕማ፡ እቲ በብመዳዩ ብእንዳታትን ከባብን ዝመሓደር ዝነበረ ህዝቢ ኣብ ትሕቲ ሓደ ምሕደራ ምምጻኡ ህዝቢ ኤርትራ ከም ሓደ ኣካል ኮይኑ ሓድነቱ ካብ ግዜ ናብ ግዜ ክብ ክብልን ሓባራዊ ሃገራዊ ኣረኣኢያን መንነትን ኣተሓሳስባን ክጥሪ ኮይኑ ኢዮ። በዚ ከኣ ነቲ ኣንጻር መግዛእቲ ዝነበሮ እምነትን ሓሳብን ናይ ቃልሲ ባህግን ድሌትን ናብ ዝላዓለ ደረጃኡ ኣበረኹ።

ድሕሪ ስዕረት መግዛእቲ ጣልያን ኣብ ኤርትራ፡ ምምጻእ መግዛእቲ እንግሊዝ ናብ ኤርትራን ፡ ህዝቢ ኤርትራ ነቲ ካብ ነዊሕ ዓመታት፡ ክቃለሰሉ ዝጸንሐ ሕቶ ናጽነትን ሓርነትን፡ ሕቶ ክብርን መሰልን፡ ብዝሓየለ መልከው ክቐጽሎን፡ ብዝሓሸን ዝጸፈፈን ውደባ ክሰርሓሉን ዕድል ረኸበ። በቲ ዝተረኸበ ኣጋጣሚ፡ ካብ መደረኽ ናብ መድረኽ ዝያዳ ክብርኽን ክስሰንን ዝጸንሐ ቃልስታትን ናብ ዝላዓለ ደረጃኡ ክውንጨፍ፡ ኩሎም ኣካላት ኤርትራ ዝሳተፍዎ ውደባ ክሃንጹ፡ ኣብ ጉዳይ ሃገሩ ክዛተን፡ መጻኢ ዕድሉ ባዕሉ ክውስን ዝኸእል ባይታ ኣብ ምውሓስ መሳርዑ ክሕይል ጀመረ። ዋናን ብዓል ቤቱን ክብረቱን ክኸውን ካብ ጫፍ ናብ ጫፍ ኤርትራ ዘሎ ህዝቢ ክልዓል ንናጽነትን ክብረትን ክቃልስ ወፍርታት ከካየድ ክኢሉ ኢዮ።

ህዝቢ ኤርትራ ንመጀመርያ ግዜ ድሕሪ ናይ 50 ዓመታት ናይ መግዛእቲ እዋን ዝላ ርእሱ ኣብ ውራይ ሃገሩ ዝዋሰኡሉ፡ ኣብ 1942 ማሕበር ፍቕሪ ሃገር ዝብል ደቂ ሃገር ኣብ ጉዳይ ሃገሮም ዝዛተይሉ መኣዲ ቃልሲ ተፈጥረ። እዚ ማሕበር ብግዳሳት ዜጋታት ዝጀመረ፡ ኣብ መዳይ ሃገር ንምዝታይ ዝዓለመ ምንባሩ መዛግብቲ ታሪኽና ይሕብሩ። እንተኾነ እዚ ውደባ ብሰንኪ ዝተፈላለዩ ስልኳታት ናይ ግዳም ሓይልታት ብፍላይ ከኣ ኢትዮጵያ፡ ደቂ ኤርትራ ኣብ ጉዳይ ሃገሮም ሓደ ሓሳብን ሓደ እምነትን ሓዘም ከይከዱ ዝተገብረ ውዲት ኢዮ።

ከም ዝፍለጥ ድሕሪ ናይ 1884 ኮንፈረንስ በርሊን ፡ ሓይልታት ምዕራብ ንኣህጉርና ኣፍሪቃ ከም ስጋ ጉዚ ምምቕቓሎም፡ ብዘይካ ውሑዳት ሃገራት ኣፍሪቃ መብዛሕቶም ህዝብታት ኣፍሪቃ ኣብ ትሕቲ ባዕዳዊ መግዛእቲ ክቁረኑ ኮይኖም ኢዮም። ድሕሪ ካልኣይ ኩናት ዓለም ስዕረት ናይ ፋሽሽቲ ሓይልታት፡ ብዙሓት ህዝብታት ሃገራት ኣፍሪቃ ብዘካየዱዎ ቃልሲ ናጽነቶም ክረኽቡን ክጓናጸፉን ክኣሉ። ኤርትራ ከም ኩሉን ሃገራት ኣፍሪቃ ብመግዛእቲ ዝቐመት ሃገር ክንሳ፡ ኩሎም ኣብ ትሕቲ መግዛእቲ ጣልያን ዝነበሩ ህዝብታት፡ ሶማሊ፡ ሊብያ፤ ናጽነቶም እንዳተጓናጸፉ፡ ህዝቢ ኤርትራ ግን እቲ መጻኢ ዕድሉ ባዕሉ ናይ ምውሳን መሰል ሕጂ'ውን ተነፍጎ።

ነዚ ህዝቢ ኤርትራ ባዕሉ ናይ ምውሳን መሰል ንምውሓስ፡ እቲ ኣብ 40ታት ብማሕበር ፍቕሪ ሃገር ዝብል ሸም ዝተጀመረ ምቕስቓስ፡ ድሕሪ'ዚ ግን ምስ ምልሓኽ ናይ ግዳም ሓይልታት፡ እቲ ዝተጀመረ ቦኹሪ ውዳብ፡ ከምቲ ዝተሓሰበ፡ ከይስጉም ማእለያ ዘይብሉ መኻልፍን ተጻብኢታትን ጎነፎ። እንተኾነ እቲ ንምሉእ ናጽነትን ክብረትን ሓርነትን ዝወፈረ ሓይሊ፡ መሳርዕ ውደባኡ ብምስሳን፡ ነቲ መላእ ናጽነት ከየውሕስ ፡ ኤርትራ ናብ ክልተ ክትመቕል ዝሓሰብ ዝነበረ መግዛእቲ

እንግሊዝ ብሔደ ወገን፡ ንኤርትራ እጀታይ ዝብል ዝነበረ ሓይልታት ግብጽን ኢትዮጵያን፡ ቃልሲ ወለዶታት ኤርትራ ናብ ምሉእ ናጽነት ኣብ ክልተ ዝብልሑ መላጻ ክወድቅ ኮይኑ። እቲ መጻኢ ዕድል ህዝቢ ኤርትራ ከምዚ ዝኣመሰለ ተኣፋፊ ኩነታት ድኣ ይግጠሞ እምበር፡ እቲ ቃልሲ ንምሉእ ናጽነትን ሓርነትን ኣየቋረጸን። የግዳስ ብኣንጻሩ ነቲ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ዝብህጎ ዝነበረ ናይ ናጽነት ሕቶ፡ ኣብ ናይ መወዳእታ ምዕራፉ ንምብጻጵ፡ ቃልሲ ኣቦታት ብዝሓየለ መልክዑ ክቐጽል፡ ናጽነት ወይ ሞት ዝብል ንዖት ተሓንጊጡ ቃልሲታቱ ከካይድ ወሰነ። በዚ ከኣ ንምሉእ ናጽነት ዝሓትትን ዝጠርዕን ኣብ 1944 ኤርትራ ንኤርትራውያን፡ 1946 ኣል ራቢጣ ኣል እስላምያ ዝብል ውደባ ሃነጸ። እዚ ክልተ ሓይልታት ውህደት ብምግባር ብሓድነት ነቲ ኣብ ቅድሚኡ ኤርትራ ተገቲሩ ዝነበረ ክልተ ተጻይ ምርጫ ህዝቢ ኤርትራ ንምስፍር ወፈረ።

እቲ ናይ ኣቦታት ዕላማ እንታይ ኔሩ? እቲ ዕላማ ብቐል እቶም ኣብቲ ምዕራፍቲ ዝነበሩ ሓርነኛታት ኣቦታት፡ ነቲ ሽዑ ተሰሊፎምሉ ዝነበሩ ዕላማ ብኸምዚ ይገልጽዎ፤

ኣቦና ሸኽ ኢብራሂም ሱልጣን እንታይ ይብሉ?

“ እቶም ጸላእቲ ብዛዕባ’ዚ ናይ ናጽነት ሰልፍና (ቃልስና) ከዛረቡ እከለው፡ ናይ ወጻእተኛታት ወይ ከኣ ናይ ባዕዲ፡ ኣውራጃ ናይ መንግስቲ ጣልያን መሳርሒ ኢዩ እንዳበሉ ከም ዘዕልሉ ከይሰማዕኩም ኣይክተርፉን ኢኹም። ከምዚ ዝበለ ወረን ዕላልን ግን ሓቂ ዘይብሉ ናይ ጸላኢ ምህዞ ከም ዝኾነ ንስኻትኩም ውን ኣይትሰሕትዎን ኢኹም። ንሕና ሰዓብቲ ሰልፊ ናጽነት ኤርትራ ስለ ናጽነትናን ሓርነትናን ኢና እንጋደል ዘሎና። ናጽነትና ንዓናን ንደቅናን ንምሉእ ወለዶና ኢዩ እምበር - - - ንኻልእ ኣይኮነን። ስለ ናጽነት ኤርትራ ንጋደል ኣሎና እምበር ስለ ጣልያን ወይ ከኣ ስለ እንግሊዝ ወይስ ስለ ኢትዮጵያ ሓደው ስለ ምስሪ ኣይኮነን። ነቲ ናጽነት ኤርትራ ዝፈቱ ንፈትዎ፡ ነቲ ናጽነት ኤርትራ ዘይፈቱ ግን ክንፈትዎ ኣይንኸእልን። ኣቱም መንእሰያት ደቂ ኤርትራ - - - ናጽነት ኤርትራ ሃገርኩም ንዓኻትኩም ድኣምበር ንሕናስ ደጊም ሸምጊልና ስለ ዘሎና ንኣኻትኩም ኢዩ ዝገደኩም። እምብኣርከስ ስለ ናጽነትኩምን ሓርነትኩምን፡ ስለ ክብረትኩምን ርስትኹምን ዛንታ ኣቦታትኩምን ኢልኩም ኣብዚ ገድሊ ክትጽንበሩ ነዘኻኸረኩም ኣሎና። ንተንኮልን ቅጥፊትን ንዘኾነ ዕላል ጸላኢ ኣይትሰምዑ። ወጊድ ንዮው በልዎ። - - - ንናጽነት ንጋደል ኣሎና። እዚ ቃል’ዚ ንድሕሪት ከምለስ ዘይኸኣል ዘይሕባእ፡ ዘይሕሱን ዘይጥበርን ኢዩ። ስለ’ዚ ውን እቶም ጸላእቲ ብዛዕባ’ዚ ዝበሉ እንተብሉ ኣይትሰምዕዎም። ዕላሎም መባኸርን ዓንቃፍን ኢዩ። ብስም ናጽነትን ሓርነትን ኤርትራ ይዕድመኩምን እላባወኩምን ኣለኹ።ናጻን ሓራን ዲሞክራሲያዊት ኤርትራ ንዘልኣለም ትንበር።” (ለካቲት 4 1950 ኣብ ዋዕላ ምምስራት ቀጽሪ ናጽነት ነቶም ኣብቲ ኣኼባ ተረጊቦም ዝነበሩ መንእሰያት ናብ ውሽጢ ገዛ ንኸኣትው ድሕሪ ምጽዋዕ ዝሃብዎ ምዕዶ ኢዩ።)

ዕላማ ቃልሲ ኣቦታት እዚ ኣብ ልዕሊ ዝተገልጸ እዩ። ናጻን ሓራን ዲሞክራሲያዊትን ኤርትራ ንምህጽ እዩ። እዚ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራ ማእከል ዝገበረ ዕላማ ተሓንጊጦም ክቃለሱ ኣብ ዝወፈሩሉ፤ እቲ ተጻይ ናጽነትን ሓርነትን ዝኾነ ሓይልታትን ዓንገልቱን፡ ነቲ ቅዱስ ዕላማ ንምድባን፡ ዘይተኣደነ ጸለመን ናይ ሓሶት ጠቐነ የዋፍር ምንባሩ ዝገልጽ ኢዩ። እወ እቲ ሕቶ ሕቶ ናጽነት እዩ። ካብ ባዕዳዊ መግዛእቲ ሓራ ዝኾነ ሃገር ምውሓስ፡ እቲ ዕላማ ህዝቢ ኤርትራ ሓርነት ዘውሓስ፡ ብሓርነት ዝነበር፡ ካብ ባርነት ሓራ ዝወጸ፡ ንፋስ ሓርነት ዘስተማቐር ዜጋ ክኸውን እዩ። መስመር ቃልሲ ዲሞክራሲያዊ ኤርትራ፡ ሕግን ስርዓትን መሰልን ክብረት ዜጋታት ዘውሓስ ፡ ልዕልና እቲ ጭቁን ህዝቢ ዝረጋገጸላ ዓዲ ክትከውን ኢዩ። ባህግን ቃልስን እቶም ቀዳሞት ኣቦታት ኣቦና ሸኽ ኢብራሂም ሱልጣን እዚ ክብሉ እንከለው፡ ነቲ ናይ’ዚ ዘመን ዝነበረ ድሌትን ሕቶን ህዝቢ

ኤርትራ ከገልጽ እየፈፀመች። ቃልሲ ትማሊ እምበኣር ነቲ ናይ ባዕዲ ገበጣ ብምኹናን፡ ከም ህዝቢ ካብ ዝኾነ ይኹን ባዕዳዊ ሓይሊ ነጻ ምዃን እየ። ከም ህዝቢ ከም ኩሉ ህዝብታት ዓለም ናጽነት ከነስማቕርን ከንቋደስን እየ።

ካልእ ካብ ቀዳሞት ተቃላኲት ኣቦታት፡ ንሕቶ ናይ ትማሊ ቃልሲና ኣመልኪቶም ብቻላቶም ብኸምዚ ይገልጽዎ።

ሓርበኛ ኣቦና ዓብይልቃድር መሓመድ ሳልሕ ከቢረ ከምዚ ይብል።

“[ቃልሲና] ዕላማኡ ከብሪ ኢዩ፡ ዋጋ ከብሪ ድማ ህይወት ኢዩ። ዋጋስ ከኸፈል ኢዩ፡ እቲ ዋጋ ግን ሕሱር ኣቕሓ-መሻጣ ኣይኮነን። እቲ ዝለዓለ ወድ ሰብ ዝውንኖ፡ ከቡር ዋጋ ኣልቦን ደሙ ኢዩ - እዚ ድማ፡ ኣብ ምዕራፋት ናይ’ቲ ንፍትሒ ዝካየድ ኣህጉራዊ ቃልሲ፡ ሓንቲ ገጽ ንምጽሓፍ ኢዩ ከኸፈል። እቲ ዕላማ ፍትሒ ምጭባጥ ወይ እናፈተንካ ምማት ኢዩ። ኩነታትና እዚ ኢዩ። ዕላማና ኸኣ ፍትሒ ኢዩ።” !!

ከም ህዝቢ ኣብ ትሕቲ መግዛእቲ ምቕራን፡ ኣብ ገዛእ ሃገርካ ከም ዜጋ መስል ምስ ዘይህልወካ፡ ወዲ ገዛ ክንስኻ ኣብ ግዳም ምስ እትነበር፡ መጻኢ ዕድልካ ባዕልኻ ካብ ምውሳን ምስ እትሕረም፡ ናይ ጸጋታትካ ተጠቃምን ተረባሕትን ካብ ምዃን ሓሊፉ፡ ኣገልጋሊ እቲ ናይ ወጻኢ ሓይሊ ምስ እትኸውን ከብረት ዝብሃል የሎን። ኣብ’ቲ ናተይ ትብሎ ሃገር ብሰንኪ ሕብርኻ ክትጓነ፡ ብሰንኪ ቆርብትካ ክትዋረድን፡ ከም ሰብ ዘይትሕሰቡሉ ኩነታት እንተልዩ ክብረት ክህሉ ኣይክእልን። እቲ ቃልሲ ናይ ኣቦታት እምበኣር ክብርና ከነውሕስ እየ። እቲ ዝልዓለ መግለጺ ብሂወት ምንባር፡ ብኸብሪ ምባር ኢዩ። ክብረት ዘይብሉ ሂወት ምንባር ስለዘይኮነ።

ዕላማ ቃልሲ ትማሊ ብቻላት ሓርበኛ ኣቦና ወልድኣብ ወልደማርያም፡ “ ባርነት ዘበለ ኩሉ ጸላእይይ ኢዩ !! ”

“እነ ግና፡ ብጀካ ናይ ደቂ ኤርትራ ሓርነትን ንይትነትን ብቕልጡፍ ምርኣይስ ካልእ ሃረርታን ዕላማን የብላይን። እታ ሃገር ኣቦታታይ፡ ሃገራይ፡ ብሓርነት ክትነበር፡ ብዴምክራሲያዊ ኣጋባብ ክትመሓደር፡ መሰታ እተን ዓባይትን ስሙያትን መንግስታት ዓለም እውን ክትከውን ወርትግ ሃረር ምባል፡ ካባይ ክፍለ ዘይክእል ባህርያዊ ናፍቕት ኢዩ’ሞ፡ ሓደ’ኳ ካብዚ ኸምዚ ዝበለ ጸሎትን ሃረርታን ክፈልየኒ ኣይክእልን።”

“ከሳዕ ሎሚ፡ ንዝኾነ ይኹን ናይ ባዕዳዊ ስልጣን ዕላማ ኣገልገለን ተላኢ ኸን ኣይፈልጥን። ንባርነት ዘበለ ኹሉ ጸላኢ ኢዩ፡ ዝኾነ ይኹን ሕብሩን መልከውን፡ ዝኾነ ይኹን ሰብ፡ ኤውሮጳዊ ይኹን ወይስ ኣፍሪቃዊ፡ ኣብ ዝኾነ ይኹን ኣርዑት ባርነት ንምቕራን ከገድደኒ ኣይክእልን። ዘይመሰለካን ዘይተሰማዓካን ነገር ግበር ኢሉ ንምቕታላይ ድፍረት እንተ ኣሕደረ ኸኣ ኣነውን ስለ ፓለቲካዊ እምነታይን ስለ ሓርነት ሃገራይን ስለ እውነተኛ ጥቕሚ ኣሕዋተይን ክመውት ትብዓት ኣሕዲረ ኣለኹ።” ቃልሲና እምበኣር ንሓርነት ኢዩ።

ከም ህዝቢ ኣብ ትሕቲ ባዕዳዊ መግዛእቲ ምንባር ባርነት ኢዩ። ባዕዲ ኣብ ርስትኻ ኣትዩ፡ ጸጋታትካ ገቢቱ፡ ካብ ጸጋታትካ ተጠቃሚ ካብ ምዃኑ ሓሪሙ፡ ብትሑት ክፍሊት ጉልበት ዜጋታት ክምዘምዝ እንከሎ ባርነት ኢዩ። ዜጋታት ኣብ ማእከል ሃገርም ናይ ምንቕስቓስ መሰሎም ተነፊጎም፡ እግርም ከሕጽፉን፡ ብፍቓድ እቲ ባዕዲ ኣብ ዝተወሰነሎም ከባቢ ጥራይ ክንቀሳቐሱ ምውሳን፡ ናይ ምንቕስቓስ ሓርነት ምሕዳግ ኢዩ። ወዲ ሃገር ዋናን ብዓልቤት ክንስኻ ከም ካልእ ዜጋ ኩሉ መሰላትካ ተነፋጉ ኣብ ድኽነትን ስእነትን መነባብሮን ምንባር፡ ብዘይ ድሌትካ በስገዳድ ተገፊፍካ ናብ ዘይፍትሓዊ ኩናት ዓዲ ጓና ክትጓረትን ኣብ ረመጽ ሓዊ ክትጥበስን ባርነት ኢዩ። ኣቦና ወልድኣብ ወልደማርያ ዕላማ ቃልሲና ንሓርነት’ዩ ክብሉ እንከለዉ፡ ተጻይዩ ዝኾነ ካልእ ባርነት ኢዩ።

ሓደ ህዝቢ ከም ህዝቢ ዋናን ብዓል ቤትን መጻኢ ዕድሉ ምስ ዘይከውን፡ እንታይ ከም ዝሕሾን፡ ከም ዘድልዮን ባዕሉ ክውሰን ምስ ዘይክእል፡ ገዛእ ርእሱ ባዕሉ ምስ ዘይውንን፡ ንጉስ ገዛእ ርእሱ ምስ ዘይከውን፡ ነታ ናተይ ዝብላ ሂወተይ ወነንታ ካልኣት ምስ ዝኾኑ ባርነት እዩ። እቲ ናይ ትማሊ ቃልሲ ዕላምኡ ተጻይ እቲ ናይ ባዕዲ ባርነት ኢዩ። ባዕዲ ሓይልታት ንህዝቢ ኩሉ መሰላቱን ቀንጢጡ፡ ከም ግሉዝ ኣቕሓ ክጥቀሙሉ'ዩ ፈቲኑ። ከም ህዝቢ ብመንነቱን ሕብሩን ክይኮርዕ፡ ነፍሱ ከትሕትንዩ ፈቲኑ። ቃልሲ ናይ ትማሊ ነቲ ዝተሓረመ ኩሉ መያዳዊ ሓርነት ዜጋታት ዳግም ናብ'ቲ ንቡር ባህርያዊ ቦትኡ ምምላስ ኢዩ። ሓርነት ወይ ሞት ኢሎም ከኣ እዮም ተብሂሎም። ንሓርነት ምዕቃብን ምውሓስን ክሳብ ሞት ክኸፍሉ ድፍረት የሕዲሮም። ኣቦና ዓብደልቃድሪ ከቢረ፤ ክብርና ክንመልስ ካብ ዝብል ጽኑዕ ዕላማ ነቐሎም ኢዮም፡ ንክብሮም ከምታ ዝበለዎ እታ ዝኸበረት ሂወቶም ዝበጀዉ። ምክንያቱ ዋጋ ክብሪ መስዋእቲ ስለዝኾነ።

ሎሚ'ኸ ስለምታይ ኢና ንቃለስ?

ከም ህዝቢ ንሰለ ናጽነትናን ክብረትናን ን20 ዓመታት ብሰለማዊ መንገዲ ንሰላሳ ዓመታት ከኣ መሪር ደማዊ ተጋድሎን፡ ከቢድ መደርግቲ ኣልቦ መስዋእቲን፡ ናይ ኣስተታት ኣሸሓት ስንክልና፡ ስደትን ክርተትን፡ ገድልን ገደልን ሰሪርና፡ ከም ህዝቢ ካብ ባዕዲ ሓራ ዝኾነት ሃገር ከነውሕስ፡ ንርስትና ክንመልስ በቐዕና ኢና። ነታ ከም ዓረ ጸኒዒና፡ ኩሉ'ቲ ዝኸፈል ከፊልና ዝረኽብና ናጽነት፡ ኣዴታት ኣብ ገበላ ኮይነን እንዳዓለላ፡ ኣቦታት ብእምብልታን ደበላን እዮም ተቐቢሎማ። እንተኾነ ዘይከምባህግና ፤ እታ ቅርጫት ናጽነት፡ ሰላም፤ ፍትሒ፡ ሓርነት፡ ዲሞክራሲ፡ ልዕሊና ሕገ፡ ሓዛ ክትመጻና ዝተጸበናያ፡ ተጻይ ድሌትና ባህግና፡ ውግእን ወረ ውግእን፡ ሸበራ፡ ባርነት፡ ዓመጽ፡ ግበታ፡ ጭፍጨፋን ተሓንጊጣ'ያ ዝመጸት። እቲ ንዓመታት ሃንቀው ዝበልናዮ፡ ካብ ደቅና ዝነበረ ዓቢ ትጽቢት፡ ህዝቢ ኤርትራ ጌና ካብ'ቲ ናይ ናጽነት ናይ ታሕጓስ ጓይላ ከይተፋናወ እንከሎ'ዩ እቲ ዘስንብድ መርድእ ናይ ምልክን ዓመጽን ክስማዕ ዝጀመረ።

ኣብ 24 ሕዳር 1991 መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር፡ ኣዋጅ ሃገራዊ ኣገልግሎት ብዕሊ ብዓውታ ኣወጀ። ህዝቢ ኤርትራ ጌና ናይ መግዛእቲ ቁስሉ ከይሓወዮ፡ እቲ ተጋዲሉ ዝኣተወ'ውን ሓመድ እግሩ ከይነገፈ'ዩ፡ እዚ ሎሚ ንኤርትራን ህዝባና ኣብ ናይ ዓዘቕቲ ባርነት ሸሚምዎ ዘሎ ናይ ጥፍኣት ኣዋጅ ዝተነግረ። እንሆ ከኣ ውጽኢት እዚ እኩይ ተልእኮ፡ ንመእሳይ ኤርትራ ኣብ ኣርዑት ዘመናዊ ባርነት ቆሪኑ፡ መሰሉን ክብረቱን ኣዋሪዱ፤ ከም ዕፉን ኣብ ዘይፍትሓውን ዘይሓላፍነታውን እቲ እኩይ ስርዓት ዝጸሕተሮ ክጠብሶ ዝኾነ። ንሱ ከይኣክል እዚ ጉጅለ 23 ዓመታት መመላእታ መንእሰይ ኤርትራ ዘዝገበዘ ናብ ወተሃደራዊ መዓስከራት ክዳጎን፡ መጻኢ ዕድሉ ክጽልምት፡ ካብ ኩሉ ምዕባላታት ክሕረም ጌርዎ ይርከብ። መንእሰይ ኤርትራ ካብቲ ባርነት ከምልጥ ከኣ እግሩ ናብ ዝመርሖ ይውሕዝ ኣሎ። ኣብ ጉዕዞ ስደት'ውን ዘሕለፎ ዘሎ መከራ፡ ሞት፡ ጥፍኣት ማሕረዲ፡ ካልእ ማእለያ የብሉን። ኣቦታት ከምሰሉ እንተ ዘይትንውንወኒ መን መጽደፈኒ ኢዩ።

ካልእ እዚ ስርዓት ካብ ንግህኡ፡ ዓዲ ኣብ ዝኣተወላ መዓልቲ ጀምሩ፡ ኣብ ኤርትራ ድሕሪ ሕጂ ናብ ፖለቲካ ሓሸውየ የሎን። ኩሉ ኣብ ትሕቲ ቆጥቋጥ ኮፍ ዝበለ ሃገራዊ ኣይንበል ክብል ብዘይ ሕንክት፡ ፖለቲካ ኤርትራ ከምቲ ኣብ ሜዳ እንዳተባህለ ዝመጸ፡ " ሜዳ ኤርትራ ልዕሊ ሓደ ውደብ ኣይጸውርን እዩ።" ኣብ ነጻ ኤርትራ'ውን እንተኾነ ፖለቲካ ናይ ህግደፍ ጥራይ'ዩ ክብል፡ ፖለቲካዊ ስልጣን ናይ ህዝብ ካብ ምዃን ሓሊፉ፡ ናይ ሓደ ጉጅለ'ዩ ኮይኑ። እቲ ብህግደፍን ኣተሓሳስብኡን

ዝተባሕተ ፖለቲካ ኤርትራ፡ ሎሚ ሃገርና ኤርትራ ኣብ ምንታይ ወዲቃ ከም ዘላ ንኹልና ከም ጸሓይ ቦርቂ ብሩህ ኢዩ። ፖለቲካዊ ስልጣን ዋንነቱ ህዝብ ኤርትራ ኢዩ። እዚ ዋንነት ደግሞ ብኣይሊ ጠበቓ ተመንዚዑ ህዝብ ኤርትራ ኣብ ጉዳይ ሃገሩ ሰማዒ እምበር ተዋሳኢ ክኸውን ኣይከኣለን። ኣብ ውራይ ሃገሩ ተዋሲኑ፡ ዋናን ብዓል ቤትን እቲ ዘውዲ ክኸውን ኣይከኣለን።

ህዝቢ ፖለቲካዊ ሓርነቱ ብሓደ ጃንዳ ተባሒቱ፡ እንተ ንሱ ኣፉ ከም ኣብ መኸዳ ዘሎ ብዕራይ ብልሕጺ ተኣሲሩ ንዓመታት፡ ድሌቱ ብልክዕ እንታይ ምዃኑ ክገልጽ ዕድል ኣይረኸበን። ገለ እንተ ብጉርሑ፡ እንተ ብገርሁ፡ ኣብ ሃለዎቱ ኣመልኪቱ ኣፉ ዝኸፈተ፡ ገለ ብቃጽ፡ ገለን ብስርቆት፡ ገለ ብተድሊኻ ኣሎኻ ክትምለስ ኢኻ ተባሂሉ ክጠፍእን ፍጹም ተሰዊሩ ክሓቅቅን ይግበር። ህዝቢ ኤርትራ ድምጺ ከየውጽእ፡ መልሓሱ ተለኪቱ ክነበር፡ ዝተባህሎ ጥራይ ክገብር እምበር ካልእ፡ ሕቶን ርእይቶን ክቕርብ መሰል ዘይብሉ ክኸውን ንዝሓለፈ 24 ዓመታት ተገዲዱ ኣሎ። ከም ህዝቢ ኣብ መዋእል ጉዕዞ ታሪኽና ሪኒናዮን ሰሚዕናዮን ዘይንፈልጥ፡ ብቃላት ክትገልጹ ዝሕርብት ኩነታት ገጠሙና ኣሎ። ከም ህዝቢ ኣብ ዘይምህላው ንርከብ ምህላውና ኩሉና ንሰማምዓሉ ጉዳይ ኢዩ። ነፍሲወከፍና ናይ ገዛእ ርእስና ኣተሓሳስብን ኣነባብራን ዘሎና ክንስና፡ እዚ ጉጅለ ግን ብሳምብሉ ክነስተንፈስ፡ ቦቲ ንሱ ጥራይ ዝዓቀነልናን ዝቐየሶን፡ ግን ከኣ ንዕኡ ዘይምልኮቶ ኣካይዳ ጥራይ ክንጉዓዝ፡ ከም እንስሳ ዘቤት ክናብዩና ዕስራን ኣርባዕተን ዓመታት ሓሊፉሎ።

ቃልስና ነቲ ኩሉ ዝሰኣናዮ ንምምላስ ኢዩ። ቃልስና ነቲ ንሕና ክንኮኖ ዝግባና ዘይኮናዮ ክንከውን፡ ዋናታት ገዛእ ርእስና ክንከውን እዩ። ቃልስና መጻኢ ዕድልና ባዕላትና፡ ብዘይ ገደብን ጸቕጥን ራዕድን ክንውስን እዩ። ቃልስና ነቲ ከም ኩሎም ህዝብታት ዓለም ተቃዲሰሞ ዘለው ፍረ ዋጋ ቃልስና ክኸውን ዝተጸበናዮ፡ እቲ ኩሉ ባህግታት ኢዩ። እንተኾነ እቲ ክንኣፍሶ ዝግብኣና ፍረ ዋጋ ዓስቢ ቃልስና ዝኮነ ብዙሕ ድሌታት ክንበጽሖ ኣይከኣልናን ። ሓደ ቁንጮ ጉጅለ፡ ኣብ'ቲ ክቱር ባህግታትና ተሓቢኡን ተኸዊሉን፤ ነቲ ዝተመነናዮ ኩሉ ጨውዮ ኣብ ረባሓ ውሑዳት፡ መጨቆኒ ብዙሓት ክኸውን ንርዎ። እቲ መዳርግቲ ዘይብሉ ዋጋ፡ እቲ ዝልዓለ ወዲ ሰብ ዝውንኖ ሂወት ክንህብ ቅርብነት ዘርኣናን፡ ዝተበጀና፡ ከም ህዝቢ መጻኢ ዕድልና ባዕላትና ክውስንን እዩ ነይሩ። ፈለምቲ ቃልሲ ቀዳሞት ኣቦታት ዕላምኦም እንታይ ከምዝነበረ፡ ኣብ ዝሓለፈ ምዕራፍ ተገሊጹ ኢዩ። ሎሚ'ኸ ከም ህዝቢ ስለምታይ ክንቃለስ ንብል ኣሎና፡ ብፍላይ ስምረት ከም ሓዲሽ ወለዶ ንምታይ ኢና ክንቃለስ ንውስን ዘሎና ? ልክዕ ከም ትማሊ ዋጋ ክንከፈል ቅሩባት ንኸውን ዘሎና፤ እዚ ኩሉ ኣብ ዙርያ ዳስ ስምረት ክቃለስ ዝወሰነን ዝውስን ዘሎ ክፈልጦ ዘለዎ ጉዳይ ኢዩ። ከም ስምረት እዚ ሎሚ ንቃለስሉ ዘሎና ዕላም ብንጹር፡ እዚ ጽሑፍ ብስነፍልጠታዊ መንገዲ ኣሰንዩ ገሊጽዎ ኣሎ። ከም ስምረት ንቃለስ ዘሎና እምብኣር፤

1. ኤርትራ ካብ ምፍራስ ምብትታን ክትድሕን ኢዩ

ኤርትራ ሃገርና ከመይ ከም ዘላ ካብ ኩላትና ዝተሰወረ ኣይኮነን። እንትርፎ እቲ እንዳራኣየ ክዓውር ዝደለዩ፡ እንዳ ሰምዐ ክሰምዕ ዘይደለዩ፡ ቦቲ ህግደፍ ዝተኸተሎን ዝኸተሎ ዘሎን ኣዕናዊ፡ ናይ ቁጠባ ፖሊሲ፡ ናይ ምሕደራ ፖሊሲ፡ ፖለቲካዊ፡ ወተሃደራውን ዲፕሎማሲያውን ፖሊሲ፡ ኤርትራ ሃገርና ኣብ ኣዝዩ ሓዲጋኛ ኩነታት ትኸይድ ኣላ። ከምቲ ኩልና ንሰማምዓሉ፡ ብስነፍልጠታዊ መንገዲ ዝተረጋገጸ ሓዲ ሃገር ከምዕብልን ብኹሉ መልክዓቱ ንቅድሚት ክስጉም፡ እቲ ነታ ሃገር ዘቐመ ሕብረሰተሰብ ክሕይልን ኩሉ ዓይነት መቐይሮ ከውሕስ ይግባእ። እቲ ሕብረተሰብ ከምዕብልን ክሕይልን ከኣ እታ ፋልማዊት ኣሃዱ እቲ ሃገር ዝኸነት ስድራቤት ክትሕይልን ክትልወጥን፡ ካብ ድኸነትን ድሕረትን

ስእነትን ድንቁርናን ሓራ ከትወጽእ አለዎ። እሞ ኣብ ኤርትራ ዘላ ስድራቤት ሎሚ ኣብ ምንታይ ኩነታት ትርከብ ከም ዘላ ናብ ኑባሲ ወከፍ ቤተሰብና ምስ እንምለሰ እቲ መልሲ ኣብኡሎ። ብመንጽር ሃገርና ኤርትራ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ኩነታት፡ ካብ ዕለት ናብ ዕለት፡ ካብ መዓልቲ ናብ መዓልቲ፡ ካብ ዝገደደ ናብ ዝኸፈኑ ብኹሉ መልክዓቱ ይኸይድ ምህላው ኩልና ዘይንኸሕድ ተሞክሮ ኢዩ። ተሞክሮ ኤርትራዊት ስድራቤት፡ ብተምሳሌ መላእ ሃገርና ምርኣይ እቲ ዝሓሸ ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ዘላ ስድራቤት ኣብ ከመይ ዝኣመሰለ ኩነታት ትርከብ ከም ዘላ ንምርኣይ ፡ እቲ ዘሎ ኩነታት ምውካስ እቲ ዝሓሸ ኢዩ።

ሀ. ፖለቲካዊ ቅልውላው

ካብ ዘመነ ሰውራ ኣትሒዙ ከኸይድ ዝጸንሐ ፖለቲካዊ ኣተሓሳስባን ምግባትን፡ ንዓመታት ካብ ፖለቲካዊ ፍልልያት ሓሊፉ ናብ ደም ምፍሳስ ዝኣተወ ሕዳር ፖለቲካ ክሳብ ሎሚ መድሃኒት ዘይተረኸቦ ጉዳይ ኣሎ። እቲ ትማሊ ዘይተፈወሰ ፖለቲካዊ ግርጭታት ከም ሕዳር ሕማም እናደገሰ ከሳቕየና ጸኒሑን ኣሎን። ብሰንኩ ከኣ ኣብ ኤርትራ እናገፍሑ ዝኸዱ ፖለቲካዊ ሕሳባትን ኣተሓሳስባን ኣለው። እዚ ተፈጠሩ እናገፈሐ ዝኸይድ ዘሎ ፍልልይ ሕጂ'ውን ቅጽብታዊ መድሃኒት እንተዘይተረኸብዎ ሓድጉ ቀሊል ኣይከውንን። ከይዱ ከይዱ ቀጻልነት ናይ ኤርትራ ስሙር ሃገርነት ኣብ ሓደጋ ዘእቱ ኢዩ። ሎሚ ኣብ ኤርትራ ብኣግኡ ክፍወሱ ዘለዎም፡ ህጹጽ ፖለቲካዊ ፍታሕ ዘድልዮም ጉዳያት ኣለው። ጉዳይ ምዕሩይ ፖለቲካዊ ስታፊ፡ ምምቕራሕ ቁጠባዊ ጸጋታት፡ ሕቶ ሃይማኖት፡ ጉዳይ መሬት፡ ሕቶ መሰል ብሄራት፡ ብግቡእ ተለልዮም ምላሽ ክረኽቡ ኣለዎም። ዘይከም ትማሊ ሎሚ ኣብ ኤርትራዊ ፖለቲካዊ ኩነታት ጎሊሖም ዝራእዩ ጉዳያት ብዙሓት ኢዮም። በሰንኩ ከኣ እቲ ንዓመታት ተኸባቢኡን ተጸዋዊሩን ዝኸይድ ዝነበረ ህዝቢ፡ ኣዕናዊ ጉጅለ ህግደፍ ሓድነትን ጥምረትን ኤርትራ ንምፍራስ ህዝቢ ኤርትራ ሃይማኖታዊ፡ ቀበላዊ፡ ብሄራዊ፡ ኣውራጃዊ ፍልልያት እናባልሐ፡ ህዝቢ ሓድሕዱ ክፋለስ ይሰርሕ ኣሎ። እዚ ቅልጠፍ ፈውሲ እንተዘይተረኸብዎ ውጤቱ ሓዲሩ ህዝቢ ዘፍቐት ኢዩ። ዕድመ ፖለቲካዊ ስልጣን እናነውሑ ብዝኸደ ቁጽሪ እቲ ፍልልይ ኣዝዩ ክባላሕ፡ ኣብ መወዳእታ ከኣ ናብ ሓድሕድ ምንቋት ዘስዕቦ ኢዩ። ስለዚ ብዘይ ውዓል ሕደር ህግደፍ ክእለ ኣለዎ።

ህግደፍ ዝኸተሎ ፖለቲካዊ ፖሊሲ ናይ ምግባት ፖሊሲ ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ኩሉ ህዝቢ ኣብ ጉዳይ ሃገሩ ዝዋስኣሉ፡ መጻኢ ዕድሉ ብዘይ ጸቕጥን ቅድመ ኩነትን ዝውሰነሉ ኩነታት ን24 ዓመታት ተዓጊቱ ኣሎ። ህዝቢ ኤርትራን ዋናን ብዓልቤት ክንሱ ኣብ ሃገራዊ ዋኒኑ ተዋሲኑ፡ ኣብ ንዕኡ ዝምልከት ጉዳያት ባዕሉ ብተሳትፍኡ ከይውሰን፡ ዲሞክራሲያውን ሰብካውን መሰላቱ ተመንዚዑ ኣብ ጉዳዩ ጓና ክኸውን ተፈሪዱሎ። ህግደፍን ኣብዚ 24 ዓመታት መመላእታ ዝተጓዓዘ መንገዲ፡ ናይ ምብሓትን ምግባትን ኢዩ። ኣብቲ ብተደጋጋሚ ብመራሒ እቲ ጉጅለን ዓቀይተቱን ክግለጽ ዝጸንሐ፡ ኣብ ኤርትራ "ብዘይካ ናይ ህግደፍ ፖለቲካ ናይ ካልእ ከምዘየፍቅድ ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ንህዝቢ ዘሳትፍን ህዝብ ብነጻ ኣብ ዋኒኑ ዝዋሳኣሉ መድረኽ ዝህሉ ኣብ ዝመጽእ 20 ክሳብ 30 ዓመታት ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ናይ ዲሞክራሲ ምርጫ ዝሓልም እንተልዩ፤ እዚ ሃገር ኣይቦትኡን ኢዩ። ናብ ህዋን ጠፈርን ይኸይድ።" ኢዩ ተባሂሉ።

ከምቲ ኩልና ንሰማምዓሉ ኣብ ኤርትራ፡ ሕጋዊ ባይቶ፡ ሕጋዊ ቁዋም፡ ህዝባዊ ስርዓት፡ ነጻ ፍርዳዊ ትካል የሎን። ኤርትራ ብሕግን ስርዓትን ዘይኮነ ብሓደ ውልቀ መላኺ፡ ልሳኑ ከም መቐልሕ ዝደግሙ ኣገልገልቱን ትምራሕ ኣላ። እዚ ዝፈጠሮ ኣብ ኤርትራ ሎሚ ስርዓት ኣልባነት ገኒኑ፡ ዝኾነ ብዓል ጽሩሩ፡ ዝደለዩ ሰብ ክኣስር፡ ክዕምጽ፡ ክዘምት፡ ዝኸልክሎ ዝኾነ ዓይነት ሕጊ የሎን። ዝኾነ ይኹን ዜጋ ተዓሚጹ፡ ከሲሱ ዘስምዓሉ ባይታ የልቦን። ኣብ ዝኾነ ሰዓትን ዕለትን መን ወሲድዎ ዘይብሃል ዜጋ ክስውርን ብኡ ኣቢሉ ክጥፍእ ናይ ዕለታዊ ተሞክሮ እዩ። ሕግን ስርዓትን ብዘይ ምህላው፡ ኣብ ኤርትራ ኩሉ ብጉቦን ብላዕን ሰበይ ሰብካን ኮይኑ ኣሎ። ኤርትራ ዓዲ ሸፍትነትን ፋሉልነትን ካብ ትኸውን ዓመታት ይቁጸር ኣሎ። ኣብ ሕግን ስርዓትን፤ ሕጋዊ ናይ ትካላዊ ኣሰራርሕን ኣካይዳን የሎን።

አብ ኤርትራ ንሓደ ሃገር፣ ሃገር ዝግብርዎ፣ ትካላት የለውን። ባይቶ፣ ህዝባዊ ምምሕዳራት፣ ቁዋም፣ መንግስታዊ ቅርጽን፣ መሓውርን፣ ነጻ ምዕራይን ፍርዳዊ ትካላት የሎን። ኩሉ ፈሪሱ ኢዩ። ንሓደ ሕብረተሰብ ከም ሕብረተሰብ ከቐጽልዎ ዝኸለሉ ትካላት፣ ኣብያት ትምህርቲ፣ ኣብያት እምነት፣ ባይቶ ዓዲ ሕጊ እንዳባን፣ ዓባይቲ ዓዲ፣ ምሁራን፣ ኩሎም ብፍላጥ ከዓንዉን ክፈርሱን ተገሩ ኢዩ።

ሎሚ እዚ ስርዓት ብተፍጥሮ መይቱ እንተሓዲሩ፣ ንምትክኡ ዝኸለል፣ ሕጋዊ መስርሕን፣ ሰለማዊ መሰጋገሪ ባይታ ከውሕስ ዝኸለል ኩነታት የልቦን። ምክንያቱ እቲ ንሓደ ሃገር ካብ ሓደ ምዕራፍ ናብ ካልእ ክሰግሮ ዝኸለል፣ መሳልል ኩሉ ብምዕናው። ኤርትራ ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ኩነታት ትርኩብ ኣላ። እዚ ስርዓት እዚ ኩሉ ዝነበሮ ፣ ብኹሉ መዳዩ ሃብታም ዝነበረ ህዝቢ፣ ኩሉ እቲ ዝነበሮ ብምጥፋኡ ክማሰን ብምግባር፣ ከም ህዝቢ ንኸይቅጽል ዝኸለል ኩነታት ተፈጠሩ ኣሎ።

በዚ ኣብ ላዕሊ ተጠቒሱ ዘሎ ዓባይቲ ዘይከሓድ፣ ኣብ ባይታ ዘሎ ረቋሒታት ከም ህዝብን ሃገርን ኣብ ሓደጋ ምህላውን ዘይምህላውን፣ ኣብ ምቕጻልን ዘይምቕጻልን ቀራና መንገዲ ንርኩብ ኣሎና። ንፍተዎ ንጽለኣዮ፣ እቲ ኣብ ባይታ ክውን ዘይከሓድ ሓቂ ንሱ ኢዩ። ብከምዚ ንኸዶ ዘሎና፣ ዝሕሸና ዘይኮነ ዝገደድ ኢዩ። ካብ ሎሚ ጽባሕ ይሓይሸ'ዩ ዝብሃለሉ ዝኾነ ይኹን ናይ ተስፋ ጩራ የሎን። እዚ ጉጅለ ነዛ ሃገር ተተርኢስዎ ክጸድፍ፣ " ንኺድ ጥራይ ይብል ኣሎ።"

ብቐጠባ ዝማሰነ ሕብረተሰብ፣ ኣብ ድኽነትን ድሕረትን ክሸምም ዝተፈረደ፣ ኩሉ ምምሕዳራዊ ቅርጹ ዝዓነወ፣ ማሕበራዊ መላግቦ እንዳ ላሕለሐን እንዳተበትከን ዝኸይድ ዘሎ ሕብረተሰብ፣ ማሕበራዊ ክብርታት ብፍላጥ ክሃጉግ ዝተፈረደ ህዝቢ፣ በቲ ኩሉ ቅልውላው ተሓሚሱ፣ ሰብኣዊ ክብረቱ ተጋሂሱ፣ ሰብኣውን ዲሞክራሲያውን መሰሉ ተሓራሙ፣ ብኣማኢት ኣሸሓት ቁጽሪ ናብ ስደተ ዝውሕዝ ዘሎ ህዝቢ ከም ሃገር ክቐጽል ዘለዎ ተኸእሎ ኣዝዩ እንዳ ጸበበ ክኸይድ ንቡርን ውሁብን ኢዩ።

ስለ'ዚ እቲ ቀዳማይ መቃለሲና ከም ህዝብን ሃገርን ክንቅጽልን፣ በቲ ኩሉ ህግደፍ ዘካይዶ ዘሎ ናይ ጥፍኣት መንገዲ ንድሕሪት ናብ ዘይትምለሰሉ ኩነታት ትኸይድ ኣላ። ከም ስምረት እቲ ናይ ቀዳማይን ቀዳማይ ናይ ቃልስና ዕማም፣ ሃገር ካብ ምብራሰን ምብትታን ምድሓን ኢዩ። ምክንያቱ እቲ ሃገር ዘይብሉ ቤት የብሉን። እቲ ቤት ዘይብሉ ከኣ ክብረት ክህልዎ ኣይክእልን ኢዩ። እቲ ቤት ዘይብሉ ሕቶ ሓርነት፣ ሕቶ ዲሞክራሲ፣ ሕቶ ሰላም ከምልሽ ዓቕምን ብቐጻትን ክህልዎ ኣይክእልን ኢዩ። ከም ስምረት እቲ ርእሲ ኩሉ ዋኒን ምድሓን ህዝብን ሃገርን'ዩ ክንብል እከሎና፣ ካብ'ዚ ክውን ሓቂ ሰለ እንንቅል እዩ። ቅድም ርስትና ቤትና ነውሕስ። እቲ ካልእ ኣብ ህላው ኤርትራ፣ ኣብ ቀጻልነት ህዝቢ ዝረጋገጽ ኢዩ።

ለ. ቁጠባዊ ቅልውላው

ሎሚ ኣብ ኤርትራ እታ ኣሃዳዊት ስድራቤት፣ ናይ ገዛእ ርእሳ ኣታዊታት የብላን። ኣብ ኤርትራ ሰሪሑ ዝኣቱ ዝኾነ ይኹን ኣካል እታ ቤተሰብ የልቦን። እቲ ነጋዳይ፣ እቲ ሓረስታይ፣ እቲ ሰራሕተኛ፣ እቲ ወተሃደር ኮታስ ኩሉ ክዓምም ዝኸለል ኣካል እቲ ዋና ሞይኡን ስራሑን ዕስክርና እዩ። ኩሉ ኣብቲ ፋሽሽታዊ ኣዋጅ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝብል ናይ ባርነት ቁረና ተጸሚዶ፣ ብዘይ ዓስቢ ብነጻ ጉልበት ባርያ ዝኾነሉ ኩነታት'ዩ ዘሎ። ኣብ ኤርትራ ዘላ ስድራቤት፣ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ዜጋ ተመጸዋቲ እምበር፣ ብቐጠባ ነብሱ ዝኸለሉ ኩነታት ፈጸሙ የልቦን። ብምጽወታ ትነብር ቤተሰብ፣ ብመጽወታ ብትካቦ ዝነበር ዜጋ ምዕባለ ከውሕስ ይትረፍ፣ ህላውኡ ኣብ ሓደጋ ኢዩ። ብምጽወታ ዝነበር ሕብረተሰብ ናይ ገዛእ ርእሱ ፖለቲካዊ መንነት ክሕዝን፣ ንለውጢ ክቃለስን እቲ ዝኸበደ እዩ። ብቐጠባ ሓራ ዘይወጸ ሕብረተሰብ ጽግዕተኛ ኣተሓሳስባን፣ ጽግዕተኛ ኩነተ ኣእምሮን ከውንን'ዩ ዝኸውን።

ኤርትራ ብተመሳል እታ ሓንቲ ስድራቤት ምስ ንርእያ፣ ብተመሳሳሊ ኣብ ኤርትራ ሎሚ ዝኾነ ዝፍሪ፣ ንሰደድ ዝለኣኽ ነገራት የልቦን። ኣብ ኤርትራ ዝነበራ ኩሉን ፋብሪካታት ዓንዮንን ተዓጽዮንን ይርከባ። ከም ዝፍለጥ 80% ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ሕርሻን መጓሰን ዝነበር ኢዩ። ሎሚ እቶት ነፍሲ ወከፍ ሓረስታይ ኤርትራ ምስ እንፍትሽ፣ ምህርቲ ሕርሻ ካብ ዓመት ናብ

ዓመት እናንቆልቆለ እዩ። ምክንያቱ እቲ ኣፍራይ ኣካል ሕብረተሰብ እቲ መንእሰይ ኣብ'ቲ ግዱድ ዕስክርና ተጸሚዩ ኣሎ። ሎሚ ግራውቲ ዝሓርሶ ብምስኣን ቃዲሩ፡ ጥሪት ዝጸሰየን ሲነን ይባድማን ይጸንታን ኣለዎ። ኣብ ንግዳዊ መዳይ ኩሉ ነጋዳይ ኣካል እቲ ግዱድ ዕስክርና ኢዩ። እቲ ነጋዳይ ዝበዝሐ እግሩ ናብ ዘምርሖ ኣላጊሱ፡ ኣብ ፍቀዶ ሃገራት ኣፍሪቃ ርእሰ ማሉ ከዋፍር ተገዲዱ ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ዝወፍርን ዝኣቱን ንግዳዊ ንጥፊታት የሎን። እቲ ዘሎ ናይ ህግደፍን ህግደፍን ጥራይ ኢዩ።

እቲ ሃገራዊ እቶት ክርከቦ ዝእኸል ዕድና፡ ሃብቲ ባሕሪ ብህግደፍ ዝተባሕተ ኢዩ። ካልእ እቲ ዝዚፍ ኣታዊታት ክርከቡሉ ዝግብኦ ናይ ወደብ ኣገልግሎት፡ ቱሪዝም ቦቲ ተናኸሲ ባህሪ ህግደፍ ካብ ኣገልግሎት ዓዲ ክውዕል ኮይኑ ኢዩ። ስለ'ዚ ኤርትራ ሃገርና ካብ ኩሉ ዓይነት ምዕባለ ተሓሪማ፡ ኣብዚ 21 ክፍለ ዘመን ካብ ቴክኖሎጂን ቁጠባዊ ምዕባለን ንድሕሪት ተንቆልቁል ኣላ። ብሰንክዚ ኤርትራ ኣብ ሓዲጋ ዝዚፍ ድኽነት ተሸሚማ፡ ህዝቢ ኤርትራ ብሕሱም ስእነትን ድኽነትን ይላቕ ኣሎ። ብቁጠባ ነፍሳ ዘይከኣለት ስድራቤት፡ ካብ ድኽነት ሓራ ዘይወጸ ዜጋ፡ እንታይ ዓይነት ሃገር ክትህሉ ከም ትክእል ንምግማቱ ዘጸግም ኣይኮነንን። ብኸቢድ ቁጠባዊ ድኽነት ትላቀ ሃገር፡ ከም ሃገር ክትቀጽል፡ ነብሳ ክኢላ ንቅድሚት ክትምርሽ ክሳብ ክንደይ ከቢድ ምዃኑ፡ ንሓደ ልብን ኣእምሮን ዘለዎ ዜጋ ብሩህ ኢዩ።

ሐ.መዕለቢ ዘይተረኸቦ ስደት፤

ቀጻልነት ሓንቲ ሃገር ዝወሓሰ፡ ብቀጻልነት ሕብረተሰብ ኢዩ። ሓዲ ሕብረተሰብ ቀጻልነቱ ዝረጋገጽ ብቐጻልነት ስድራቤታት ኢዩ። ምክንያቱ መሰረታዊት ኣሃዱ ሓንቲ ሃገር፡ እታ ስድራቤት ስለዝኾነት፡ ስድራቤታት ተኣኪበን ዓዲ የቐማ። እኩብ ድምር ዓድታት ከኣ ሃገር ይፈጥር። ብመሰረት እዚ ሳይንሳዊ ሓቂ ኣብ ኤርትራ እታ መባእታ ሓዲ ሕብረተሰብ ዝኾነት ስድራቤት ትግኑ ኣላ ። ሎሚ ኣብ ኤርትራ ነፍሲ ወከፍ ስድራቤት ብመስዋእቲ፡ ማእሰርትን ክርተትን፡ ስደትን፡ ዘስዓቦ ባዲማ ትርኩብ። እቲ ሕሱም ኩነታት ዝፈጠሮ መዓልታዊ ናብ ጎደቦ ዓድታት ዝሰደድ ዘሎ ጎበዝን ጎርዞን ማእለያ የብሉን። ኣብ ነፍሲ ወከፍ መዓልቲ ብገምጋም 40 ሰባት ካብቲ ሃገር እንተወጽዮም፡ ኣብ ዓመት ከባቢ 150 ሺሕ ሰብ እሞ እቲ ከፍሪ ዝኸእል፡ ዓቕምን ብቐዓትን ዘለዎ ኣካል ሕብረተሰብ ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ናብ 360 ዝኾና ቤት ማሕዩር ኣለዎ። ኣብዘን ቤት ማሕዩር ዝርከቡ ማእለያ ዘይብሎም መንእሰያት ኣዉ። ኣብ'ዚ ሕሱም መሳቐይ ሸላታት ኣብ ነፍሲ ወከፍ ቦቲ ዘሎ ኩነታት፡ ጥማት፡ ሕማም፡ ምቕጥቃጥ ሓዲ ሰብ እተሞይቱ ኣብ መዓልቲ 360 ሰብ ይመውት ኣሎ። ዋላ'ውን ብውሑድ ኣብ ብፍርቂ፡ 50 ሰብ ዝመውት እንተኾይኑ ኣብ ዓመት 180 ሺሕ ሰብ ይጠፍእ ኣሎ። ዓመታዊ ኣብ ኤርትራ ብኹሉ መዳዩ፡ ካልእ ኣብ መገዲ ውሕጅ ዝወስዶ፡ ዝርሸን፡ ኣራዊት ዝብልዎ'ውን ኣሎ። ኣብዛ ውሑድ ህዝቢ ዘለዎ ሃገር ብከምዚ ንኸዶ ዘሎና ከም ሕብረተሰብ ንጸንት ኣሎና። ዓድታት ይባድማ ኣለዎ። ናይ ዓይኒ መሰኻኸር ከም ዝብልዎ ኤርትራ ዓዲ ቆልዓን ሸማግለን ኮይና ትርኩብ። ጎበዝን ጎርዞን ዝይብሉ ሃገር ዝባደመ ሃገር ኢዩ። ስለዚ ከም ህዝቢ ከይበረሰና ከይጸነትና ዓዲ መድሕን ትደሊ ኣላ። ምኣስ? ሕጂ።

ስደት ስድራቤታት የዕኑ፡ ሓረግ ወለዶታት ይበትኹ፡ ቋንቋ ባህሊ ልምዲ የህስስን የጽንትን። ከም ሳዕቤኑ ከኣ ሃገር የብርስ። በዚ ንኸዶ ዘሎና ኤርትራ ትበርስ ኣላ። እዚ ፍልሰት መዕገቲ እንተዘይተረኸቦ፡ ኤርትራ ብኸምዚ ዘላቶ ነዊሕ ክትከይድ የጸግም ኢዩ።

መ. ምቡሕጻግ ክብርታትን ባህልን፡

ህዝቢ ኤርትራ ብባህላዊ መንነቱ ልሉይ ዝነበረ ህዝቢ ኢዩ። ባህሊ ስራሕን ሓቅን፡ ቅንዕና፡ ባህሊ ዘይናትካ ዘይምድላይ ዝመለላይኡ ኢዩ። ኣብ ትሕቲ ምሕደራ ህግደፍ ዘላ ኤርትራ እዚ ያታዊ ባህልና እንታይ ይመስል ኣሎ። ከመይ ንኸውን

አሎና፡ ንምግማቱ አጸጋሚ አይኮነን። ከም ህዝቢ ካብቲ ንቡር ባህሊ ናብ ዘይንቡር ባህሊ ንወርስ አሎና። ሓሰት፡ ጉብ፡ ምጥፍፋእ፡ ዝርጋን፡ ምንዝርና ልዕሊ ዓቕን ይንህር አሎ። እቲ ንዘመናት እናተወራረሰ ዝኸይድ ዘሎ ባህሊ፡ ምክብባር፡ ምጽውዋር፡ ምትሕልላይ፡ ምትሕግጋዝ፡ እናተባሕገን፡ በንጻሩ ዘይንቡር ባህልታት፡ ምንጽጻግ፤ ምፍልላይ፡ ንዓይ ይጥዓመኒ፡ ክቱር ውልቃውነት፡ ምጥልላም ክቱር ስሰዔ እናሳዕረረ ይከይድ ምህላው ኢዩ። እምነት የሎን። ኪዳን የሎን። ኣብ ልዕሊ ኪዳን ምውላድ፡ ምውሻም። እቲ ዘይንቡር ኩነታት፡ ንቡር ዝኾነሉ ዘሎ ኩነት ንርኢ አሎና። ካብቲ ዘገርም ሓደ ኣብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዘሎ ሰብ ሕክምና ተመርሚሩ " ሸኮርያ ፡ወይ ኤድስ አሎኳ እንተተባህሉ ከም ሓደ ሚልዮን ሎቶሪያ ዝበጽሖ ክሕጎስ ምርኣይ ዘሕዝን ተርእዮ ንክትኣምኖ ዘጽግም ዛንታ ኢዩ።

ብመዳይ ክብርታት፤ እቲ ልሉይ ክብርታት ኤርትራውነት " ሃገራዊ ፍቅሪ፡ ጅግንነት፡ ሓርበኝነት፡ፍቅሪ ስራሕ፡ ኪንዮ ንቡር፡ ይባድም ምህላው ኢዩ። ሃገራውነት ዕሸነት፡ ሃገራውነት ከም ናይ ስራሕ ዝሰኣኑ፡ ቃልሲ ዋጋ ትኸፍሉሉ ዘይኮነስ ዓስቢ ዝርከቦ፡ ኣታዊታት ትረኽቡሉ፡ ምንጫ መነባብር ዝሕሰቡሉ እዋን አሎና። ሓደገኛ ኣተሓሳስባ ኢዩ። ከም ህዝቢ ኣብ ሓደ ዝጠምረና ነገር እንተሎ ኤርትራዊ ሃገርነት ጥራይ ኢዩ። እቲ ህዝባዊ ፍቕሪ ኢዩ። እቲ ትማሊ ብረዚን ዋጋ ዝተረኸበ ህያብ ጀጋኑ ሰማእታት ኢዩ።

እዚ ድልዳል መጥመሪ ሕላገት ኣብ'ዚ ዘመን'ዚ ኣብ ግዜና ምሒር ይብረዝን ይሃስስን አሎ። ኤርትራዊ ሃገርነት ምብራዝ ማለት ከኣ ከም ህዝቢ ሓደ ዝገብረና ኩነት የሎን።ስለዚ እቲ ዝጸበየና ዕጫ ምብራስ ኢዩ። እዚ ብኣትኩሮ ክርኤ ዘለዎ ጉዳይ ኢዩ።

2. ሓርነትና ንምምላስ

ኣብ ኤርትራ ሎሚ ባርነት ነጊሱ አሎ። ሓደ ዜጋ ን 20 ዓመታት ብዘይ ዓስቢ፡ ብዘይ መሰል፡ ብዘይ ክብሪ፡ ከም እንስሳ ዘቤት ክሸከምን፡ ኩሉ ጉልበታዊ ሸቕሊ ክጽመድ ምግባሩ ባርነት ኢዩ። ኣብ ኤርትራ መንእሰይ ብዘይ ድላዩን ፍቓዱን ብሓይሊ ተቐሲቡን ተገፊፉን፡ ናብ'ቲ መውዳእታ ዘይብሉ ባርነት ይጽመድ። ህግደፍ ነዚ ኣዋጅ ሃገራዊ ኣገልግሎት ክእውጅ እንክሎ፡ በየናይ ሕግን መልክዕን ኢዩ ኣዋጅዎ። ሕጋዊ ባይቶ፡ መንግስቲ ዝምርሓሉ ቁዋም፡ ስሩዕ ሕግን ስርዓትን ኣብ ዘይብሉ ሃገር፡ ብስም ሃገራዊ ኣገልግሎት ብደረት ዘይብሉ፡ መዓስ ከም ዝውዳእ ዘይትፈልጦ፡ ግዳድ ዕስክርና ይቐረን። ኣብ ዝሓለፈ 24 ዓመታት ህዝቢ ኤርትራ፡ መንእሰይ ከኣ ብቐንዱ ብዘይ ምርጫኡን ሰናይ ፍቓዱን ናብ ከምዚ ዝሓመሰለ ግዳድ ባርነት ክትጸምዶ ማለት ንባርነት ክትጸምዶ ማለት ኢዩ።

ሰብ ክቡር ፍጡር ኢዩ። ተፍጥሮ ዝለገሰሉ ሓራ ኮይኑ ክነብር'ዩ ምርጫኡ። ሰብ ብተፈጥሮኡ ሓራ'ዩ ክንበል እንክሎና፡ ወናኒ ገላእ ርእሱ ክኸውን፡ እቲ ኩኸኖ ዘመረጸ ክኸውን ምክኣል ኢዩ። ሓራ ምዃን ማለት መጻኢ ዕድልካ ባዕልካ ክትውሰን ምክኣል ኢዩ።

ኣብ ኤርትራ ዘሎ ኩነታት ግን ምስ'ዚ ተፈጥራዊ ምርጫና ዝጻረር፡ ብሓርነት ክንነብርን፡ ነቲ ተፍጥራዊ ትዕድልትና ዝኾነ ሓርነት ክንቋደስን ኣይከኣልናን። ከም ህዝቢ ኩሉ ሓርነትና ብውሑዳት ጉጅለታት ጅሆ ክተሓዝ ኮይኑ ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ዘሎ ጉጅለ ነቲ ተፈጥሮ ዝለገሰልና ሓርነት ክንቋደሶ ዘይከኣልናሉ ምክንያት እንታይ ኢዩ ?

ሀ.ከም ህዝቢ መጻኢ ዕድልና ክንውሰን ወነንቲ ሓርነትና ክንከውን ኢዩ !

ሓርነት ዘይብሉ ህዝቢ መጻኢ ዕድሉ ብነጻ ዝውሰነሉ ኩነታት ክህሉ ኣይከኣልን ኢዩ። ሓደ ህዝቢ ምሉእ ሓርነት ምስ ዝህልዎ ኢዩ፡ ናይ መጻኢ ዕድሉ ዋናን ብዓል ቤትን ዝኸውን። ሓደ ህዝቢ ብዘይ ጽቕጥን ራዕድን እቲ ይሕሸኒ ዝበሎ ወሳኔ

ከገብር ዝኸእል ሓርነት ምስ ዝህልዎ ኢዩ። ሓደ ህዝቢ ሓርነት ምስ ዝህልዎ'ዩ ነቲ ዘይሕሾ ነጺጉ፡ ዝሕሾ ዝመርጽን ዝገብርን። ሓደ ህዝቢ ሓርነት ምስ ዝህልዎ'ዩ ነቲ ቅኑዕ ምርጫ ከገብር ክስዕብን ዝኸውን።

ኣብ ኤርትራ ዘሎ ጉጅለ ህዝቢ ኤርትራ ናይ ፖለቲካዊ ሓርነቱ መንዚዑ፡ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ዝሕሾ ከይውስን፡ እቲ ቅኑዕ ዝበሎ ከይገብር ሓሪምዎ ኣሎ። ህዝቢ ኤርትራ ንዕኡ ዝውክል ባይቶ፡ ይሕሾኒ ዝብሎ ቁዋም ክነድፍን ክጽድቅን፡ ባዕሉ ብዝመረጸም፡ ቆጽሊ ዘውደቐሎም፡ ሸም ኣሕዋት ሓርዩ ክመሓደር ኣይከለን። ስለ'ዚ እቲ ቀዳማይ መለክዒ ናይ ሓርነት እምብኣር ህዝቢ ኣብ ውራዩ ወሳኒ ክኸውን፡ባዕሉ ንባዕሉ ክመሓደር ኢዩ። እዚ ግን እቲ ብህግደፍ ዝተመንዘዐ፡ ልዕላውነት ህዝቢ ኤርትራ ዝግለጸሉ ሓደን መተካእታ ዘይብሉ ርእሰ ኩሉ ሓርነታት ኢዩ። ፖለቲካዊ ሓርነት ዘይብሉ ህዝቢ ካልእ ሓርነታት ክህልዎ ዝሕሰብ ኣይኮነን። ስለ'ዚ ቃልስና ፖለቲካዊ ሓርነትና ንምውሓስን፡ ከም ህዝቢ ብሓብራዊ መረዳእታ ብሓብራዊ ስምምዕን፡ነጻ ሕርያ ንዓና ዝውክለና፡ ክነፍዕ እንሸም፡ ክሓምቕ እነውርዶ ብድሌታትን ውሳኔታት ህዝቢ ዝቐየድ፡ ብድምጺ ህዝቢ ዝምእዘን ስርዓተ ምሕደራ ንምህናጽ ኢዩ። ቃልስና መንግስቲ ብህዝቢ፡ ናብ ህዝቢ ዘገልግል ምግባር ኢዩ፤ ቃልስና ምምሕዳር ህዝቢ ንህዝቢ ንምትካል ኢዩ። ህዝቢ ዝፈርሕ፡ ብድምጺ ህዝቢ ዝግናሕ ስርዓተ መንግስቲ ምህናጽ ኢዩ። ንህዝቢ ዘገልግል፡ ንህዝቢ ዝለኣኸ ሰዓት ምቕም ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ዘሎ ስርዓት፡ ህዝቢ ዝሓረየ፡ብስናይ ፍቃድ ህዝቢ ዝተሾመ፡ ብዊንታ ህዝቢ ዝኸይድ ዘይኮነስ፡ ብድሌትን ውሳኔን ሓደ ውልቀ መላኺ ዝምራሕን ዝውጃህን ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ዘሎ ስርዓት፡ ንህዝቢ ዘርዕድን ዘፍርሕን ዘሸቐርርን እምብር፡ ብህዝቢ ዝፈርሕን ናይ ህዝቢ ድምጺ ዝሰምዕ ኣይኮነንን። ስለ'ዚ ቃልስና መንግስቲ ብህዝቢ፡ ንህዝቢ፡ ብህዝቢ ምትካል ኢዩ።

ሊንሰብ ከም ሰብ ብፈጣሪ ዝተዋህቦ ሓርነታት ተመንዚዕና፤ (ምዝራብ፡ ምጽሓፍ፡ ምወዳብ፡ ናይ ኣምልኻ ሓርነት)

ሓደ ካብ ክብርታት ሓርነት፡ ሰብ ከም ልባዊ ፍጡር፡ ናጽነት ዝዓደሎ ተፍጥራዊ ሓርነት ኣለዎ። እዚ ተፍጥራዊ ሓርነት፡ ብነጻን ብዘይ ተጽዕኖን ናይ ምዝራብ፡ ምጽሓፍ፡ ናይ ኣብ ዝመሰሎ ፖለቲካዊ እምነት ክስለፍ፡ ኣብ ዘይኣመነሉ ክገድፎ፡ ናይ ኣምልኻ ነጻነቱ ክወሓስ እቲ ማንም ኮነ ማንም ክወስዶን ክሕይሮን ዘይግባእ ኢዩ። ኣብ ብህግደፍ ትመሓደር ዘላ ኤርትራ ግን እዚ ተፍጥራዊ ናጽነትና ሓርነትናን ብሓይሊ ጠበንጃ፡ብዘይ ፍቃድና ተወሲዶ ኣሎ።

እዚ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ስርዓት ኩሉ ሂወትና፡ ንሱ ብዝለኸዎ ክንዛረብ፤ ክንጽሕፍ፡ ንሱ ዝሃበና እምነት ክነምልኽ፡ ቃላቱ ከም መቃልሕ ክንደግም፡ ብስርዓተ ግበር ኣይትግበር ክንመሓደር ብዘሕለፎ ብይን 24 ዓመታት ንነብር ኣሎና። እዚ ጉጅለን መራሒኡን፡ ከም ሰባት እተን የእዛንና እንታይ ክንሰምዓለን ከም ዘሎና ደንጊም ኢዮም። ጸኒሖም'ውን እንታይ ከም ንምገብን፡ ክንደይ ግዜ ከም ንምገብን ሕጊ ኣውጺኦም። እዚ ጉጅለ ሰባት ምኳንና ዘንጊዑ፡ ከም እንሰሳ ዘገዳም ክጓስየና ዘይሓንኸ፡ ፋሽሽታዊ ስርዓት ኢዩ።

እዚ ጉጅለ ናይ ምንቅስቃስ ሓርነትና ደሪቱ፡ ንሱ ብዝመተሮ፡ ካብ ሓደ ሃገር ናብ ሓደ ካልእ ሃገር ክንቀሳቐስ ሓርነታዊ መሰልና ክንሱ፡ ንደገ ክትወጽእ ምሕሳብ ሓጥያትን ገበንን ተቆጺሩ፡ብዙሕ ህዝቢ ንደገ ዶብ ክተሰግር ሓሲብካ ተባሂሉ ንዓመታት ብዘይ ፍረዲ ክእለር፡ ኣብ ሸላታት ክዳጎን፤ ግዳይ ኩሉ ዓይነት ግፍዕታት ክኸውን ኮይኑ ኢዩ። ካልእ ኣብ ማእከል ሃገር ካብ ሓደ ከተማ ናብቲ ካልእ ኩሉ ምንቅስቃስ ብወረቐትን ፍቓድን ተጌሩ። ጸኒሖ ካብ ሓደ ብሎክ ናብ ካልእ ብፍቓድን፡ኮይኑ ።

ሰለ'ዚ ቃልስና ነቲ ተፈጥሮ ዝለገሰልና፡ ሓርነትና ዳግም ንምውሓስን፡ ንምዕቃብን ኢዩ። ቃልስና ነቲ ህግደፍ ጅሆ ክሕዞ ዝፈተነ ናይ ፈጣሪ ህያብ ዝኾነ፡ ናይ ምጽሓፍ፤ ናይ ምዝራብ፤ ናይ ምስማዕ፡ ናይ ኣምልኹ፡ ናይ ምንቅስቃስ፡ ናይ ምውዳብ ሓርነትና ናብቲ ንቡር ባህርያዊ ቦትኡ ምምላስ ኢዩ።

ሐ. ናይ ቁጠባ ሓርነትና ከነውሕስ ኢዩ !!

ቁጠባዊ ሓርነት፡ ሓደ ካብ ሓርነታት ኢዩ። ዜጋታት ዘለዎም ክእለትን ፍልጠትን ጉልበትን፡ካልእ ጸጋታትን ብምውፋር ብቀጠባ ነብሶም ኪኢሎም፡ ካብ ድኽነትን ስእነትን ሓራ ክወጹ እቲ ዘይሕክኽ መሰል ኢዩ። እዚ ከኣ እቲ መሰረት ናይ መሃዝነትን ምዕባልን መቐይሮን ኢዩ። ሓደ ሰብ ነቲ ተፈጥሮ ዝዳደሎ፡ ክእለታትን ጥበባትን ፍልጠትን ተጠቂሙ፡ ሰሪሑ ነብሱ ክቐይር፡ ዝኾነ ይኹን ኣካል ክዳግቶን ዕንቅፋት ክገብረሉን ኣይግባእን።

ኣብ ኤርትራ ዘሎ ህዝቢ ብፍላይ መንእሰይ፡ ነቲ ዘለዎ ንኡሳዊ ጉልበቱ፡ ፍልጠቱን ብዘይ ገደብ ክጥቀሙሉ ዘኸእል ኩነታት የሎን። ህግደፍ እቲ ኣፍራዩ ሓይሊ መንእሰይ ብኹለንትናኡ ጅሆ ንምሓዝ፡ ርእሱ ክኢሎ፡ ንቤተሰቡን ሃገሩን ከይከውን፡ ምስ ኩሉ ዓቕምታቱን ክእለታቱን እናሃለወ ኣብ ስእነትን ድኽነትን ሸሚምዎ ይርከብ። ህግደፍ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ናይ ድኽነት ድስቲ ሰኽቲቱ፡ ኣብ መዳይ መነባብሮ ክእሰር ንሩ ኣሎ። ኣብ'ዚ ቀረባ እዋን ከኣ ብዕድመ ዝደፍኡ ሸማግሌታት ከይተረፉ ኣብ ግዱድ ዕስክርና ክጽመዱ ብምግባር፡ ስድራቤታት ግዳይ ኩሉ ሕሰም ክኾኑ ይገብር ኣሎ። ከምቲ ኩልና ንሰማምዓሉ፡ 80% ካብ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ሕርሻን መጓሰን ዝነበር ኢዩ። እዚ ኣብ ሕርሻን መጓሰን ዝምርኮስ ህዝቢ ኩሉ ኣብ'ቲ ግዱድ ዕስክርና ተጸሚዱ ብምህላው፡ ገርሁ ክቐድሩ፡ ጥሪት ዝናብየን ስኢንን ክጸንታ ኮይነን።ሎሚ ነብሲ ወከፍ ቤት ሓረስታይ ኤርትራ ቆፎኣ ባዲሙ፡ ኣብ ሕሰም ስእነትን ጥምጃትን ትርከብ። ብተመሳሳሊ እቲ ክእለትን ጥበብን ዘለዎ ዜጋውን ንባዕሉ ዘለዎ ናይ ፍልጠትን ስነ ጥበብን ተጠቂሙ ነብሱን ቤተሰቡን ከይጥውር፡ ንሱ'ውን ኣብ'ቲ ግዱድ ህግደፋዊ ናይ ነጻ ጉልበት ናይ ባርነት ዕዮ ክጽመድ ተፈሪዱ ኢዩ።

ህግደፍ እምባኣር ንህዝቢ ኤርትራ ኣደዳ ኩሉ ቁጠባዊ ሕሰም ብምግባር፡ ኣብ ድኽነት ክነበሩ ብምግባር፡ ኣጥምዩ ክገዝእ ዝደሊ ኢሰብኣዊ ኣዝዩ ጨቋኒ ስርዓት ኢዩ። እዚ ጉጅለ እዚ ናይ ቁጠባ ሓራ ከይንወጽእ ኩሉ ዕንቅፋታት ዝገብረሉ ቀንዲ ምኽንያት ህዝቢ፡ ኣብ መሰረታዊ መዓልታዊ ድሌታት ክጽመድ፡ ኣመት ግዝያዊ መዐንገሊ ዝኾኖ ክድሊ ጽሓይ ክዓርቦ፡ ነቲ ህግደፍ ዝገብሮ ዘሎ ኩሉ ኣቐልቦ ከይገብረሉ ዝግበር ዘሎ እኩይ ዕዮ ኢዩ። ከምቲ ስነ ፍልጠታዊ ሓቂ ዝምስክሮ፡ ናይ ስነ ልቦና ፈላጣት ዝብልዎ፡ ሓደ ሰብ እቲ ቀዳማይ ድሌቱ፡ መግቢ፡ ክዳን፡ መጽሊሊ ኢዩ። እዚ ምስ ዘይረከብ ናብ ካልእ ዝበረኹ ድሌታት ክሰግር ኣይክእልን ኢዩ። እዚ ማለት ሓደ ሕብረተሰብ መሰረታዊ መዓልታዊ መቐኘት ምስ ዘይረከብ፡ ብዛዕባ እቲ ጫቕኒ ስርዓት ክሓስብ፤ ንለውጢ ክንቅድ ከቢድ ኢዩ። ህግደፍ እምባኣር ንህዝቢ ኤርትራ ኣጥምዩ፡ ብኹብዱ ክሓስብ ብምግባር፤ ዕድመ ስልጣኑ ከናውሕ ዝገብር ዘሎ ጸረ ህዝቢ ኤርትራ ኢዩ። ከም ህዝቢ ኣብ ኣዝዩ ዓመቕ ድኽነት ክንሰጥም ብምግባር፤ ኣብ ትሕቲ ምሉእ ምሕረቱ ክንነብር ኢዩ። ቃልስና እምባኣር ከም ህዝቢ ካብ ድኽነትን ስእነትን ሓራ ዝወጸ ሕብረተሰብ ክህሉ ኢዩ። ነቲ ኣብ ኤርትራ ባይታ ዘበጠ ዘሎ ቁጠባ ናብ ዝበረኸ ደረጃ ብምብጻጽ፡ ካብ ጥምጃት፡ ድኽነት፡ ካብ ድንቁርና ሓራ ዝወጸት ሃገር ምህናጽ ኢዩ። ቃልስና ኤርትራ ብቁጠባ ዝሓየለት፡ ህዝቢ ካብ ተመጻዎትነን ትኳንን ተገላጊሉ፡ ብቁጠባ ርእሱ

ዝኸእለሉ ኩነታት ምፍጣር ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ገፊሕ ናይ ወፍሪ ዕድላት ብምፍጣር፡ ዜጋታት ርእሰማሎም ዘዋፍሩሉ፡ ጥጡሕን ስሉጥን ናይ ቁጠባ ፖሊሲ ብምሕንጻጽ፡ ሰፊሕ ናይ ስራሕ ዕድላት ክህልዉን ክፍጠሩን ምግባር ኢዩ። ቃልስና ህዝቢ ተጃዳሲ ባህርያዊ ጸጋታቱ ዝኸነሉ ባይታ ብምጥጣሕ፡ ብዘለዎ ዓቕምን ጉልበትን ክእለታትን ተጠቂሙ፡ ሰሪሑ ገዛእ ርእሱ ዝቅይረሉ ኩነታት ምፍጣር ኢዩ። ቃልስና ንመሃዝነትን ፈጠራን ዘተባብዕ፡ ዜጋታት ፍልጠቶም ዝኸሰቡሉ ባይታ ምውሓስ ኢዩ። ቃልስና ኩሉ ካብ ድኽነት ሓራ ዝወጸሉ፡ መነባብርኡን ሂወቱን ዝቅይረሉ ኩነት ምፍጣር ኢዩ። ቃልስና ብቁጠባ ሓራ ዝወጸ ሕብረተሰብ ብምህናጽ፡ ዋናን በዓልቤትን ብምዃን ኩሎም ሓርነታቱ ዘውሕሱሉ ክፉት ፖለቲካዊ ሃዋህው ክህሉ ኢዩ። ዜጋታት ንመሰረታዊ ድሌታቶም ንምምላእ፡ ዘይኣምንሉ ፖለቲካዊ ኣተሓሳስባ ክቅበሉ ዘየኸእል ኩነት ምፍጣር ኢዩ። ቃልስና ብኸብዱ ጅሆ ዝተሓዘሉ፡ ብስእነትን ድኽነትን ፖለቲካዊ ሓርነቱ ዝምንዝዓሉ ናይ ምግባት ፖለቲካ ሓንሳብን ንሓዋሩን ንኸብቅዕ ኢዩ።

ብመሰረቱ ስነ ሓሰብ ሓርነት ኣብ ምንታይ ዝተሞርከሰ ኢዩ !!

ወዲ ሰብ ሓራ ፍጡር ኢዩ። ፈጣሪ ሓራ ጌሩዩ ፈጠርዎ ይብሃል። ቁዱሳት መጻሕፍቲ እምነታትውን ፈጣሪ ንሰብ ነጻ ጌሩዩ ፈጠርዎ ይብሉ። ከመኡ ክንዲዝኮነ ከኣ ነቲ ቅኑዕ ሓደው ነቲ ጌጋ ክመርጽ ነጻነት ሃቡ። ስለዚ ሰብ ብኣፈጣጥርኡ ሓራ ኢዩ። እዚ ዘመልከቶ እምብኣር ሓርነት ትካቦ ወይ ህያብ ሓደ ሰብ ነቲ ካልእ ወይ ሓደ ጉጅለ ንካልኣት ኣይኮነትን ። የግዳስ ንኩሉ ብማዕሪ እትዕደል ተፍጥራዊት ልግሲ ኢያ። እዚ ሓርነትዚ ከኣ ብዘይ ዝኮነ ተጽዕኖ ንክጥቀሙሉ ዘይሕከኸ መሰሉ ኢዩ።

ኣብ ስነ-ፍልጠት ሓርነት እምብኣር መሰረቱ ባዕላዊ ዋነነት ሂወት ምዃን ማለት ኢዩ። እቲ ዝሕሸካን ዝጥዕመካን ባዕልኻ ምምራጽ ማለት ኢዩ። ወናኒ ባዕላዊ ሂወትካ ምዃን ማለት ኢዩ። ንሂወትካ ብዘይን ባዕልካ ካልእ ዝኮነ ካልእ ወልቀ ስብ ኮነ ጉጅለ ዋናኣ ክከውን ኣይግባእን። ዋናኣስ ባዕልካ ድኣ። ንስካውን ወናኒ ናይ ዊወትካ ድኣምበር ናይ ማንም ሰብ ወናኒ ኣኮነካን። ምኽሓድ ባዕላዊ ዋነነት ማለት ብገዛእ ምርጫካ ባርያ ምዃን ኢዩ። ንሂወትካ ካባካ ንላዕሊ ዝወንንዋን ዝፈልጥዋን ካልኣት ኢዮም ማለት ኢዩ።

ሓደ ሰብ፡ ወጽኢት ናይ ሂወቱን ሓርነቱን ኢዩ። ሂወትካ ንካልኣት ምሃብ ማለት መጻኢኻ ምጥፋእ ኢዩ። ኩሉ ሰብ ብማዕሪዮ ተፈጠሩ። ምእንቲዚ ነፍሲ ወከፍ ከኣ ናይ ምንባርን፡ ንጉስ ነብስኻ ምዃን፡ ርጉእ ሂወት ክስተማቕር መሰል ኣለዎ። ሓደ እኡ ጉዕዞ ሂወት ካልኣት ክቅይስ ኣይግባእን። ናይ ሂወትካ ብሰላ ኣባካን ኣብ ባዕልካን ጥራይ ኢያ ዘላ ምስ ካልኣት ኣይኮነትን። ብፍቶት ይኹን ብሓይሊ ሂወትካ ዋናታት ካልኣት ክኹን ኣይተፍቅድ። ሓርነት ዘይብሉ ክብሪ የብሉን። ክብሪ ዘይብሉ ምንባርካ ከኣ እናራኣካን እናሰማዕካን ብደውካ ኣብ ዓርዑት ባርነት ምቕራን ኢዩ። እዚ ከም ጥሪት እንስሳ ኣብ ትሕቲ መጓሰ ካልኣት ምእታው ኢዩ። እዚ ከኣ ናይ ዝዛረብ እንስሳ ዘገዳም ምቕያር ዶ ኣየስምዕን።

ኣብ ሓርነት፡ ምልኪ፡ ተጽዕኖ፡ ራዕዲ የልቦን። ናይ ሂወትካ ዕላማታት እትመርጽን እትውስንን ንስኻ ባዕልኻ ጥራይ ኢኻ። ንመጻኢካስ ባዕልኻ ድኣምበር ካልኣት ክውስኑልካ ኣይግባእን። ዕላማታት ምርጫ ሂወትካ ብመሰረት ክብርታትን፡ እምነታትን ባህልን ልምድን ታሪኽን ናይ ባዕልካ ክኸውን ይግባእ። እዚ ማለት ኣብ ልዕሊ ካልኣት እትገብር ኩሉ፡ ካልኣት ከኣ ኣብ ልዕሌኻ ዝገብርዎ ኩሉ ብናትካን ናታቶምን ሰናይ ፍቓድን ድሌትን ምርጫን ስምምዕን ኢዩ። ውልቃዊ ሂወትካ ናትካ ናይ ዋናኣ ድኣምበር ናይ ካልኣት ኣይኮነትን። ነቶም ምእዙዝን ግዙኡን ክገብሩካ ዝደልዩ ከም ክራይ ገዛ ክጥቀሙላ ዕድል ኣይትሃቡም። ሓራን ወዲ ሓርነትን ስለዝኸነካ ነቶም ሓርነትካ መንጢሎም ባርያ ክገብሩኻ ዝህቅኑ ብጥራይ ክገዝኡኻ ዝደልዩ ዕድል ይትሃቡም።

ስርወ-ሓሳብ ኣብ ትምህርት ሓርነት ነፍሲ ወከፍ ሰብ ናይ እምነት ናጽነት ኣሎዎ። ዜጋታት ዝደልዩዎ እምነት ከምልኹ፡ ወይ ከይምልኹ ምሉእ ሓርነት ይህልውም። ናይ ገዝእ ርኣሶም እምነት ብዘይ ተጽዕኖን ገደብን ይፍጽሙ። ናይ ካልኣት ናይ ምእማንን ኣምልኮን ሓርነት ከኣ ይሕልውን የኸብሩን። ኣብ ትምህርቲ ሓርነት እምነት ናይ ውልቂ ኢዩ። ሓደ ዜጋ ኣብ ባህ

ዝበሎ ሃይማኖት ክኣምንን፡ ናይ ዘይምእማን መስልፊውን ይህልዎ። እንተኾነ ብውልቂ ይኹን ብእኩብ ዜጋጋት ንዝኣምንዎ ኣምልኮ ኣብ ልዕሊ ካልኣት ብስገዳድ ተጽዕኖ ክገብሩ ኣይፍቀድን። ዝኾነ ዝግበር ምውሳኔ ብስናይ ፍቓድን ወለንታውን ይኸውን።

ቀጠባዊ ሓርነት እምነ ኩርናዕ እምነታት ትምህርቲ ሓርነት ኢዩ። ሓደ ሕብረተሰብ ምሉእ ሓርነት ዝህልዎ ካብ ድኻነትን ነዳይ መነባብሮን ሓራ ክወጽእ ኣለዎ። ሓደ ዜጋ ኣብ'ታ ሃገሪይ ዝብላ ካብ ዕድላትን ተፈጥሮዊ ጸጋታት ሃገሩ ተጠቓሚ ናይ ምዃን መሰል ኣለዎ። ተፍጥሮዊ ጸጋታት'ታ ሃገር ናይ ፖለቲካዊ ሓይልታት መጋበርን ናይ ብሕቲ ሕዝብ'ም ክኹኑ ኣይግባእን። ሃብቲ ሃገር ንገብሓ ህዝብን ሃገርን ጥራይ ክውዕል ይግባእ። ደቂሃገር ኣብ ዓዶም ኣብ ዝደልይዎ ዓውዲ ርእሰማሎም ከዋፍሩ፡ ኣብ ዝደለይዎ ጽላት ክሰርሑ ዘፍቅድ ሓርነት ምህላው ኢዩ። ዜጋታት ዝረኽቡዎ ናይ ስራሕ ዕድላት፡ ናይ ቁጠባ ጸጋታትን ብዝኸተልዎ ፖለቲካዊ እምነትን ኣተሓሰስባን ዘይኮነስ፡ ብዘለዎም ክእለትን ዓቕምን ትምህርትን ክኸውን ኢዩ። መለኸቲ ስርዓታት ፖለቲካዊ መሓውራቶም ንምድልዳል፡ ህዝቢ ምእዙዝ ዝሕሾ ዘይፍልጥ ንምግባር፡ እታ ዝጥቀሙሉ ጥበብ፡ ህዝቢ ብቁጠባ ርእሱ ከይክእል፡ ተተኳብን ተጠቀርን ክኸውን ኢዩ። በዚ መንገዲ ንመሰረታዊ ድሌታቱ ኣብ ትሕቲ ፍጹም ምሕራብም ይወድቅ'ሞ፡ እንኪድለዩ ይህብዎ፡ ክጸልኡ ይኸልእዎ። በዚ ከኣ ከይፈተወ መጋበርያ እቲ ጥሙሕ ፖለቲካዊ ሕሳባቶም ይኸውን። ገበቲ ስርዓታት ከም ህግደፍ ዝኣመሰሉ፡ እቲ ህዝቢ ንምብርካኽ ዝጥቀሙሉ ቀንዲ ጥበብ፡ ቁጠባዊ ሓርነት ክስእን ብምግባር፡ ኣብ ባርነት ክሸመም ብምግባር ኢዩ። በዚ ከኣ ንመባእታዊ መዓልታዊ መቁነን ክብል፡ ብዘይ ድላዩ ተገዛእን ኣገልጋልን ይኸውን። እቲ ኣብ ኤርትራ ህግደፍ ዝኸተሎ ዘሎ ስልቲ እዚ ኢዩ። ህዝቢ ኣጥሚኻ ግዙእ ናይ ኣተሓሳስብኻ ምግባር።

ሓርነት ዜጋታት ኣብ ሃገርም ፖለቲካዊ ዝምባልእም ኣብ ግምት ብዘየእቱ፡ ሰሪሖም ነፍሶም ዝልውጥሉ፡ መነባብሮእም ዘመሓይሹሉ ባይታ ክህሉ ዘውሕስ ኢዩ። ሓርነት ዜጋታት ዘለዎም ፍልጠትን መሃዝነት ብቅዓታት፡ ብዘይ ገደብን ኣድልዎን ክዋስእሉ ዝኹሉ ባይታ ዝፈጥር ኢዩ። ሓርነት ዝኾነ ይኹን ሰብ ሰሪሖ ዘጥረዮ፡ ተጠቓም ናይቲ ዘጥረዮ ክኸውን፡ ካብ ዓመጽን ዘመተን ዝከላኸል ዋልታ ኢዩ።

ስነ ሓሳብ ቁጠባዊ ሓርነት ዜጋታት ካብ ልመናን ትኳብን ተገላጊሎም፡ ገዛእ ርእሶም ኮይኖም፡ ንቤተሰባምን ሃገርምን ክኹኑ ዝኸእል ኣምር ኢዩ። ስነ ሓሳብ ቁጠባዊ ሓርነት ዜጋታት፡ ርሂጾም ጽዒርም ዘጥርይዎ ሃብቲ ብማንም ኮነ ማንም ዘይሕደጉሉ፡ ዘይዝመትሉ፡ ወነንትን ተጠቀምትን ጻማ ርሂጾም ዘግበር ኢዩ።

ስነ ሓሳብ ቁጠባዊ ሓርነት፡ ዜጋታት ኣብ ዝደልይዎ ዓውዲ ክሳተፉ ዝግባትን ዝድርትን ኩነታት ከይህኩ ዘግበርን፡ ዜጋታት ብስእነት ድኻነትን ምኽንያት ግዙኣት ናይ ዝኾነ ኣካል ወይ ባሮት ኮይኮኑ ዝከላኸል ሓሳብ ኢዩ። ስነ ሓሳብ ቁጠባዊ ሓርነት ዜጋታት ዋጋ ዓስቢ ራሃጾምን ድኻምን ዝረኽቡሉ ዘኸእል እምንቶ ኢዩ።

ቃልስና ቃልሲ ስምረት ኣብ ኤርትራ ዜጋታት ኩሉ ዓይነት ሓርነታት ብዘይ ገደብ ኣድልዎን ዝቋደሱሉ፡ ከም ዜጋታት ሓርነቶም ተዋሒሱ ክነብሩ፡ ብምውሓስ ሓርነቶም ከኣ ወነንቲ ገዛእ ርእሶም፡ እቲ ክኹነዎ ዝደልዮ፡ መርጫ ናይ ሂወቶም ክገብሩ ኢዩ።

3. ቃልስና ኸብረትና ንምዋሕስ ኢዩ!!

ከምቲ ተፈጥራዊ ሓቂ ዝምስክሮ፡ ወዲ ሰብ ብተፍጥሮኡ ሓራ ዝኾነ ኢዩ። ነዚ ተፈጥራዊ ሓርነቱን ናጽነቱን ክውሰድ ዝመጽእ ዝኾነ ይኹን ኣካል፡ ምእንቲ ምዕቃብ ሓርነቱን ከኣ ኩሉ ዝከኣል ይገብር፡ ክሳብ ሂወቱ ይብጃ። እዚ ዝገልጸ ነገር እንተልዩ ወዲ ሰብ ንሓርነቱ ናጽነቱን ክሳብ ክንደይ ዋጋ ከም ዝህቦ ኢዩ። ወዲ ሰብ ብምዕቃብ ሓርነቱን ናጽነቱን ኣቢሉ ከኣ ክብረቱ የውሕስ። ሓርነቱ ዝተመንዘዐ፡ መሰሉ ዝተገፈ ሰብ ክብረት ክህልዎ ኣይክእልን ኢዩ። ሓርነቱ ዝተነፍጎ ሰብ ወናኒ ገዛእ ነፍሱ ኣይኮነንን። ጎይታን ንጉስን ገዛእ ርእሶ ኣይኮነንን። እታ ናተይ ዝብላ ሂወት ዋናታታ ካልኣት ኢዮም።

ባዕሉ አይኮነንን። እቲ ኣብ ሂወት ክውሰን ዘለዎ ጉዳያት እቲ ዝውሰን ካልእ ሰብ ወይ ሓይሊ ካብ ኮነ ክብረት ክህሉ ኣይኪልን ኢዩ። ዋና ናይ ገዛእ ሂወቱ ዘይኮነ ሰብ ወይ ሕብረተሰብ ዋናን ወናኒን መጻኢ ክኸውን ኣይክውንን ኢዩ። ብመልኪዒ ሓደ ሂወት፡ ምንባር ዝብሃል ምብላዕን ምሳትይን፡ ብስጋዊ መንባብሮ ጽቡቕ ምህላው ዘይኮነስ፤ ብሓሳብን ኣነባብራን ነጻ ምስ ዝኸውን ኢዩ። ናይ ወዲ ሰብ ናይ ሂወት መልክዒ ብዝብላዕን ዝስተን ጥራይ ኣይምዘንን ኢዩ። እቲ ዝምዘንሲ ብናይ ኣእምሮ ሓርነትን ናጸነትን ኢዩ። እቲ ንሂወት ብዝብላዕን ዝስተን ክምጠን እንተኾይኑ፡ እቲ ሂወት ናይ ሰብ ዘይከነስ ናይ እንስሳ ኢዩ። ንሰብ ከም ሰብ ዝግለጸሉ ቀንዲ ጉዳይ ናይ ክብረት ጉዳይ ኢዩ።

ከምቲ ኣቀዲሙ ዝተገልጸ፡ መሰረቲ ኤርትራዊ ሃገርነት ዝኾኑ ኣቦታት፡ ኣብቲ ቀዳምይ ምዕራፍ ናይ ናጸነት ገድልና፡ ካብቲ ሓደ ከም ንጹር ዕላማ ቃልሶም ዝቀየሱዎ፡ ንምዕዋቱ ዘንቀድዎ ጉዳይ፡ ናይ ክብሪካ ምውሓስን፡ ብኹብሪ ምንባር ኢዩ። ባዕዳውያን መግዛእቲ ሓይልታት፡ ንህዝብ ኤርትራ ሓደ ካብቲ ክንዲዝክላሎም ክሕድግዎ ዝፈተኑ ክብረቱ ኢዩ። ኣብ ገዛእ ሃገሩን፡ ወደ ኣባት ክንሱ፡ ከም እንስሳ ዘገዳም ኣብ ሕዙእ ከባቢ ከንብርዎን፡ ብሕሱር ጉልበት ክስርሕዎ፡ በሰገዳድ ተገፊፉ ኣብ ዘይፍትሓዊ ኩናት ገበታ ክጥበስ፡ ብሕብሩን መልዑን ተጓንዩ፡ ብመንነቱ ክዋርድ፡ ገዛእ ርእሱ ክዋርድ ፈሪደዎ ኢዮም። እምብኣክስ ቀዳሞት ኣቦታት፡ ተጻይ እዚ ንክብረቶም ዘዋረደ ናይ ባዕዲ መግዛእቲ ኢዮም ተቃሊሶም። እቲ ካልኣይ ወለዶ ኣብቲ ካልእ ቃልሲ ንናጽነት ዘካየዱ ደማዊ ውግኣት'ውን እቲ ዕላማ ካብ ባዕዲ ነጻ ዝኾነ፡ ክብረታ ዝሓለወት፡ ነጻን ሓራን ኤርትራ ንምህናጽ ኢዩ።

እንተኾነ እቲ ዝብሃግናዮ፡ ብልብና ዝተመነናዮ፡ እቲ መዳርግቲ ኣልቦ ዝኸፍልናሉ ዕላማ ተጨውዮ፡ እቲ ምእንቲ ብዙሓት ዝተከፈለ ዋጋ፡ ናይ ውሑዳት መኣዲ ዘሳሲ፡ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ናብ ባርነትን ውርደትን ዘቃልዕ ኮይኑ። እቲ ክብረትና ክዋረድ፡ ሓርነትና ክዝመት፡ መሰልና ክገፍፍ፡ ከም ህዝቢ ሃገር ኣልቦ ክንከውን ተፈሪድና ኣሎና። ልዕሊ ኩሉ ክብርና ተዋሪዱ፡ ከም ሰብ ዘይኮነ ከም ዝዛረብ መጽዓፍ ክንከውን፡ ኩሉ ሓርነታትና፡ ናይ ምዝራብ፡ ናይ እምነት፡ ነጻ ናይ ምንቅስቃስ፡ ናይ ስራሕ፤ ካብ ተመጽዋትነትን ድኽነትን ሓራ ክንወጽእ ኣክኣልናን። ሓርነትና ብዘይ ምውሓሱ ከእ ክብረትና ክዋረድን ክጎድልን ኮይኑ ኣሎ። ካብቲ ብዙሕ ውሑድ ንምጥቃስ፤

ቃልስና ሰብ ቤትን ክብረትን፡ ሰብ ነጻነትን ሓርነትን ክንከውን ኢዩ። ቃልስና ኣብ ቤተና ክብረና ተዋሒሱ፡ በመንነትና ክንኮርዒ፡ ሃገር ሰላምን ምዕባለን፡ ሃገር ክብረትን ክተከውን ኢዩ። እንተኾነ ፍረ ዋጋ ቃልስና ዝተበጀናሉ፡ ኩሉ ፍረ ኣልቦ ኮይኑ፡ ኤርትራ ሃገር ናይ ውሑዳት ሸፋቱ፡ ሃገር ምልክን ዓመጽን ሃገርን ቅትለትን ማእሰርትን፡ ሃገር ሕጊ ኣልቦ፡ ሃገር መወዳእታ ባርነት ብምኳና፡ ዜጋታት ኤርትራ፡ ሃገርና ርስንቲ ሞቕሎ ኮይናትና እግርና ናብ ዝመርሓን ሃጽን ክንብል ተፈሪድና ኣሎና። ሃገርን ቤተን ከም ዘይብልና ሰደተኛታት ንኸውን ኣሎና። ሃገር እንከሎካ፡ ቤት እንከሎካ፤ ጸጋታት ዘለዎ ሃገር እንከሎካ፡ ሰደተኛ ምዃን መግለጺ ክብሪ ዘይኮነስ፡ መግለጺ ወርደትን ክርተትን ኢዩ። ምስዳድካ ጥራይ ከይኣክል፡ ኣብ በረኻታት ጎረባብቲ ሃገራት ምድርባይካ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ኣብ ጉዕዞ ሰደትካ ኣብ ባሕሪ ብጃምላ ክትጥሕል፡ ንቡር ስኢንካ ፡ **ድራር ዓሳ ክትከውን፡ ንቡር ሞት ክትሰእን ዝኸፍእ ከቶ ኣይክህሉን ኢዩ።** እዚ ንቡር ሞት ኣይኮነንን። ኣብ ባሕሪ ድራር ዓሳ ኮንካ፡ ንቡር ቀብሪ ተሓሪምካ፡ ካብታ መዳሕንትካ ዝተቀበረላ፡ ትማሊ ሂወት ክትብጃ ዝተወፈካላ ሃገር ሓመድ ኣዳም ክትለብስ ተኸልኪልካ፡ ኣብ እንዳማትካ ዓዲ ክትቅበር ክብረት ዘይኮነ ውርደት ኢዩ።

- ✓ ኣብ ዓዲ ምስፋር ከሊኦምኻ፡ እቲ ናይ ተፍጥሮ ቤትካ ርስንቲ ሞቕሎ ቀይሮም፡ ሃጽ ኢልካ ክትጠፍእ ተፈሪዳክ ክንስኻ፡ ኣብ ምደረ በዳ ክትመውት፡ ድራር ኣሞራ ክትከውን ክብረት ኣይኮነንን

- ✓ ኣብ ጉዕዞኻ ከም ዋና ዘይብለን ኣባጊዕ፡ ብተጂሉ ራሻይዳ ተዘሪዕካ፡ ከም ንበጃ ዝተቀረበ ገንሽል ከም ጤላ በጊዕ ክትሕረድ ናው'ቲ ኣካላትካ ከም ተራ መሸጣ ኣቅሓ ናብ ዕዳጋ ክወርድ ካብ ምርኣይ ዝኸፍኣ ነገር የሎን። ናው'ቲ ኣካላትካ ተጓሕጉሑ ወጺኡ ከም ቁራጽ ዓለባ ኣካላትካ ብመርፍኣ ተሸቓቓጡ ካብም ምርኣይ ዝኸፍኣ ውርደትን፡ ሕስረትን ፍጹም የሎን።
- ✓ ኣብ ብርኩ ዘተንፈስ፡ ጎቦ ኣፍሪሱ ንገዛእ ርእሱን ቤተሰቡን ሃገሩን ክኸውን ዝግብኦ መንእሰይ፡ ኣብ በረኻታት ጎደቦ ሃገር ስደተኛ ክትከውን 15 ኪሎ ሰርናይ ክትቅበል፡ ግዳይ ኣካላውን ስነ ኣእምሮውን ስቓይ ክትከውን ካብ ምርኣይ ዝገድድ ክህሉ ኣይክእልን ኢዩ። እዚ'ውን ክብረት ኣይኮነንን። የግዳስ ሃገር እንዳሃለወካ፡ ወናኒ ርስቲ ክንስኻ፡ ቤት ኣልቦ ኮንካ ኣብ ጭው ዝበለ በረኻ ክትነብር እቲ ዝኸፍኡ ውርደት የሎን።
- ✓ ሰብ ክንስኻ፡ ብሓርነት ክትነብር፡ ንጉስ ገዛእ ርእሰካ ካብ ምኳን ተዓጊትካ፡ እታ ተፈጥራዊት ሂወትካ፡ ዋናታት ካልኣት ካብ ኮኑ፤ ከም ግሉዝ ኣቅሓ፡ ዝውፍሩካን ዘእትውካን፡ ዋንነትካ ካልኣት ካብ ኮኑ፡ ክብረትካውን ተቐንጢጡ ኣሎ። ከም ንብረት ብዘይ ፍርድን ንጹር ክስን ይጽንሐለይ ተባሂልካ ብዘይ ፍርዲ ክትእሰር ክብረት ኣይኮነንን።
- ✓ ሰብ ኮንካ፡ ከማካ ሰብ፡ ካብ ሕግን ሰርዓት ወጻኢ፡ ከም ናይ ብሕቲ ጥሪቱ ከም መጽዓኛ ብዘይ ዓስቢ ክገዝኣካ ብዘይ ክፍሊትን ብነጻ ጉልበት ክትሰርሕን ክገብረካ ከሎ ውርደት ኢዩ።
- ✓ ደቂ ኣንስትዮ የሕዋትና ኩሉ እቲ ኣሎ ዝብሃል ግፍዒ ክረኽባ፡ መሰረታዊ መሰለን ተጋሂሱ፡ ብዘይ ድሌተን ክዕመጸ ክብረን ክድፈሩ ክብሪ ኣይኮነንን፤ የግዳስ ውርደት ኢዩ።
- ሽማግሌታት ብዕድመ ዝድፍኡ ኣቦታት፡ ኣብ'ቲ ክዕርፍሉን ክኸብርሉን ዝግባእ ሰዓት ብሓይሊ ተገፊፎም ኣብ ሀረሩማ ጸሓይ ዊዓን ጋሕተላይን ክዕለሙ፡ ብትሕተ ዕድመ ቆልቆ ክድፈሩን ክግፍዑን ካብ ምርኣይ ዝኸፍኣ ውርደት የሎን።

እዚ ካብ'ቲ ብዙሕ ንምጥቃስ ዝኣክል እምበር ህግደፍ፡ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዘውርዶ ዘሎ ግፍዕን በደልን፡ ዓመጽን ኣደራዕን ጸብጺብካ ዝውዳእ ኣይኮነንን። ቃልሲ እምብኣር ነዚ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ከም ማይ ኣይሂ ዝወርድ ዘሎ ኩሉ ዓይነት መከራን ግፍዕን በደልን፤ ሓንሳብ ንሓዋሩን ክብቅዕ፡ ህዝብና ክብረቱ ክመልስ፡ ናይ ሰላምን ናይ ማዕርነት፡ ናይ ፍትሒ ኣተሓሳስባ ክነግስ፡ ከም ዜጋታት ኣብ'ቲ ናትና እንብሎ ሃገር ኮሪዕና ክንነብር ኢዩ። ከም ህዝብ ብመንነትና ክንሕበን ኢዩ።

4. ልዕልና ሕጊ ክነግስ

ናይ ሎሚ ቃልስና ልዕልና ሕጊ ክነግስ ኢዩ። ህግደፍ ኣብ ኤርትራ ኤርትራ ምልኪ ደፊኡ፡ ሰርዓት ኣልቦነት ኣንጊሱ ኣሎ። እቲ ዋንነቱ ንህዝቢ ዝኸነ ፖለቲካዊ ስልጣን ብሓይሊ ገቢቱ፡ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ሙሉእ ምሕረቱ ክወድቅ ኔሩ ኣሎ። ከም ዝፍለጥ ኣቀዲምና ኣብ ዝሓለፈ መደባት ከም ዝገለጸናዩ፡ ህዝቢ ኤርትራ ኣብዚ 21 ክፍለ ዘመን ዘይኮነስ ኣብቲ፡ ቅድሚ ዘመነ መግዛእቲ ቱርክን ግብጽን፡ ጣልያን ኮነ ገዛእቲ ሓይልታት ኢትዮጵያ፡ ብሕጊ እንዳባ ዝምሓደርን ዝዳነን ዝነበረ ህዝቢ ኢዩ። ህዝቢ ኤርትራ ሕጊ ዝፈልጥ ብሕጊ ተማእኪኑ ዝኸይድ ህዝቢ ምንባሩ ናይ ታሪኽ መዛግብቲ ዝምስክርዎ ሓቂ ኢዩ።

እንተኾነ ግን እዚ ኣብ ኤርትራ ብዘይ ፍቓድ ህዝቢ፡ ብዘይ ምርጫን ቆጽሊ ምንባርን ኣብ ኮረሻ ተኾይጡ ዘሎ ጉጅለ፡ ኣብ ኤርትራ ነቲ ኩሉ ሕጊ እንዳባ ኣፍሪሱ፡ ነቲ ያታዊ ዲሞክራሲ ድምሲሱ ብሓይሊ ጠበንጃ ዘውዲ ክደፍእ ኮይኑ ኣሎ።

እዚ ብሓይሊ ብረት ንግስነት ዝኣወጀ ሓይሊ፡ ንህዝብ ኤርትራ ነቲ ዝነበሮ ውርዘይ ኣነባብርን ኣካይዳን፡ ሕግን ስርዓትን ኣኸቢርካን ብሕጊ ተዝእካ ምንባርን ኣህሲሱ፡ ኣብ ኤርትራ ሕጊ ክልተ ዝቀርኑ፡ ግበር ኣይትግበር ክነግስ ገሩ ኣሎ። እዚ ዝፈጠሮ ኩነት ኣብ ኤርትራ ሕጊ ጠፊኡ፡ ቅኑዕ ፍርድን ፍትሕን ተደምሲሱ፡ ነገራት ብግብረሊይ ክገብረልካ፡ ሰበይ ሰብካ፡ ግቦን ብልሽውናን ልዕሊ ዓቀን ዓሪጉ ይርከብ። እቲ ጭዋ ባህልን ክብራታትን በሪሱ፡ ኩሉ ብብላዕን ንመን መን ይፈልጦ ነጊሱ ኣሎ።

ሕጊ ብዘይምህላወ፡ ዝኾነ ብዓል ሸመት ድላይ ክገብር፡ ንብረት ክዘምት፤ ዝላ ክህግር፡ ሰብ ክኣስር፡ ክዕምጽ ዝሓቶ ሓደ'ኳ የልቦን። ኣብ ኤርትራ ናይ ሸፍትነት ዝግብለሎ፡ ኩሉ ዝከኣል ኣብ ልዕሊ ካልእ ክዕመጽን፡ ክዘርፍን፡ ኣፈራሪሑን ኣሸቆሪሩን ክብቡዎ ክግፍሕ ገኒኑ ዝርኣየሉ ዘሎ ወቅቲ ኢዩ። ኣብ ኤርትራ ዝተዓመጸ ተዓሚጹ ክክይድ፡ ቅኑዕ ምሕደራን፡ ፍትሕን ፈጸሙ ጠፊኡ፡ ዘርከበ ብዓል ጽፋራ ድላይ ዝገብርሉ ሰዓት ኢዩ። ኤርትራ ሃገረ ዓመጽን ሸፍትነት ኮይና ትርከብ። ሰብ ክም ኣቅሓ ይጽንሓላይ እንዳ ተባህሉ፡ ኣብ መዳገኒ ሸላታት ክዕሸግ፡ ሰባት ክም ዑፉን ቀውዒ ብዘይ ንሕሲያ ክድጉደጉ፡ ዕሸላት ኣብ ንኡስ ዕድምኦም ንዕስከርናን ንካልእ ስራሓን ብኣስገዳድ ክዋፈሩ ምርኣይ ንቡር ተርእዮ ኮይኑ ኣሎ። ኣብ ኤርትራ ዝኾነ በዓል ስልጣን ድላይ ዝገብርሉ ኩነት ኣሎ። ኣብ ዝኾነ ሰዓት፡ ኣብ ዝኾነ እዋን ህግደፍ፡ ድላይ ይገብር፡ ንሱብ ክም ኣቅሓ ኣጽንሑላይ ኢሉ የቀምጥ።

ቃልስና እምብኣር ነቲ ኩሉ ዘይፍትሓዊ ኣካይዳን፡ ካብ ሕጊ ዝርሓቀ ኣገባብ ተሳዒሩ፡ ኣብ ኤርትራ ብሕግን ስርዓትን ብቅዋምን ዝመሓድር ህዝባዊ መንግስቲ ምህናጽ፡ ነጻ **ፍርዳዊ ትካላት** ክህሉ ምግባር ኢዩ።

ቃልስና ነቲ ኣብ ኤርትራ ነጊሱ ዘሎ ዓመጽ፡ ስዒርና፡ ኣብ ኤርትራ ልዕልና ሕጊ ዝነግሰሉ፡ ህዝቢ ብሕጊ ብማዕረ ዝዳነየሉ ኩነታ ምፍጣር ኢዩ። ቃልስና ነቲ ኣብ ኤርትራ ሳዕሪሩ ዘሎ ፋሉልነትን ግቦን ብልሽውናን ካብ ስሩ ምሓና፡ ኩሉ ብሕግን ስርዓትን ዝካየድሉ ባይታ ክህሉ ኢዩ። ቃልስና ኩሉ ዜጋ ኣብ መዝነት ይሃሉ፡ ተራ ዜጋ ብማዕረ ዝርኣዩላ፡ ዝኾነ ዜጋ መዝነቱ ብዘየገድስ ብሕጊ ተማእዚኑ ዝኸድሉ ባይታ ምጥጣሕ ኢዩ።

ቃልስና ብሕግን ቁዋምን ስርዓት ተማእዚኑ ምምሕዳራዊ ኣገልግሎት ዝህብ፡ብህዝቢ ዝተመርጸ ስርዓተ ምሕደራ ክህሉ ኢዩ። ህዝቢ ባዕሉ ንባዕሉ ዝመሓደረሉ፡ ኣሚኒ ተረዲኡን ዝመረጸም፡ ብዕግበት ዝሓረዮም ናተይ ዝብሎም፡ ዜጋታት ክምራሕ ዝኸእለሉ ባይታ ክፍጠር ኢዩ።

ቃልስና ነቲ ንዘመናት ክም ሕብረተሰብ ብሓባር ዘካየደና ሃብታም ውርሻ ኣቦታት ዝኾነ፡ ብባይቶን ሕጊ እንዳባን ተማእኪሉ ዝኸይድ ስርዓተ ምሕደራ ናብ'ቲ ንቡር ቦታኡ ክምለስ ምግባር ኢዩ።ነቲ ሓበራዊ መቆምያታት ዝነበረ፡ ብሕግን ስርዓትን ተገሪሕካን ተዝእካን ናይ ምኻድ፡ ብዘይ ወተሃደርን ጠበንጃን ንሰባት ዘይኮንስ ንሕጊ ናይ ምግዛእ ኣተሓሳስባ፤ናብ'ቲ ናይ ቀደም ስፍርኡ ክምለስ ኢዩ። ህግደፍ ነቲ ሃብታም ውርሻና ኣንሂልዎን ኣፍሪስዎን፡ ንኸጥፍኦ ክይተሓለለ ይሰርሕ ምህላው ኣብ ተሞክሮ እንዳራኣናዮ ዝመጸእና ሓቂ ኢዩ።

ቃልስና ፍትሐዊ ምሕደራ ከነግስ፡ ኩሎም ዜጋታት ብሄራውን ሃይማኖታውን ባህላውን ኩነታቶም ከም ዘለዎ ኮይኑ፡ ከም ዜጋታት ኣብ ውራይ ሃገርም ብምልኣት ብዘይ ገደብ ክሳተፉን፡ ኣብ ቅድሚ ሕጊ ብማዕረ ክዳንዩ ዝኾንሉ ባይታ ክውን ንምግባር ኢዩ። ኤርትራ ብብዙሕነት እትልል ሃገር ከም ምኳና መጠን ዜጋታት ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ኩነታት መሰላቶም ብሕግን ቁዋምን ከውሕስ እቲ ኣመራጺ ዘይብሉ ጉዳይ ኢዩ። ስለዚ ቃልስና ፍትሐውን ምዕራይን ማሕበራዊ ፍትሒ ዝነገሶ ብህዝቢ ናብ ህዝቢ መንግስቲ ክቀውም ኢዩ።

5. ዲሞክራሲያዊ መሰልና ምውሓስ ኢዩ

ትማሊ ኮነ ሎሚ ሕቶና ሓደ ኢዩ። ሕቶና ከም ህዝቢ መሰልና ተኸቢሩ፡ ሰብአውን ዲሞክራሲያውን መሰላትና ክሕሎን ኢዩ። ኣብ ዝሓለፈ ተብራራዩ መግዛእቲ ህዝቢ ኤርትራ፡ ዲሞክራሲያዊ መሰላቱ ተነፊጉ፡ ኣብ ሃገሩ መጻኢ ዕድሉ ባዕሉ ክይውሰን፡ ብዘይ ድሌቱን መርጭኡን ኣብ ትሕቲ ዝተፈልልዩ መዘኢታዊ መሓውር ተቋሪኑ ኢዩ። በዚ ድማ እቲ ባዕሉ ንባዕሉ ዝመሓደረሉ፡ ባይታ ተሓሪምዎ፡ ንኣስታት ሓደ ክፍለ ዘመን፡ ወናኒ መጻኢ ዕድሉ ከይከውን ተፊሩዩ ኢዩ። ድሕሪ ካልኣይ ኩናት ዓለም'ውን ይኹን፡ ህዝቢ ኤርትራ ከም ኩሎም ኣብ ትሕቲ መግዛእቲ ዝጸንሑ ህዝብታት ኣፍሪቃን ዓለምን፡ ዲሞክራሲያዊ መሰላቶም ተኸቢሩ፡ ናጽነቶም ተዋሒሱ ኣብ መጻኢ ዕድሎም ባዕላቶም ክውሰኑ ኪኢሎም ኢዮም፤ ህዝቢ ኤርትራ ግን እቲ ዝበዝሐ ምርጫኡ ናጻን ሓራን ኤርትራ ንውሓስ እኳ እንተኾነ፤ ብሰንኪ ዓመጽን ዘራይን ሓዳላን ሃገራት፡ ህዝቢ ኤርትራ መጻኢ ዕድሉ ባዕሉ ንኸውሰን ተነፊግዎ፡ ብዘይ ፍታውን ድሌቱን ኣብ ትሕቲ ፌደረሽ ክቁረን ኮይኑ ኢዩ።

እዚ ብዓመጽ ዝተዋህበ ብይን ህዝቢ ኤርትራ ተቀሲቡ እንተዘይኮይኑ ኣይተቀበሎን። ዘይተቀበሎ እንክሎ፡ ጌና እቲ ዝተዋህበ ብይን ናይ ፌደረሽን ንካልኣይ ግዜ ብዓመጽ እቲ ውዕል ፈሪሱ፡ ምምሓዳር ኤርትራ ናብ ግዝኣት ሓንቲ ኢትዮጵያ ክኣቱ ተገብረ። እዚ ጉዳይ ኣብ ህዝብ ኤርትራ ብፍላይ ኣብ ውለድታት ኤርትራ ቁጠዒ ፈጠሩ፡ ህዝቢ ነቲ ፍኸም ክብል ዝጸንሐ ናይ ቃልሲ ንያትን መንፈስን ናብ ዝበረኸ ደረጃኡ ክዓርግ ብምግባር ህዝቢ ኤርትራ፡ ነቲ ብሓይሊ ዝተመንዘዒ መሰሉን፡ ዲሞክራሲያዊ መሰሉ ናይ ምውሳን ዕድሉ ጅሆ ብምትሓዝ፡ ሰውራ ክሃንጽ፡ ነቲ ብሓይሊ ጠበንጃ ዝተመንዘዐ ባዕሉ ናይ ምውሳን መሰሉ፡ ክመልስ ክቃለስ ወሰነ።

እቲ ብሓይሊን ብዘይ ድሌት ህዝቢ ኤርትራ ዝተገብረ መሰል ናይ ምግሃስ ዓሉቅ፡ ህዝቢ ኤርትራን ደቁን፡ ነቲ ዝተዘምተ ባዕልኻ ናይ ምውሳን፡ ሓደ ካብቲ ቀዳማይ ክብርታት ዲሞክራሲ፡ ልዕሊና ሓፋሽ ምኽባር፡ ናብ'ቲ ንቡር ባህርያዊ ክውነቱ ንምምላስ፡ ህዝቢ ኤርትራ ኩሉ ክኸፍል ግድን ኮይኑ። ነቲ ብሰላማዊ ኣገባብ ዝተሓሰመና መሰል፡ ብዘይ ምርጫና ናይ ረጽሚ ክንኣቱን፡ ንክብረትናን መሰልናን፡ ክቡር ዋጋ ክንከፍል እቲ ዘስይሰገር ኣማራጺ ዘይብሉ ጉዳይ ኮይኑ። በዚ ከኣ ህዝቢ ኤርትራ ን30 ዓመታት ኣብ መሪር ደማዊ ኩናት ክኣቱን፡ ንመሰሉ ኩሉ እቲ ዘለዎ ክኸፍል ድልውነቱ ኣረጋገጹ።

ድሕሪ ከቢድን መስገድል፡ ገድልን ገደልን፡ ክተትን መሰዋእትን፡ ሰንክልናን፡ እታ ብሓይሊ ዝተመንዘዔት መሰል፡ ኣብ ግንቦት 24/1991 ክትውሕስን፡ ህዝቢ ኤርትራ እታ ንዘመናት ዝጸምኣ ናጽነት፡ ካብ ባዕዲ ሓራ ዝኾነ ሃገር ክውንን በቅዑ። ኣብ ምያዝያ 1993 ህዝቢ ኤርትራ ዲሞክራሲያዊ መሰሉ ተጠቁሙ፡ ብመንገዲ ሪፈረንዱም፡ እወ ንናጽነት ብዝሃበ ድምጺ 99.8% ብምሃብ፡ ኤርትራ ናይ ኤርትራውያን ናይ ምኻና ህዝቢ ኤርትራ መጻኢ ዕድሉ፡ ኣብ ናይ ዓለም ሕብረተሰብ፡ ናይ ነጻ ሃገር ድሌቱ ብውግዒ ኣውሓሰ። ኤርትራ ሓንቲ መበል 184 ሃገራት ዓለም ክትከውን ከኣለት።

ትማሊ ዝተቃለሰና ነቲ ዘይተመለሰ፡ ዲሞክራሲያዊ ሕቶታትና ክንምለሽ ። እንተኾነ ዘይከም ባህግናን ድሌትናን እቲ መዘና ኣልቦ ዝኸፍልናሉ ቃልሲ ወለዶታት ኤርትራ፡ ከምቲ ዝበሃግናዮን ሃንቀው ዝበልናዮን ኣይኮነንን። እታ ብእምነት ብዘይ ጎደሎ፡ ኩሉ ኣለዎ ኢልና ተሰኪምናዮ ዝኣቶና፡ ኣቦታት እንዳደበሉ፡ ኣዴታት እንዳዳለላ ብዕልታን ዋዜማን፡ ብእምብልታን ከበርን፡ ብጓይላን ደበላን መጺኸልና እሎም ዝተቀበልዎ ቅርጫት ናጽነት፡ ኣብ ውሽጣ እቲ ሎሚ ሓደጋ ህላወና ዝኾነ፡ ኩሉ ዝሓዘት ድኣ ኮነት።

እቲ ሎሚ ክንቃለስ ዝቀሰበና ጉዳይ፡ እንተኾነ እቲ ትማሊ ዘንቀድናዮ ናይ ቀዳሞት ኣቦታት ዕላማ ከውን ዘይምዃኑ፡ ኣብ ሽትኡን ምዕራፉን ዘይምብጽሑ ኢዩ። እወ ትማሊ ቀዳሞት ፈለምቲ ሰውራ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ከም ዘንቀድዎ፡ እቲ ናይ ሎሚ ሕቶናውን ንሱ ኢዩ። ሓድሽ ሎሚ ዝተማህዘ ኣይኮነንን። ከም ስምረት ቃልሰና ቃልሲ ወለዶታት'ዩ ክንበል እንከሎና፡እቲ ወለዶታት ኤርትራ እንዳተበራረዩ፡ መስዋእቲ ከይተረፈ ዝተኸፍሎ ዕላማ፤ ንሱ ኢዩ። ትማሊ ኣብ'ቲ ዘመነ 40ታት 50 ታት ፈለሚት ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ዝኮኑ ኣቦታት እንታይ ይብሉ ኔሮም፡ ምውካስ ከድሊ ኢዩ። ሓደ ካብቶም ሓርበኛታት ኣቦታት ሸኽ ኣብራሂም ሱልጣን፡ ነቲ ናይ ሸው ዝነበረ መንቀሊ ቃልሶም ክገልጹ እንከለው፡ ከም'ዚ ይብሉ" ዕላማ ቃልሲና ነጻን ሓራን ዲሞክራሲያዊ ኤርትራ ምህናጽ ኢዩ።" እዚ ናይ ትማሊ መንቀሊ ቃልሰና ዝኾነ ዕላማ፡ እቲ መዳርግቲ ኣልቦ ዋጋ ዝተኸፈሎ መትከል፡ ኣብ ህልው ባይታ ኤርትራ ከመይ ከምዘሎና ሓተታ ዘድልዮ ኣይኮነንን። ከም ጸሓይ ቀትሪ ዝደመቀ ኢዩ።

ኣብ ህልው ባይታ ኤርትራ፡ እቲ በትረ ሰልጣን ሒዙ ዘሎ፡ ጃንዳ፡ ነቲ ትማሊ ዘንቀድናዮ፡ ኣብ ምዕራፉ ንምብጻሕ ኩሉ እቲ ዘይክኣል ዝመስል ዝኸፈልናሉ፡ ሕቶ ናጽነትን ሓርነትን ዲሞክራሲን ፍረ ዋጋ ከምዘይብሉ፡ እቲ ምእንቲ ብዙሓት ተባሂሉ ዝተሰግረ ገድልን ገደልን፡ ናይ ውሑዳት መሰል ጥራይ ዘኸብር፡ ዝበዝሐ ህዝቢ ኤርትራ ዲሞክራሲያውን መሰሉን ተሓዲጉ፡ ኣብቲ ሃገር ተራን ግደን ከምዘይብሉ ኣብ ሞቅሕ ባርነት ክቁረን ኮይኑ ኣሎ። ኩሉ ሰብኣውን ዲሞክራሲያውን መሰላት ተቀንጢጡ፡ ከም ሰብ ዘይኮነ ከም እንሰሳ፡ ወረ ካብ እንሰሳ ንታሕቲ ዝርእየሉን ኩነታት ተፈጢሩ ኣሎ።

ኣብቲ መዘና ኣልቦ ዋጋ ዝተኸፈሎ ሃገር፡ ብኣዕጽምቲን ደምን ዝተሃንጸት ሃገር፡ ከም ህዝቢ ንዲሞክራሲያዊ መሰላትና ክኸበር፡ ንፍርቂ ዘመን ተቃሊሰና ክንሰና ሕጂ ኣብ ምልክን ጭቆና ዓመጽን ክንወርድ ሕልምን ባህግን ኣይነበረናን።

ቃልሰና ሕጂ እምበኣር፡ ነቲ ክንኮኖ ዝግብኣና ከይንኸውን፡ ነቲ ክንበጽሖ ዝግብኣና ምዕራፋት ሓርነትን ዲሞክራሲን ክንበጽሖ ብዘይ ምኽኣልናን ኢዩ። ቃልሰና ሎሚ ነቲ ከም ህዝቢ ከነስተማቕሮ ዝግብኣና፡ ናይ ምዝራብ፡ ምጽሓፍ፡ ምእማን፡ ምውዳብ፡ ዝያዳ ኩሉ ከኣ ነቲ ከም ህዝቢ ባዕልና መጻኢ ዕድልና ከይንውሰን፡ ልክዕ ከምቲ ገዛእቲ ሓይልታት ክግግቱና፡ መጻኢ ዕድልና ባዕላቶም ክውሰኑልና ዝፈተኑ፡ ሕጂ'ውን ኩሉ መሰላትና ነፊጉ፤ መጻኢ ዕድልና ባዕልና ከይንውሰን እቲ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ስርዓት ሰለዘዋሰነና ኢዩ። እቲ ከቢድ ዋጋ ዝተኸፍሎ ቃልሲን ዕላምኡን ብውሑዳት ተጨውዮ፡ መላእ ህዝቢ ኤርትራ፡ ከምታ ትማሊ ጸሙ ክሓድር ዝተበየኖ፡ ሎሚ'ውን ከምኣ ጸሙ ክሓድር ህግደፍ ሰለዘበየልና ኢዩ።

ሎሚ ክንቃለስ ዝወሰና፡ እቲ ምርጫና ዝኮነ፡ ተፈጥሮ ዝግደለና፡ ተፍጥሯዊ መሰላትና ብህግደፍ ጅሆ ብምትሓዙ ኢዩ። ከም ህዝቢ ባዕላትና ዝመረጸናዮ፡ ቆጽሊ ዘምበርናሉ ስርዓት ምሕደራ ክንተክል ብዘይ ምኽኣልናን፡ ከምኡ ክንገብር ዝግብኣና ህግደፍ ዝብሃል ጊጅለ ልክዕ ከምቶም ቀዳሞት ዝኣእቲ ኣብ ብሓይሊ ጠበንጃ ኣብ ሰልጣን ተወጢሑ ሰለዘሎ ኢዩ።

ካልእ ሓደ ካብቶ ቀዳሞት ፈለምቲ ቃልሲ ዝኾነ ኣቦ፡ ነቲ ናይ ትማሊ ቃልሲ ኣመልኪቶም ኣብ ጋዜጣ ሓንቲ ኤርትራ ኣብ ዝጸሓፍዎ ፡ ንሕና ንብል ዘሎና ፡ እዛ ንፈተዋ ኤርትራ ሃገርና፡ ብሓገ ፈጣሪ፡ ብሕገ ሕቡራት ሃገራት፡ ብሕገ ዓደቦ ክትመሓደር ኢዩ።" ይብሉ።

ሎሚ ኤርትራ ኣብ ምንታይ ኩነታት ትርከብ ኣላ ኢልና ምስ ንሓትት፡ እቲ መስልሲ ኤርትራ ሎሚ "ኣብ ትሓቲ ፍጹም ምልኪ ትነበር ኣላ።" ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ሓደ ወልቀ መላኺ፡ ንዕኡ ዘገልግሉ ውሑዳት ጉጅለ ወዲቃ ኣላ። እቲ ብሕገ ክትመሓደር፡ ብቁዋም ክትምራሕ፡ ብህዝባዊ መንግስቲ ክንካየድ ዘነበረ ሕልምን ባህግን ኩሉ መኺኑ ኣሎ።

ቃልስና እምብኣር ነቲ ከም ህዝቢ ተሓሪሙና ዘሎ ፖለቲካዊ ሓርነትና ናብቲ ንቡር ቦትኡ ምምላስ ኢዩ። ከም ህዝቢ ኣብ መዳይ ሃገርና ክንውስን ይትረፍ፡ ኣፍና እንታይ ከም ንደሊ ክንገልጸሉ ዘኽእል ጩራ ናይ ፖለቲካዊ ባይታ የሎን። ህግደፍ ከም ህዝቢ መጻኢ ዕድልና ባዕላትና ክይንውስን፡ ሓሪሙ፡ ኤርትራ ከም ሕዛእትን ናይ ባይኑ ውርሻ ክትከውን ብምግባር፡ እቲ ጉጅለ ከም ዋና ንሕና ከም ህዝቢ ከም ኣገልገልቲ ክንከውን ኔሩ ኣሎ።

ቃልስና ነቲ ብሓይሊ ብረት ተወሲዱ ዘሎ ኩሉ ዓይነት መሰላትና ምምላስ ኢዩ። ነቲ ተፈጥሮ ዝዓደለና ባዕላትና ናይ ምውሳኔ ዕድል ንምውሓስ ኢዩ። ከም ህዝቢ መጻኢና ብዘይ ባዕላትና ክውስነልና ዝኽእል ብዘይ ባዕላትና ካልእ ክህሉ ኣግባእን። ስለ'ዚ መጻኢ ጉዕዞናና ናባይን ከምይን እንውስን ከም ህዝቢ ንሕና ህዝቢ ኤርትራ ኢና። ቁንጮ ህግደፍ ኣይኮነንን።

ቃልስና ነቲ ዋንነቱ ህዝቢ ኤርትራ ዝኾነ ፖለቲካዊ ስልጣን፡ ናብቲ ናይ ዘልኣለም ዋንኡ ዝኾነ ህዝቢ ኤርትራ ምምላስ ኢዩ። እቲ ስልጣን ዝህብን ዘግደፍን ህዝቢ ኤርትራ ጥራይ ስለዝኾነ። ቃልስና ነቲ ብህግደፍ ተወሲዱ ዘሎ ሰብኣውን ዲሞክራሲያዊ መሰልና ክንመልስ ኢዩ። ከም ህዝቢ ንዓና ይውክለና'ዩ ንብሉ ዝግገብናሉ ስርዓት ክንተክል ኢዩ። ሓደ ካብቲ መሰረታዊ መትከላት ዲሞክራሲ፤ ልዕልና ሓፋሽ ምውሓስ ኢዩ። ሓፋሽ'ዩ ወሳኒ፡ ስለ'ዚ ቃልስና እቲ ብህግደፍ ኣብ ሓጹር ሓለዋ ዘሎ ናይ ህዝብና ልዕልና ናብ ንቡር ክብሩ ምምላስ ኢዩ።

ቃልስና ነቲ ብዙሕነትና ዝእምንን ንብዙሕነተና ከም ጸጋ ዝቅበል፡ ዜጋታት ብሄራውን ኣቃውምኦም ሃይማኖታዊ እምነቶም ዝኸብረሉ፡ ከም ደቂ ሃገር ቋንቋኦም፡ ያታኦም፡ ባህሎም፡ ውርሽኦም ዘማዕብልሉን ዝዕቅቡሉን ባይታ ውሑስ ክኸውን፡ መሰሎም ተኸቢሩ፡ ኣብ ኩሉ መዳይ ሃገርም ብዘይ ገደብን ኣድልዎን ዝሳተፍሉን ዝዋስኡን ጥጡሕ ኩነታት ክረጋገጽ ኢዩ። ቃልስና ሓፋሽ ድምጹ ዝስምዓሉ መድረኽ ምፍጣር ኢዩ። ሓፋሽ ብድምጹ ዝሕሾ ክመርጽን ክውስንን ምግባር ኢዩ።

ኣብ ዓለም እቲ ዝላዓለን ዝኸበረን ህዝቢ'ም ልዕል ክብርን ህዝቢ ኢዩ። ምእንት'ዚ ክብሪ ህዝቢ ኤርትራ፡ እቲ ልዑላዊ ቦትኡ ክምለስ'ዩ ናይ ሎሚ ገድልና። ካልእ ምስጢር የብሉን። ዕላማ ቃልስና ከም ጻሓይ ቀትሪ ብሩህን ድምቅን ኢዩ። ብዘይካ ነቲ ኣብ ጸላም ዘሎ፡ ንኸልእ ኩሉ ንጹር ኢዩ።

5. ቃልስና ህዝቢ ዝሰረቱ ስርዓት ንምህናጽ ኢዩ

ሃገር ማለት እቲ ህዝቢ ኢዩ። ሃገር ማለት እቲ ኣብቲ ህዝቢ ዘሎ ምምሕዳራዊ ኣካይዳን፣ ናይቲ ህዝቢ ኣነባብራናን ኢዩ። ሓዲ ሃገር ከም ሃገር ተጠሚሩ፣ ከም ሓዲ ኣካል ክጉዳዝን መቐይሮ ከውሕስን እንተኾይኑ፣ ኣብቲ ሃገር ዝካየድ ኩሉ ንጥፈታት ናይ ኩሎም ናይቶም ነባሮ ናይ ሓባር ምስ ዝኸውን ኢዩ።

ሓዲ ሕብረተሰብ ከም ሓዲ ሃገር ኮይኑ ክኸይድ፣ ስሙር ሃገራዊ ኣተሓሳስባ ከውንንን ከማዕብልን፣ ኩሎም ዜጋታት ኣብ መዳይ ሃገሮም ምዕሩይ ተሳትፎ ምስ ዝህሉ ኢዩ። ኣብቲ ሃገር ዝርከብ ይውሓድ ይብዛእ ዘሎ ተፍጥሯዊ ጸጋታት ናይ ሓባር ዋኒን ምስ ዝኸውን ኢዩ። ኩሎም ብማዕረ ተጠቀምትን ተረባሕትን ምስ ዝኾኑ ኢዩ። ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐስ፣ ሓዲ ሃገር ሃገር ዝገብሮ እቶም ኣብቲ ሓዲ ጅኦግራፍካዊ ክለ ዘለዉ ህዝቢ፣ ሓባራዊ እምንቶን ኣረዳድኣን ምስ ዝህሉ ኢዩ። እቲ ሃገር ሓባራዊ ናይ ኩሎም ሰብ ብርኪ ምጃኑ ዘሎ ተረድኦ ኢዩ።

ከም ስምረት ህዝቢ ዝሰረቱ ስርዓተ ምሕደራ ክንሃንጽ ክንብል እንከሎና፣ ህዝቢ ኣብ ኩሉ መዳይ ሃገሩ ቀዳማይ ተዋሳኢ ምስ ዝኸውን ኢዩ። ህዝቢ ኣብ ንዕኡ ዝምልከት ጉዳያት ብዘይ ገደብ ክሳተፍ ዘኸእል ኩነታት ንምፍጣር ኢዩ። ሃገር እቲ ህዝቢ ኢዩ። ህዝቢ ኣብ ጉዳዩ ክዋስኣሉ ዝኸእል ባይታ ምስ ዘይህሉ፣ እቲ ሃገር ናይ ሓባር ዋኒን ዘይኮነስ ናይ ውሑዳት ሰባት ኢዩ ዝኸውን። ናይ ህዝቢ ውክልና ዘይብሉ፣ ንህዝቢ ዘየሳትፍ ስርዓት ሃገር የፍርስ እምበር ሃገር ኣይሃንጽን።

ቃልስና ኩሎም ሰብ ብርኪ ኤርትራ ዝኾኑ ዜጋታት ኣብ ኩሉ መዳይ ሃገሮም ክዋስኡ፣ ኣብቲ ዝቆመ ስርዓት ካብ ዝተሓተ ክሰብ ዝልዓለ ደረጃ መንግስቲ ክዋሳኡ፣ ድሌታትን ሓሳባትን ህዝቢ ክስምዓሉ ዘኸእል ባይታ ክህሉ ኢዩ።

ቃልስና ህዝቢ ባዕሉ ንባዕሉ ዝመሓደረሉ ኩነታት ብምፍጣር፣ ኣብ ጉዳዩ ንጡፍ ተዋሳኢ ክኸውን ኢዩ። ቃልስና ልዕሊና ሓፋሽ ምውሓስ ኢዩ። ልዕሊና ሓፋሽ ውሑስ'ዩ ዝባሃል፣ ህዝቢ ኣብ ዓባይትን ወሰንትን ጉዳያት ብወክልቱ ወይ ከኣ ባዕሉ ብድምጹ ብመንገዲ ሪፈረንዶም ዘሰምዓሉ፣ ውሳኔ ዘሕልፈሉ ባይታ ምስ ዝህሉ ኢዩ።

ቃልስና ከም ስምረት፣ ህዝቢ'ዩ ዝኸበረን ዝላዓለን፣ ናይ ህዝቢ ድሌታትን ሕቶታትን ከኣ እቲ ልዕሊ ኩሉ ዝሰራዕ ቀዳማይ ውራይ ሙጃኑ ምርግጋጽ ኢዩ። ህግደፍ ባህግታትን ድሌታታን ህዝቢ ዓምጺጺ፣ ድምጺ ህዝቢ ኤርትራ ዓፊኑ፣ ኤርትራ ናይ ህዝቢ ኤርትራ ዘይኮነትስ ናይ ውሑዳት ውልቀ ሰባት ከም እትኸውን ጌሩሎ ። ቃልስና እምብኣር ነዚ ምቕያር ኢዩ። ኤርትራን ኩለንተንኣን ናይ ኤርትራውያን ንምግባር ኢዩ። ህዝቢ ኤርትራ ዝቐልሶ፣ ባዕሉ ዝውንኖ፣ ብወሳኔታቱ ተቐይዖ ዝኸይድ፣ ድሌታቱ ሰሚዑ ዘገልግሎን ዝልኣኹን ስርዓተ ምሕደራ ንምህናጽ ኢዩ። ህግደፍ ልኡኽ ህዝቢ ኤርትራ ዘይኮነ፣ ባዕሉ ብሓይሊ ብረት ዝነገሰ፣ ናይ ዓመጽ ዘውዲ ደፊኡ ዘሎ ቁንጮ ስርዓት ኢዩ። ንዝኾነ ኣካል ህዝቢ ኤርትራ ዝወክል ኣይኮነን። ወክልና ዝሃቦ ሓደ'ውን የሎን። ስለዚ ህግደፍ ናይ ህዝቢ ኣይኮነን። ባህርያቱ ከም ዝገልጸ ህግደፍን ኣተሓሳስብኡን ተጻይ ህዝቢ ኤርትራ ኢዩ። ብህዝቢ ስለዘይተወከለ ናይ ህዝቢ ሓሳባት ከማልእ ኣይክእልን ኢዩ። ኣቃምምኡን ባርያቱን ኣየፍቅደሉን።

ስለዚ ቃልስና ነዚ ተጻይ ሓፋሽ ዝኾነ ህግደፍን በታኒ ባህርያትን ብምልጋስ፣ ኣብ መተካእታ ብህዝቢ ኤርትራ ዝተወከለ፣ ንህዝቢ ኤርትራ ዘገልግል ብውሳኔታት ህዝቢ ኤርትራ ዝግዛእ ስርዓት ክትከል እዩ።

መደምደምታ

ቃልሲ ካብ ወጽዓዩ ዝውለድ። ሓደ ህዝቢ ክቃለስ ክውስን እንከሎ መንቀሊ ኣለዎ። ነቲ ንኺቃለስ ዝድረኹ ሕቶታት ክምልስ ከኣ ክቃለስ እቲ ኣማራጺ ዘይብሉ ውራይ ኢዩ። ንሕና ከም ህዝቢ፡ ትማሊ ኮነ ሎሚ ዘቃልሰና ዘሎ ቀንዲ ምኽንያት ነቲ ከም ህዝቢ ኣብ ዝተፈላለዩ ምዕራፋት ካብ ዝተፈላለዩ ሓይልታት ዝወረድና ወጽዓ ኢዩ። ነቲ ከም ህዝቢ ዝተነፈገና መሰላት ክንመልስ ኢዩ። ኣብዚ ዓለም ዝኾነ ይኹን ህዝቢ፡ ንቃልሲ ክወፍር እንከሎ፡ ንኺቃለስ ዝቐሰሰ ሕቶ ኣለዎ። ንሕና ከም ህዝቢ ትማሊ ክንቃለስ ዝተገደድናሉ ዋና ምኽንያት፡ ከም ህዝቢ ሕቶና ሕቶ ናጽነት፡ ሕቶና ሕቶ ሰብ ጤሳን ርስትን ክንከውን ስለዝተኸልከልናን፡ ርስትና ብጓኖት ባዕዳውያን ስለዝተገበትን ኢዩ። ከም ህዝቢ ኣብ ቤትና ምንባር ተሳኢኑና፡ ክብረትና ስለዝተደፍረን፡ ኩሉ ሓርነታትና ብሓይሊ ተዘሚቱ፡ ከም ሰባት መሰልና ተገፊፉ ምንባር ትርጉም ስለዝሰኣናሉ ኢዩ። ከም ህዝቢ ኣብቲ ተፈጥሮ ዝዓደለና ርስትና፡ ባዕላትና ዘቐምናዮ ሕግን ስርዓትን ጌርና፡ ንዓና ዝመስል ስርዓት ክንትከል ብዘይ ምኽኣልና ኢዩ። ከም ኩሎም ኣህዛብ ዓለም ናጽነት፡ ሓርነት፡ ዲሞክራሲ፡ ሰላም፡ ከነስተማቕር ባህግናን ድሌትናን እንዳሃለው፡ ግን ከኣ ካብዚ ከምዚ ዝኣመሰለ ጸጋታት ክንሕረም ዝግብር ኣካል ብምንባር ኢዩ። እቲ ናይ ባዕዲ ሓይሊ፡ ርስትና ክግብት፡ ዱርና ክሓዝእ፡ መሰልናን ክብርናን ክግህስ፡ መንነትና ክሓክኽ፡ ንሕና ክንመስል ዘይኮነ ንሱ ክንመስል ኣብ ልዕሊና ማእለያ ዘይብሉ ግፍዕን በደልን፡ መግረፍትን ማእሰርትን መቐተልትን ምስ በዩን ኢዩ። ከም ህዝቢ መንነትና ክንሓክኽ፡ ቋንቋና፡ ባህልና፡ ያታና፡ ወግዕና ክጽንትን ክፍርስን ንዝመጸ ሓይሊ ንህላወና ክንቃለስ ግድን ኢዩ። ነቲ ረጋጺ ሓይሊ እምቢ ንመሰለይ ብምባልና፡ ከም እንስሳ ክሃድነና፡ ቤትና ብሓዊ ክቃጸል፡ ብታንኪ ክረግጸና፡ ብሳንጃ ክሓርደና ምስ ወፈረ ንህላወና ክንጋደልን ክንቃለስን ግድን ኢዩ።

ብተመሳሳሊ ሎሚ ክንቃለስ ዝቀሰበናን ዝገደደናን ቀንዲ ፡ እቲ ከም ህዝቢ፡ ትማሊ ብምልኣት ክንምልሶ ዝወፈርናዮ ሕቶታት ኩሉ ክምለስ ብዘይ ምኽኣሉ፡ ወጮ እንተገልበጥካዮ ወጮ ስለዝኾነና ኢዩ። ትማሊ ባዕዳዊ ሓይሊ ባርት ክንከውን ፈሪዳና፡ ከም ሰባት ዘይኮነስ ከም እንስሳ ክንጓስ ብምፍታኑ ኢዩ። ከም ሰባት ሓርነትና ክዘምት፡ መሰልና ክገፍፍ፡ ሰብ ቤትን ርስትን ክንስና፡ ክብርና ኣዋሪዱ መንነትና ክህስስ ብምፍታኑ ኢዩ።

ሎሚ'ውን እንተኾነ እቲ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ጃንዳ ንህዝቢ ኤርትራ ዝውክል፡ ንህዝቢ ዘገልግል ኣይኮነንን። በንጻሩ ንህዝቢ ኤርትራ ኣብ ኩሉ ዓይነታት ባርነት ክሸመም ዝገበረ ኢዩ። ልክዕ ከምቲ ባዕዲ ፡ ብሓይሊ ብረት ኣብ ዝባን ህዝቢ ኤርትራ ተኸይጡ፡ ኩሉ ሓርነታት ህዝቢ ጅሆ ብምሓዝ፡ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ዳግም መግዛእቲ ክሸመም ዝገብረ ኢዩ። ከም ህዝቢ ኩሎም ተፍጥሯዊ ጸጋታትና ብዝግባእ ክይንዋሳእ ዝሓረመ፡ ዜጋታት ክንስና ባርት ክንከውን ዝሰርሐን ዝሰርሐን ዘሎ ኢዩ። ከም ህዝቢ ሎሚ'ውን ቃልሰና ነቲ ኩሉ ዝሰኣናዮ ንምርካብ፡ እቲ ከም ህዝቢ ክንኮኖ ዝግባኣና ክንከውን ኢዩ። ከም ህዝቢ ሕቶ ሓርነት፡ ሕቶ ፍትሒ፡ ሕቶ ዲሞክራሲ፡ ሕቶ ክብራ፡ ካልኣት ሕቶታት ጌና ኣይተመለሱን። እዚ ክሳብ ዘይተመለሰ ከኣ ከም ህዝቢ ንነብር ኣሎና ክንብል፡ ከቢድ ኢዩ። እቲ ክውን ሓቂ ከም ዝምስክሮ፡ ሎሚ ብሰንኪ እዚ መሰረታዊ ሕቶታት ዘይምምላሶም፡ እቲ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ገባቲ ሓይሊ ክቕየር ፍቃደኛ ክሳብ ዘይኮነ ዝምለሱ ኣይኮኑን።

ስለ'ዚ ከምቲ ስነፍልጠታዊ ሓቂ ዝምስክር፤ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ኩነት ዝፈጠሮ፡ ከም ሃገር ናብ ዘይንቅጽለሉ ኩነታት ነምርሕ ኣሎና። ከም ህዝቢ እቲ ክንኮኖ ዝግባእና ብዘይ ምዃንና፡ ብኹሉ መዳይ ናብ ሓዲጋ ዘይምህላው ንክይድ ምህላውና ኢዩ። እቲ ኣብ ባይታ ዘሎ ሓቂ እዚ ካብ ኮነ፡ ህግደፍ ከኣ ዝገዶ እምበር ዝሕሾ ጉጅለ ብዘይ ምዃኑ፡ ኣብ ስነ ሞንጎት ሓይሊ ዝኣምን፡ ናይ ምጽዋር መንፍስ ዘይብሉ፡ ጨና ናይ ዲሞክራሲ ዘየፍቅድ ኢዩ። ስለ'ዚ ንፍተዎ ንጽልኣዮ እቲ ኣብ ቅድሚና ዘሎ ምርጫ ምቅላስ ኢዩ። እቲ ምርጫ ናይ ምንባርን ዘይምንባርን ኢዩ። መታን ክነብር እቲ ክንገብሮ ዘሎና ክንቃለስ ጥራይ ኢዩ። ካልእ መዋጽኦ የሎን ። እቲ ካልእ መዋጽኦ ከም ሃገር ክንግኑ፡ ከም ህዝቢ ክንጸንጎት ኢዩ። እቲ ህግደፍ ኣብ ልዕሊና ኣዊጅዎ ዘሎ ኩነት ፡ ናይ ጥፍኣት ኩነት ኢዩ። ንዘመናት ተንበርኪኹ ዝነበር ህዝቢ ስለዘየሎ፡ ተንበርኪኹና ክንበር ከኣ ተፍጥሯዊ ትዕድልትና ስለዘይፍቅድ ክንቃለስ ግድን ኢዩ፡ ካልእ ምርጫ ስለዘየለ።

ነዚ ኩነት'ዚ ዘምክን፡ ሕልምታትን ድሌታትን ህግደፍ ኣብ ግብሪ ዘይውዕልሉ ፡ እቲ ሓደን ሓደን ፍታሕ፡ ህግደፍን ኣተሓሳስብኡን ካብ ስሩ ምሒኻ ምድራባይዮ። ከምቶም ዝሓለፉ መለኸቲ ስርዓታት ኣብ ጎሓፍ ምድርባይ ጥራይዮ ። ኣብ'ዛ ዓለም ተገዲዱ እንተዘይኮይኑ፡ መሰልካን ክብረትካን ዝፈልጠልካን ዝሕሉን ዝኾነ ይኹን ኣካል የለን።

ኣብ ሕሉፍ ተሞክሮታት ብዙሓት ኣህዛብ፡ ኮነ ሕሉፍ ተሞክሮና ከም ዘረጋገጽናዮ፡ መንቀሊ ሓደ ቃልሲ ወጽዓ ምኳኑ ኢዩ። እቲ ከም ህዝቢ ነካይዶ ዘሎና ቃልሲ፤ ብፍላይ ከኣ ከም ስምረት ተግጢቅናሉ ዘሎና ቃልሲ መንቀሊኡ እቲ ሕሉም ገባትን ጨፍላቅን ምሕደራ ህግደፍ ዝወለዶ ምዃኑ ኢዩ። ቃልስና እምብኣር እቲ ጭቡጥ፡ ኣብ ባይታ ዘሎ ህግደፍዊ ምልካዊ ጭቆና ዝውለዶ ኢዩ።

ኣብ ትሕቲ ምሉእ ምሕረት ህግደፍ ትማሓደር ዘላ ኤርትራ፡ ከም ህዝቢ ጸብጺብካ ዘይውዳእ ወጽዓታት ተፈጢሩ ኣሎ። ካብቲ ብዙሕ እቲ ውሑድ ንምጥቃስ፡ እቲ ኣብ ኤርትራ ጎሊሑ ዝርኤ።

1. ናይ ሓርነታት ወጽዓ ኢዩ

እቲ ኩልና ዘይንክሕዶ፡ ኣብ ስርዓት ምሕደራ ህግደፍ፡ ከም ህዝቢ እቲ ፈጣሪ ዝዳደለና ሓርነት፡ ናይ ምዝራብ፡ ምጽሓፍ፡ ምውዳብ፡ ናይ እምነት ናጽነት፡ ናይ ምንቅስቃስ ሓርነት ኩሉ ተነፊጉና፡ ካብ ሰባት ናብ ግሕዝ ነገር ክንከውን ተፈሪዱና ኣሎና። ከም ዜጋታት ልዑላውነትና ተጋሂሱ፡ ኣብ ጉዳይና ንክይንዋሳእ፡ ኣብ ኩሉ ቀይዲ ተጌርሉና፡ ብዛዕ ሃገርን ጉዳይ ሃገርን ምዝራብን ምሕታትን ከም ዓቢ ገበን ተቆጺሩ፡ ዜጋታት ብሰንኪ ዘለዎም ፖለቲካዊ እምነትን፡ ሃይማኖታዊ ኣምልኾን ብቃጻ ክጠፍኡን ክስወሩን ናቢ ከም ዝኣተዉ ዘይተፈልጠ፡ ንሓዋሩ ዝጠፍኡ ማእለያ የብሎምን። እዚ ካብቲ ህዝቢ ኤርትራ ገጢምዎ ዘሎ ዓቢ ሓርነታዊ ወጽዓ ኢዩ። ህዝቢ ኣብ ጉዳይ ክይውስን ተጓንዩ፤ ዋና ክንሱ ተዋሲኑ፡ ኣፉ ኣብ ዝኸፈተላ መዓልቲ ከኣ ንሞት ከም ገንሸል ዝስቀለላ ኢዩ። እዚ እቲ ኩልና ዘይንክሕዶ ኣብ ነፍሲ ወከፍና በስጉዳይ፡ ብሕጊ ግበር ኣይትግበር፡ ተጻዒኑ ዘሎ ዓቢ ናይ ምልኪን ግበታን ጸር ኢዩ። ካብ'ዚ ዝዓቢ ጸር ከኣ የብልናን።

2. ናይ ብሄር ወጽዓ

እቲ ፍሉይ መለልዬ ሃገርና ኤርትራ፡ ሃይማኖታውን ብሄራውን ብዙሕነት ኢዩ። ኣብ ትሕቲ ምልካዊ ምሕደራ ህግደፍ ዘላ ኤርትራ ግን፤ እዚ ብዙሕነት'ዚ ከም ሓጥያት ብምወሳይ፡ ዜጋታት ብሄራዊ መንነቶም፡ ቋንቋኦም፡ ባህሎም፡ ክብርታቶም፡ ዘለዎም ልምድታት ኣብ ነጻ መድረኽ ክዋስኡ፡ ነቲ ዘለዎ ከማዕብልሉ፡ ባዕላቶም ከመስሉ ዝክእል ባይታ የሎን። ብሰንኪ ግዕዙይን መላኽን ምሕደራ ጉጅለ ህግደፍ ብዙሓት ኣካልት ሕብረተሰብ ኤርትራ፡ ዜግነታዊ መሰሎም ተነፊጉ፡ ኩሉንተናዊ ክውንነቶም ተረጊጹ ኢዩ። ብዕባራ ምክኒት፡ ናይ መንግስቲ ምምርሒ

ጥሒስኩም፡ ዝተዋህበኩም ህግደፋዊ መንነት ኣሜን ኢልኩም ኣይተቀበልኩምን ተባሂሎም ዝተሰወሩን፤ ብለይቲ ተጨውዮም ምስ ከዱ ብኡ ዘይተመልሱ ብዙሓት ኢዮም። ብሰንኪ እዚ ዓማጺን ገባትን ምሕደራ ህግደፍ፡ መሪርዎም ብዙሓት ዜጋታት ሃገር ራሕሪሖም እግሮም ናብ ዝመርሖም ይስደዱ ኣለዉ።

3. ወጽዓ መሬት

ኣብ ኤርትራ ዘሎ መላኺ ስርዓት፡ መሬት ናይ መንግስቲ'ዩ ብዝብል ዕባራ ምኽንት፤ እቲ ናይ ህዝቢ ሓባራዊ ዋነን ዝኾነ መሬት ብሓይሊ መንዚዑ ንሰብ ዶላራት ክሸይጥን ክሸንን ምጽንሑ ናይ ሓባር ተሞክሮና ኢዩ። መኮነናት ህግደፍ ገደና ጭቁን ህዝቢ መንጢሎም መህጠሪ ናይ ወልቂ ጅብኦም ክገብርዎ ጸኒሖምን ኣለዉን። ብዘይካ'ዚ ብጉልባብ ሰፈራ ተባሂሎ ብዙሕ ህዝቢ ብዘይ ድለቱን ፍተቱን ካብ ዑንኡን ርስቱን ተፈናቂሎ ኣብ እንዳማቱ መሬት ክጫረት፡ ናብ ምንቋትን ምትፍናን ዘእቱ ዘይጠፍእ ግርጭት ክጽሕትር ጸኒሑ ኢዩ። ብዙሓት ዜጋታትና ካብ ቤቶምን ርስቶምን ክፈናቀሉን በረኻ ክሰፍሩን ኮይኑ ኢዩ። ብዙሓት ህዝቢ ካብቲ ኣክባብኦም ዘሎ ጸጋታት ተጠቀምቲ ኮይኮኑ፡ ተፍጥራዊ ባህርያዊ ሃብቲ ዘለዎ ቦታታት፡ ብወተሃደራት ሓዚኡ ህዝቢ ኣብ ዝሓለፈ መሬቱ ጓና ኮይኑ ኣሎ።እዚ ኣብ ዝተፈልላዩ ቦታታት ኤርትራ ብቃልዕ ዝርኤ ዘሎ ንፋስ ዝሃረሞ ሓቂ ኢዩ። ዜጋታት ኣብ'ቲ ዋነንቶም ዝኾነ መሬት ክይሓርሱ፡ ጨው ከዩፍርዩ፡ ባህርያዊ ዝኾነ ጸጋታት ኣርዮም ከይጥቀሙ ዝሓረመ ስርዓት ኢዩ። ስለ'ዚ እዚ ናይ መሬት ወጽዓ ኣብ ኤርትራ ሓደ ካብ'ቲ ርኡይ ዘይከሓድ ኣብ ህዝብና ወሪዱ ዘሎ ጭቆና ኢዩ።

እቲ ርኡይ ክኸውን ዘለዎ ግን ህዝቢ እኩል ፍልጠትን ንቅሓትን ክሳብ ዘይወነነ፡ ህዝቢ ወጽዓ ስለዝተቀበለ፡ ይጭቆን ብምህላው ጥራይ፡ ንቃልሲ ይልዓል'ዩ ኢልካ ምህሳብ እቲ ካልእ ናይ ንቅሓት ጎደሎ ኢዩ። ከምቲ ስነ ፍልጠት ዝሕብር ሓደ ህዝቢ ወይ ሕብረተሰብ ብዘይ ንቅሓት፡ ኣብ ዝባኑ ዝመርድ ዘሎ ጭቆናን በደልን ብዝግባእ ክንብርን ክፈልጦን ክሳብ ዘይከላእ፤ ተጻይ እቲ ንሓርነቱን ሰብኣዊ ናጽነቱ ዝግበር ቃልሲ ክስልፉ፡ ምስ ረገጽትን ጨፍለቅትን ክውግን ንቡር ኢዩ። እዚ ከኣ ከም ህዝቢ ኣብ ተሞክሮ እንዳርኣናዮ ዝመጸናን፡ ሕጂ'ውን ንምኮሮ ዘሎና ሓቂ ኢዩ።

ካብ'ዚ ከውንነታዊ ሓቅን ስነፍልጠታዊ ባይታ ብምውካስ እምብእር፡ ሓደ ቃልሲ ክዕወት፡ ህዝቢ ኣብ ጎድኒ እቲ ጸረ ምልከትን ምግባትን ዝካየድ ቃልሲ ክስለፍ፡ እቲ ወሳኒ መተካእታ ዘይብሉ ረጃሒ፡ እምነ ኩርናዕ ሓደ ቃልሲ ጸላእን ፈታውን ምልላይ እዩ። ጸላእ ፈታውን ዘይፈለየ፡ ነቲ ጨቋኒ ሓይሊ ከም ፍታዊ ዝርኢ፡ ነቲ ፈታዊ ሓይሊ ከኣ ከም ጸላኢ ዝርኢ ሕብረተሰብ ኣብ ድንግርግር ጽልግልግ ዝበለ ፖለቲካ ስለዝነበር፡ ንለውጢ ክቃለስ ይትረፍ፡ እቲ እሙን ኣገልጋሊ ናይ'ቲ ጨቋኒ ሓይሊ'ዩ ዝኸውን።

ጨቋኒ ነዚ ሓቂ ብምግንዛብን ብምርዳእን፡ ፖለቲካዊ ድኽነትን፡ ጎደሎ ንቅሓት ውጹዕ ሓፋሽ፡ እቲ ድኹም ጎድኒ ውጹዕ ሓፋሽ ብምምዝማዝ፡ ናይ ህዝቢ ንቅሓት ኣፍልጦ ክግትሙ፡ ከይተሓለሉ ዝሰርሑ፡ ኣብ ናይ ፈጠራን ምድንጋርን ዘመተ ዝጽመዱ። ከምቲ ኩሉ ግዜ ዝብሃል ሓፋሽ እንተነቂሑ፡ ኣፍልጥኡ ምስ ዝብርኽ፡ ክልወጥን መቐይሮ ከውሕስ ዝጽግዎ ከምዘየለ ብምርዳእ ኢዩ።

ጨቆንትን ረገጽትን ሓይልታት፡እቲ ዕምሪ ስልጣኖም ንምንዋሕ ዝጥቀሙሉ ጥበብ፡ ህዝቢ ብልክዕ ጸላኢ ከየለልን፡ ከይፍልጥን ዓይኑ ምዕማት ኢዩ። ከምቲ ኣቀዲሙ ኣብ ዝሓለፈ ምዕራፋት ዝተገልጸ፡ እቲ ርእሰ ገበት'ቲ ሓይልታት ዝኾነ ሂትለር፡ ህዝቢ ጀርመን መሳሪሒ ናይ ፖለቲካዊ ጥሙሑ ንምግባር ሓደ ካብቲ ዝተጠቅመሉ ጥበብ፡ እቲ ህዝቢ ናይ ምዕማትን ምድንቋርን ሜላ ኢዩ።

እቲ ውሩይ ጸሓፊ ስቲቭ ቢኮ ከም ዝብሎ፡" እቲ ዝዓበየን ዘተኣማምንን ኣጽዋር ሓደ ጨቋኒን ዓፋናንን ረጋጽን ስርዓት፡ እቲ ርቱዕ ወይ ግሩሕ ኣእምሮ ናይቶም ግዙኣት ህዝቢ'ዩ፡ይብል።

ኣብ'ዚ ዝሓለፈ ናይ 24 ዓመታት ከም ዝራኣናዮ ቁንጮ ጉጅለ ህግደፍ፡ ኣብ ስልጣን ከጸንሕ ከጥቀመሉ ዝጸንሐ ጥበብ እምብኣር፡ ህዝቢ ኤርትራ ብልክዕ መን ምኳኑ ጸላኢኡ ብዝግባእ ከይፈልጥን ከየግንዘብን ኢዩ። ነዚ ክውን ንምግባር፤ በቲ ህዝቢ ንምዕፋን ዝጥቀመሉ መራኽቢ ሓፋሽ፡ ህዝቢ ኤርትራ ናይ ግዳም ጸላኢቲ ከም ዘለዎ፡ በዚ ከኣ ናብ ግዳም ከምዕፋዮ ውሽጡ ከይፍትሸን፡ ከነታቱ ብዝግባእ ከይፈልጥን ኢዩ።

ስለ'ዚ እቲ መሰረታዊ መፍትሕ ናይ ሓደ ቃልሲ፡ ህዝቢ ጸላኢቱን ፈተውቱን ምፍላጥን ኢዩ። ሓደ ህዝቢ ለውጢ ከውሕስ፡ ንለውጢ ክብገስን ክነቅልን፡ እቲ ሓቀኛ ለውጢ ከውሕስ መን ፈታዊ፡ መን ጸላኢ ክፍልጥን ኣለዎ። እዚ ብስነ ፍልጠታዊ ብንጹር ከይፈለጠን ከይተረድኤን፡ ሽሕ እኳ ንቃልሲ ይላዓል፡ እቲ ቃልሲ ኣብ ፍርቂ መንገዲ ክቁጸ፡ ወይ ዕንይንይን ክብልን ግድን ኢዩ። እዚ ብኸልተ መንገዱ እዩ ዝሰራሓሉ፡ ብሓደ መዳይ ጸላኢ፡ ብካልእ መዳይ ከኣ ተወላወልትን ተበለጸትን ሰብ ፍሉይ ረብሓ፡ ናይ ሓፋሽ ባህግን ድሌትን ከም መሪሕ ጭርታ ብምሓዝ፡ ኣብ ጎደሎ ንቅሓቱ ከም ቁርዲድ ለጊሎም ክጥቀሙ ይጽዕቱ። ምእንትዚ ናይ ውጹዓት ቃልሲ፡ ነዚ ክልተ ዝብልሑ መላጸ ብዝግባእ ኣለልዩ፡ ንኹሉ ብንቅሓት ክሰግሮን ክስዕሮን ክሳብ ዘይከኣ፡ መጋቢ ናይ ፖለቲካ ነጋዶን፡ ብቀንዱ ከኣ መፍቶት ጸላኢ ክኸውን ግድን ኢዩ።

እምብኣርከ፡ ሓደ ቃልሲ ካብ ወጋሕትኡ ክነቅል እንከሎ፡ እቲ ናይ ቀዳምነት ቀዳማይ፡ ርእስ ጉዳይ፡ ፈታውን ጸላኢን ብዝግባእ ፍልዩ ክፈልጥን፡ ብንቅሓት ከምክቶ ከም ዘለዎ ምስ ዝገብር ጥራይ ኢዩ። ነዚ ብንቅሓት ዝመልሽ ናይ ለውጢ ሓይሊ፡ ነቲ ዘንቀዶ ናይ ቃልሲ ጉዕዞ ከወውቶ ግድን ኢዩ። ምክንያቱ ጸላኢኻ ምልላይ ወይ ምፍላጥ ማለት፡ ነቲ ጸላኢ ሰውራ ንምድኻምን ምዕናውን ዝጥቀመሉ ኩሉ ተንኮላትን ሽርሕታታን ክትፈልጥ ዘጸግም ኣይኮነን። እዚ ብዝግባእ እንተተፈሊጡ ጸላኢ ዕምሩ ሓጺር ይኸውን። ጉዕዞ ሰውራ ከኣ ቀረባ ይኸውን።

እዚ ስነ ፍልጠታዊ ሓቂ ብምኻኑ፡ ህግደፍ እቲ ቀንዲ ኣብ ስልጣን ከጸንሕ ዝጥቀመሉ ጥበብ ህዝቢ ኤርትራ ጸላኢኡ መን ምኳኑ ከየለሊ ኢዩ። ነዚ ንምግባር ኣብ ዝሓለፈ 24 ዓመታት ህዝቢ ኤርትራ ማእለያ ዘይብሎም ዝተፈላለዩ መልክዓት ዘለዎም ጸላኢቲ ክፈጥር ጸኒሑ ኢዩ። መሪሕነት ህግደፍ ካብ ጽባሕ ዓዲ ዝኣተወላ ለይቲ፡ ፍለማ ስርዓት ሱዳን ሙጃሂድን የዋፍር ኣሎ ብዝብል ክሲ፡ ጸኒሑ'ውን ንመራሒ ህግደፍ ሱዳን ክትቀትሎ ደልዩ ልኡኻት ሱዲዳ ተባሂሉ፡ ስርዓት ካርቱም ከም ምትሃታዊ ጸላኢ ፈጠሩ። እዚ መዓልቲ በሊዑ ምስ በለየ፡ የመን መሬትና ክትቁርምም ደልዩ፡ ትወርር ኣላ ተባሂሉ። እዚ'ውን ዝወሰደ ወሲዱ ዕሽላት በሊዑ ኣብ ቤት ፍርዲ ዓሪፉ። ብ1995 ጅቡቲ ብመዳይ ሙሳ ዓሊ ክትጥርር ጀጫራ ብዝብል ሰብብ ካልእ መሬት ዝቁርምም ጸላኢ ብደብብ መጺኡና ተባሂሉ ተጓየ ኮነ። እዚ'ውን ብዙሓ ኣይከደን፡ ኣብ 1997 ምስ ኢትዮጵያ ካልእ ዝጠንቁ ግን ከኣ ብደብብ ዝብል ምስምስ ካልእ ንህዝቢ ኤርትራ ናብ ካልእ ኣንፈት ናብ ዓዘቅቲ ዝሸምም ናይ ጽልኢ ወፊራ ኣካየደ። ኣብዚ ናይ ኤርትራዮ ኢትዮጵያ ዘመተ ዓሰርተታት ኣሸሓት መንእሰይ ክሃልቑ፡ ኤርትራ ከም ሃገር ካብ ጎደና ምዕባላ፡ ናብ ጥፍኣት ዝወሰድ መንገዲ ብምሓዝ ናብ ጸድፊ ንገደል ተማሊኡና ክጠፍእ ኣብ ናይ ሹኹሽኳ ናይ ዕርበት ጎደና ይርከብ። እዚ ብመደብ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ናይ ፍርሒ መንፈስ ክጽመድ፡ ኣብ ክበባ መንፈስ ጅሆ ንምሓዝ ኢዩ። ህግደፍ ኮነ ኢሉ ዘየለው ጸላኢቲ እንዳፈጥረ ናይ ህልውና ብዓቲ ክፍጠር ዝጥቀመሉ ዘሎ ጥበብ ኢዩ። ሕጂ ከኣ ዓለም ብምልኳታ ጸላኢት ህዝቢ ኤርትራ ኢያ እንዳበለ፡ ህዝቢ ኣንፈቱ ክስሕትን ክህውትትን ዝገብር ሽርሒ ኣውፊሩ። እዚ ብሓደ ወገን ኮይኑ ብኻልእ ከኣ ንቅሓት ህዝቢ ከጉትም፤ ናይ ተጠራን ምድንጋርን ምህዞታት ብምግባር፡ ህዝቢ ኣብ ድሕረታትን ክጽመድ ምግባር ኢዩ። በዚ ጥበብ ኣቢሉ ህዝቢ ኣብ ጉዳዩ ናይ ሓባር ርእዮ ከይህልዎ፡ ህዝቢ ጥርኑፍ ሓሳብት ክይውንን፡ ዝተበተነ ሓድሕዱ ዝገራጮ ዝላተም ኣርኣእያን ኣተሓሳስብን ብምስዋር ናይ ህዝቢ ሓድነትን ስኒትን ንምፍራስ ኢዩ።

ከምቲ ቅድም ክብል ዝተገልጸ ፡ህግደፍ ኣብ ስልጣን ንኸጸንሑ፡ ዝሕባእሎም ብዓትታት መነመን ምኽኖም ጽማቕ ሓሳብ ከነቅረብ ኢና። እቶም ብዓቲታት ብዙሓት እኳ እንተኾኑ፡ እቶም ቀንዲ ግን፤

ሀ. ናይ ሓሶት መብጽዓ

ህግደፍ ካብቲ ፍሉይ መልልይ ባህርያቱ፤ ዓመት መጻ ዘይትግበር ናይ ሓሶት መብጽዓታት ምትግባር ምዝርጋሕ ኢዩ። ኣብ ሕሉፍ ተሞክሮና ከም ዝርእናዮ ህግደፍ ዘይትግብሩ ምብጽዓታት እንዳጸፍጸፍ ክነበር ዝፍትን ጃንዳ ምኳኑ ብሩህ ኮይኑ ኢዩ። ካብ ወጋሕትኡ ጀሚሩ፡ ኤርትራ ሲንጋፖር ናይ ኣፍሪቃ ክንገብራ ኢና። ኣብ ኤርትራ ነዳዲ ኣሎ፡ ኩዕታ ተጀሚሩ ኣሎ። ኣብ ኤርትራ ድሕሪ ሕጂ ጥምት ኣይክህሉን ኢዩ። ሃገር ወርቂ ብወርቂ ኮይና ኣላ፡ ድሕሪ ደጊም ድኸነት የሎን ተባሂሉ ኢዩ። እዚ ነቲ ህዝቢ ክልዕሉ ዝክእል ቁጠባዊ ናይ ናብራ ምምሕያሽ ሕቶታት ንምውጋን ምድካም ተባሂሉ ዝተሃንደሰን ዝሰርሓሉ ዘሎን ኢዩ። ናብራ ተጋደልትን ኣገልግሎት ከነማሓይሽ ውህሉል ደሞዝ ክወሃብዮ፡ ወተሃደራት ከነጣይስ ኢና፡ ወ.ዘ.ተ ማእለያ ዘይብሉ ዘይጭብጥ መብጽዓታት ኢዩ። ኣብ ፖለቲካዊ መዳይ ከኣ ቁዋም ጸዲቁዮ ዲሞክራሲያዊ መንግስቲ ክንተክል ኢና፡ ቀንዮ ኣብ ሃገራዊ ልኡላውነት ኣሎና፡ ናይ ዓድታትን ኮማትን ኣመሓደርትን ምርጫ ጌርና፡ ድሕሩ ዝስዕብ ናይ ዞባውን ሃገራውን ምርጫ ኢዩ። ድሕሪ 16 ዓመታት ኣብ ዓመተ 2014 ሓዲሽ ቁዋም ክንነድፍ ኢና ተባሂሉ። ኣብ ዓመተ 2015 ከኣ ዝገፍ ናይ ልምዓት መደባት ተዳልዮ ኣሎ ክብል እቲ ልመድ ናይ ሓሶት መብጽዓ ኣጋዊሑ። ሓዲሽ ማይ ዘይጠዓመ መብጽዓ እንዳጸፍጸፋክ ህዝቢ ኣብ ናይ ሕልሚ ባህጊ ክነበር ብምግባር ዕምሪ ስልጣንካ ክትልቅብ ዝግበር ዘሎ ዝሞተ ኩሉ ዝነቃሓሉ ዝፈሸሸ ፈተነ ኢዩ።

ለ. ናይ ከበባ መንፈስ

ንህዝቢ ኣብ ናይ ፍርሒ ከበባ ብምእታው፡ ናይ ፖለቲካዊ ጥሙሕካ ንምርዋይ ዝግበር ዘሎ ፈተነ ኢዩ። ህግደፍ ዓዲ ካብ ዝኣቱ ኣትሒዙ፡ ህዝቢ ኤርትራ 24 ዓመታት፡ ኣመቱ ኣብ ጉዳዩ ከይገብር፡ ናብ ግዳም ክጥምት ኣብ ዝተፈላለየ ምዕራፋት በበይኑ ዝመልከዓቱ ኣብ ባይታ ዘዮሎ ናይ ምፍርራሕ ጸላኢ እንዳፈጠረ፡ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ናይ ኣተሓሳስብ ጅሆነት ተታሒዙ ኣሎ። እዚ ጥበብ'ዚ ህግደፍ፡ህዝቢ ኤርትራ ብልክዕ ጸላኢኡ ከይፈልጥ፡ ከየለሊ፡ ዝኣኔ ርእሱ ከይፍትሽ ክገብር ዝጸንሐን ዘሎን ኢዩ። ሕሉፍ ተሞክሮና ምስ ንርኢ ህዝቢ ኤርትራ ካብ ጽባሕ ናጽነት ኣትሒዙ፡ ኣብቲ ፈለማ እዋን ጂሃድ፡ ሓሙሻይ መስርዕ፡ ብዝብል ናይ መርዓዲ ሓሳብ ብምፍናው፡ ንስርዓት ሱዳን ከኣ ከም ኣዋፋርን ሃንዳስን ብምክሳስ፡ እቲ ትማሊ ዝኣኔቲ ሓይልታት ከም ጸላእቱ ብምግባር ዓወት ዝሓፈሰ ህዝቢ፡ ናብ ካልእ ሰነ ኣእምራዊ ኩናት ክኣቱ ተገብረ። ድሕሪ'ዚ ናብ የመን፡ ሃዩ ካብ መሬት ደሴታት ኤርትራ ዝቁርምም ጸላኢ መጻ ተባህሉ፡ ስዒቡ ጅብቲ'ውን እቲ ካልእ ጨራሚ ብመዳይ ሙሳ ዓሊ ካልእ ክሲ ተፍጠረ። ኣብ መውዳእታ ክሳብ ሕጂ ኣብ መዕለቢ ዘይተረኸበ ናይ ኤርትራን ኢትዮጵያን ብጉዳይ ዶብ ዝተሳበበ፡ ካልእ ዝጠንቁ ኩናት ተኸፊቱ፡ ሂወት ኣሸሓት ሃሊቁ፡ ንብረት ዓንዩ፡ ህዝቢ ተፋናቂሉ ክሳብ ሕጂ ኣብ ናይ ፖለቲካውን ሰነ ኣእምራውን ውግእ ይካየድ ኣሎ። ሎሚ ከኣ ብምልኳታ ዓለም ጸላኢት ኤርትራ ኢያ ብምባል፡ ከም ህዝቢ ኣብ ናይ በይኑ ደሴት ክነበር ኮይኑ ኣሎ። ህግደፍ በዚ ዘየቋርጽ ንዓመታት ዝቀጸለ ሰነ ኣእምራውን ኣካላውን ኩናት ተኸውሉ፡ ህዝቢ ኤርትራ መንነቱ ከይፈለጠ ክጉዳዝ ጸኒሑ ኢዩ። እንተኾነ ሎሚ እዚ ብሉይ ጥበብ ህግደፍ ምስ ግዜ እንዳተኸሸሕ ብምምጽኡ፡ ሎሚ ብዙሕ ህዝቢ ኤርትራ ብልክዕ ህግደፍ መን ምኳኑ፡ መንነቱ ተጋሊጹ፡ ህዝቢ ኤርትራ ምስ ህግደፍ ዝነበሮ መላግቦ ባቲኹ፡ ለውጢ ሃሰስ ክብል፡ ናብ ቃልሲ ገጹ ከምርሕ ጀሚሩ ኣሎ። እቲ ንዓመታት ህግደፍ ከም ምሕብኢ ብዓቱ ዝወተጠቅመሉ ብዓቲ ናይ ከበባ መንፈስ፡ ክፈርስ ጀሚሩስ፡ ዓለም ከይተረፈ ነቛሓትሉ ኣላ። ህዝቢ ነዚ ናይ ፍርሕን ራዕድን መንፈስ ብንቅሓት ክፈልጦን ክለልዮን፡ ብዘይካ ህግደፍን ህግደፍን ካልእ ጸላኢ ዘይብሉ ምዃኑ ብዝግባእ ክፈልጥ ብምግባር፡ ህዝቢ ናብ ቅኑዕ ፍታሕ ክመጽ'ዩ እቲ ቅኑዕ ፍታሕ።

ሐ. ሃይማኖታዊ ፍልልይ

ኤርትራ ብብዙሕነት ትልል ሃገር ኢያ። ኣብ ኤርትራ ናይ ብሄር ናይ ሃይማኖት ብዙሕነት ኣሎ። እዚ ብዙሕነት'ዚ ሎሚ ዝተፈጠረ ዘይኮነስ ቅድሚ ኣሸሓት ዓመታት ዝነበረ ኢዩ። ህዝቢ ነዚ ኩሉ መድያ ብዙሕነት ብምቅባል፡ ከም ጸጋ ብምርኣይ ኣብ ሓድሕዱ ተጻዋዊሩ ተሳኒዮ ንዘመናት ክከይድ ጸኒሑ ኢዩ። ኣብ ዝተወሰነ እዋናት ዝኣኔቲ ሓይልታት ብቀንዱ ምምሕዳር

እንግሊዝ፣ ድህረ ስርዓት ሃይለ ሰላሰ፣ ስዲቡ'ውን ደርጊ ኢሰጋ፣ ነቲ ከም ዓለባ ሳሬት ዝኾነ ፍልልይ ንፖለቲካዊ ረብሓኦም ንምውግል፣ ከንዲ ጎቦ ክገብርዎ፣ ነቲ ስነት ሓድነት ህዝቢ ክብትኑ ሃይማኖታዊ ፍልልይ ብምስዋር ህዝቢ ኤርትራ ሓድሕዱ ክናቆት ብዙሕ ሽርሕታትን ጥበባትን ተጠቂሞም ኢዮም። እንተኾነ ህዝቢ ኤርትራ በዚ እኩይ ተንኮላት ከይተደናገረ፣ ሓደነቱ ዓቂቡን ኣውሒሱን ክገግዝ ኪኢሉ ኢዮ። እዚ ንሓድነት ኤርትራ ንምፍራስ፣ ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ምሉእ ምቁጽጻር ንምውግል ዝተገበረ ኩሉ ፈሊሉን ተሳዒሩን። ሕጂ'ውን ህግደፍ ነዚ ኣቀዲሙ ዝተፈተነ ቡሉይ ጥበብ ናብ ፖለቲካዊ ረብሓ ንምውግል፣ ናይ ህዝቢ ኤርትራ ሓድነትን ስነትን ምትእምማን ንምልሕላሕ፣ ነቲ ደቂቅ ፍልልይ፣ ኣብ ህዝቢ ኤርትራ ከም ፍልልይ ዘይርኤ፣ ከም ቀንዲ ድፍዑ ብምግባር፣ ዕምሪ ስልጣኑ ንምዋሕ ክሰርሕሉ ከይተሓለለ ይሰርሓሉ ምህላው ኢዮ። በዚ ባዕዳውያን ዝፈተንዎ ግን ከኣ ዘይትዓወትሉ ጉዳይ፣ እዚ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ጉጅለ ከም መናውሒ ስልጣኑ ክጥቀም ዘሎ ምዃን ኢዮ። ስለዚ ከም ህዝቢ ነዚ እኩይ ተንኮላት ህግደፍ ክከሻሕን ክቃላዕ፣ ህዝቢ ክነቅል እቲ ኣማራጺ ዘይብሉ ጉዳይ ምኳኑ ምርዳእ ከም ዘድሊ ኢዮ። ህዝቢ ነዚ ብዝገባእ ክፈልጦን ተንኮላትን ህግደፍ ከለሊ እቲ እንኮ ፍታሕ ኢዮ። ህዝቢ ነቲ ህግደፍ ክሕባኣሉ ዝፍትን ብዓቲታት ብምፋልጥ'ዩ ሓድነቱ ዝዕቅብ፣ ነቲ ብምልልይ'ዩ ሰሚሩን ተጠሚሩን ኣንጻር እቲ ጨቋኒ ገባቲ ጉጅለ ዝቃለስ፣ ንኣርነትን መሰሉን ደው ክብል ዝበቅዕ። እዚ ከም ዜጋታት ክነቅሓሉ ዘሎና፣ ሓድነት ህዝቢ ኤርትራ ክውሓስ እጃምና ከነበርክት ዘሎና። ምልሕላሕን ምፍራስን ሓድነት እቲ ናይ ሓዲጋን ናይዘይምህላወናን ጠንቂ ስለዝኾነ።

መ. ኣውራጃውነት

ኣብ ደምበ ህግደፍ ብዛዕባ ኣውራጃ ምዝራብ እቲ ዝገበየ ሓጥያት፣ ክሳብ ሞት ዘፍርድ ኢዮ። እዚ ኣተሓሳስብ'ዚ ጌና መሪሕነት ህ.ግ ናይ ሎሚ ህግደፍ ጌና ኣብ በረኻ እንክሎ፤ ሓደ ሰብ ብዛዕባ መበቆል ዓዱ ክዛረብ ከም ዘይብሉ፣ ኣብ ሕጊ እቲ ጉጅለ ዝሰፈረ ምንባሩ ኣብ'ቲ ውዕሉ ዝነበሩ ዝተረኽዎ ነገር ኢዮ። መሪሕነት እቲ ሰውራ ኣውራጃ ከም ሓጥያትን ገበንን ዝቆጸረሉ እንታይ ንምዕዋት'ዩ ዝብል ግን እቲ ክፍተሽ ዘለዎ ጉዳይ ኢዮ። ታሪኻዊ መዛግብቲ ከም ዝሕብርዎ፣ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ መዋእል ዘመኑ ብዓዲ ብኣውራጃ ተፈልላዩ ሓድሕዱ ዝተፋለሰሉን ዝተቃተለሉን ስዓትን ዕለትን የሎን። ባዕዳውያን ዝሕቲ ሓይልታት ግን ትርጉም ኣልበ ፍልልይ ከም ናይ ፖለቲካዊ መዘውሪ ክጥቀሙ ፈቲኖም ኢዮም። እንተኾነ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዘምጽኦ ሓዲጋ ግን የሎን። ኩሉ ከም ዝመጸ ፈሊሉ ኢዮ። ሓቂ'ዩ ኣብ ፖለቲካ ኣፍሪቃ ጂኦግራፊያዊ ኣቀማምጣ፣ ምስ ባህርያዊ ጸጋታት ዝተሓሳስረ፣ ጸልዋ ኣለዎ። ኣብ ኤርትራ ግን ከም ካልኣት ሃገራ ኣፍሪቃ ኣይኮነንን። እቲ ዝጸበበ ኢዮ። ገፊሕ ንሓድሕድና ኣብ ሓዲጋ ዘእቱ ኣይኮነንን።

እቲ ብዋጋ ስልጣኑ ኩሉ ክገብር ዘይእግሞ ህግደፍ፣ ነዚ ዝደቀቀ ኣዝዩ ንኡስ ፍልልይ፣ ንፖለቲካዊ ረብሕኡ ክጠቀሙ ክፍትን ጸኒሑን ኣሎን። እቲ ናይ ሎሚ ህግደፍ፣ ናይ ትማሊ መሪሕነት ህግ፣ ኣውራጃውነት ከም መሕብኢ ብዓቲ ክገብር ግን ሃቂኑ ኢዮ። ተጠቂሞሉ፣ ንህዝቢ ከደናግረሉን ክሓብሉን ፈቲኑ ኢዮ። ኣብ ዘመነ ሰውራ ነቲ መርሕነት ዝኾነ ዝውጥር ዝብድህ ሕቶታት ምስ ዝልዓል፣ ነቲ ሕቶ ዘልዓለ ኣካል ከም ኣውራጃዊ፣ ወገናዊ፣ ዓዳዊ እንዳተባህለ ክጭፍለቅን ክሓቅቅን ተጌሩ ኢዮ። እቲ ኣብ ታሪኽ ሰውራና ክሳብ ዝተፈጸመ ዝሕዝን ቅትለት ሰውራውያን ሓደ ካብቲ ክሲ ኣውራጃውነት ኢዮ። ኣብ 1973 ኣብ ህዝባዊ ሓይልታት ዝተላዕለ ሕቶ ብመንካዕ ዝብል ቅጽል ስም ብሓውን ዓረርን ክጠፍኡ ተጌሩ ኢዮ። ኣብ 1979 ኣብ ህዝባዊ ግንባር፣ ዲሞክራያዊ ሕቶታት ዘንቀዱ " የሚን" ዝብሃል ስም ተጠሚቆም ክሓቁ ኮይኖም። እቲ ብዋጋ ስልጣኑ ዝመጸ ኩሉ ዝሓርድ ጉጅለ ንጹሃን ደቂ ህዝቢ ብዚ ዕባራ ክሲ ብምግባር ኣብ ሂወቶም ሓዲጋ ወዲቁ ኢዮ። እዚ ጉጅለ ብዛዕባ ኣውራጃ ከይተልዕል ይብል ግን ከኣ ኣብ ኩሉ መዝገባት ንኩሉ ተጋዳላይ ካብ ተራ ሽም ኣትሒዙ ክሳብ ዝደቀቀ መንነቱ ዝሓትትን ዝስንድን ኢዮ። ክሳብ ሕጂ ኣብ ሳዋ ብህግደፍ ክትመልኦ ዝቅረብ መሕትት፣ እንታይ ከም ዝሕተት እቲ ዝዋዕለ ባዕሉ ዝምልሾ ሓቂ ኢዮ።

ህግደፍ ሎሚ ኮነ ትማሊ ህዝቢ ብዛዕባ መንነቱ ከይዛረብ ብምሕራም፣ ኩሉ ገበን ክቁጸር ዝገበሮ ዋና ምክንያት፣ ብሓደ ወገን ህዝቢ ሓድነት ክየውሕስ ክፈራርሕ፣ ምትእምማን ኣጥፊኡ ብሓባር ንህላውነት ደወ ከይብል፣ ብካልእ መዳዩ ከኣ እቲ ስርዓት ህዝቢ መቐጥሎ፣ ነቲ ናይ ሓባር ወጽዓ ብሓደ ከይገጥም፣ ኣብ ሓድሕዱ ክናቆት ንምግባር ኢዮ።

አብዚ ዘለናዮ እዋን ቦቲ ካብ ትማሊ ካብ ወጋሕትኡ መሪሕነት ህግ እንዳገዛሉ ዝመጸ ናይ ክፋእን ናይ ምብታን ፖለቲካ፡ ዓይኑ ኣፍጢጡ፡ አብ ህዝብና ዘይነበረ ስምዒታት ከሳውር፡ ብዋጋ ምብትታን ህዝቢ ዕድመ ስልጣኑ ክልቅብ ህግደፍ ኩሉ ኣሎ ዝብሃል እኩይ መንፈሳት ክነፍሕ ጸኒሑን ኣሎን። እዚ እኩይ ናይ ሓደነትናን ስኒትናን ሓደጋ ብዝገባእ ኣለሊና፡ ንህግደፍ ውዲትን ሸርሕን ክንምክት፡ እቲ ከም ናይ ህላውነቱ ድፋዕ ጌሩ ክሕባእሉ ዝሓሰብ ዘሎ ኣወራጃውነት፡ ከም ሓጥያት ዘይኮነ ከም መኹርዒ እንታይነትና ምጂኑ ምርዳእ ከድሊ ኢዩ። ኣውራጃውነት ናይ ህግደፍ መሕብኢ ባዓቲ ብዝኾነ ምክንያት ከምዘይከውን ብንቅሓት ክንሰርሓሉ የድሊ። ከም ህዝቢ ነቲ ህግደፍ ናይ ጥፍኣት ናይ ምብትታን ውዲት አብ ምምካን ናይ ነፍሲ ወከፍ ኤርትራዊ ምጂኑ ምርዳእ የድሊ። ከም ህዝቢ አብ ፍልልይና ንጉዳእ እምበር ኣይንረብሕን። እቲ ዝረብሕ ህግደፍ ጥራይ ኢዩ። ከም ህዝቢ ህግደፍ ወጽዓ አብ ነፍሲ ወከፍና ከም ማይ ኣይሂ ይጽሒ ኣሎ። ሎሚ ካብ ህግደፍ እንትርፎ ክንጉዳእ ክንጉህን ክንሓዝን ዝተረኸበ ጸቡቅ የሎን። እቲ ህግደፍ ሕሰም ከም ሞንጭ ወራይ ብሪጋ ይበጽሓና ኣሎ። እቲ ሕሰም ብማዕረ፡ እቲ መከራ አብ ነፍሲ ወከፍ ድርኪኺት ዝሓትብ ኢዩ። ስለዚ እቲ ፈውሲ ነቲ እኩይ ኣለሊናን ፍሊጥናን ፡ ዋሕስ ቀጻልነትና ከነረጋገጽ'ዩ እቲ እንኮ ፍታሕ። ተመቓቂልካ ዝመጽእ ረብሓን ዓወትን የሎን። እንተርፎ ጥፍኣት። እዚ ከኣ መዓልታዊ ንምኮሮ ዘሎና ኢዩ።

ስለዚ ከም ህዝቢ ክንቃለስ ዝደረኸና ምክንያት እቲ ህግደፍ ጭቆናን ውርደትን፡ ዓመጽን ሞትን ጥፍኣትን ኢዩ። ነቲ ኩሉ ሕሰም ክለግስን፡ ሓርነት ከነውሕስ እቲ ምንጪ ኩሉ ኣደራዕና ዝኾነ ህግደፍ ክለግስ ኣለዎ። ህግደፍ ክለግስን ክስዓር ከኣ እቲ ሓደን መተካእታን ዘይብሉ ጉዳይ ቃልሲ ኢዩ። ኪንዮ ሓቢርካ ንጸላኢ ብዝገባእ ፈሊጥካን ነቲ ሕዳን ምቅላስ ካልእ መዋጽኦ የሎን። እቲ መዋጽኦ ይከውን እልና ክንወስዶ ዝጸናሕና ፍታሕ፡ ሰደት ካብ ሞት ናብ ሞት ይወስደና ኣሎ። ስለዚ ካብ ሞት ናብ ሞት ምክድ ገዲፍና፡ ካብ ሞት ናብ ሂወት ነምርሓሉ መንገዲ ምርኣይ ኢዩ። ካብ ሞት ናብ ሂወት ትወስድ መንገዲ ከኣ ንጹር ናይ ቃልሲ መስመር ተሓንጊጥካ ብምቅላስ ናይ ሓርነት ጎይታ ምኣን ኢዩ። እምነትን መርገጽን ስምረት ንምቅስቓስ ኤርትራውያን ንድሕነት ሃገር ንሱ ኢዩ። ሂወት ከፈልፍ፡ ህዝብና ብሂወት ክነብር ምግባር ኢዩ። ሂወት ከፈልፍ ከም ህዝቢ ሓርነትና ምውሓስ፡ ቀጻልነት ኤርትራዊ መንነትን ክብረትን ምርግጋጽ እዩ። ምእንቲዚ ኣብዚ ቅዱስ ሓሳብ ኩልና ንዕሰል። ህግደፍ ናብ ጥፍኣት ናብ ገድል ሒዙና ዝጠፍእ ዘሎ ኣራዊት ኢዩ። ሒዙና ከይጠፍእ ነጥፋኣዮ።

ካብ ሓቀኛ ወጽዓ ነቲ፤ ዝተቃለሰ ኩሉ ግዜ ይዕወት ኢዩ። ጭቆናት ካብ ጭቆና ሓራ ዝወጹ ብቃልሲ እምበር፡ ብቁዘማ ኣይኮነንን። ስለዚ ንቃለስ ንቃለስ . ንቃለስ፡ እቲ ምንታይ መፍትሒ ጭቆና ቃልሲ ጥራይን ጥራይን ብምኣኑ !!!

ስለዚ ቀንዲ መቃለሲ ጉዳይና ከም ህዝብን ሃገርን ኣብ ሓደጋ ዘይምህላው ብምህላውና፡ ቀጻልነትና ንምውሓስ፡ ከም ህዝብን ሃገርን ክንህሉን ክንበርን ኢዩ። ኤርትራዊ መንነትን፡ ኤርትራዊ ሃገርነትን ንዘልኣለም ክነበሩ ኢዩ።

ቃልሲ ክሳብ ሓቀኛ ዓወት !!

ሓራን ዲሞክራሲያዊትን ኤርትራ ብቃልሲ ውጹዓት ክትህነጽ ኢያ !

ኤርትራን ኤርትራውነትን ንዘልኣለም ክንበሩ ኢዮም !!

ሓርነትና ናይ ግድን ኢዩ !!!

ስምረት ምንቅስቃስ ኤርትራውያን ንድሕነት ሃገር

14/ሚያዝያ/2015